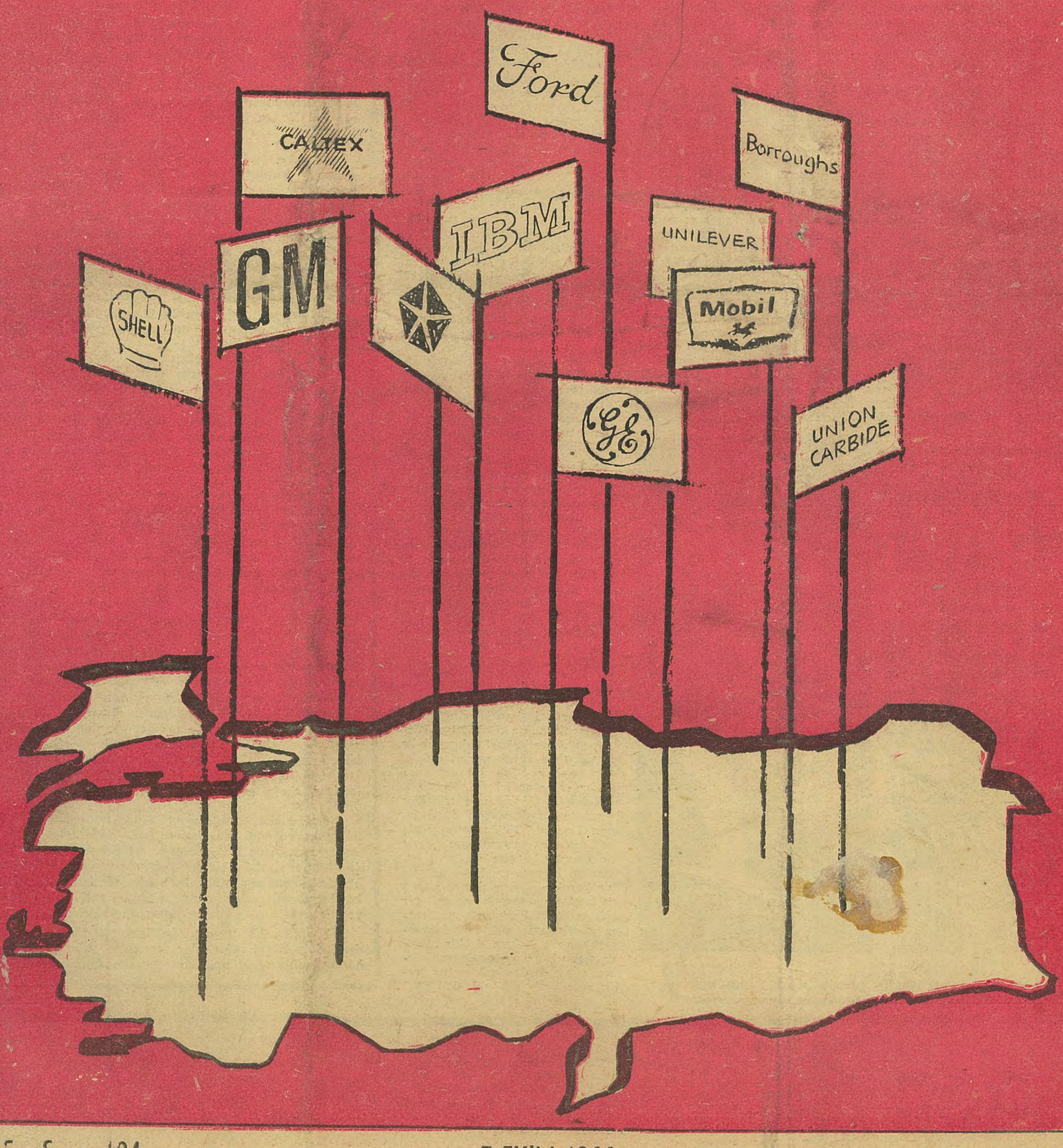
YÖN

HAFTALIK GAZETE

DEV TRÖSTLER İSTİLÂSI !



Yıl: 5 - Sayı: 184 7 EKİM 1966 125 Kuruş

OKUYUCU'DAN YÖN'E

Kolej mi, çiftlik mi?

Gerçekten vefakâr kişiler şu barış gönüllüleri.. Düşünün bir kere memleketimizin en ücra köşelerine kadar el atmışlar, habire çalışıyorlar bizi kalkındırmak için!

Konya'da bir maarif koleji vardır. Bu kolejde de barış gönüllüleri çeşitli dersler vermektedirler Fakat nedense bilhassa fen dersleri öğretenleri buraya gelmek istemiyorlar. Oyle ya, Konya Anadolu'nun göbeğinde yazı çok sıcak, kışı çok soğuk bir memleket. Sonra onlar için eğlence de yok! Anlayacağınız, her sene binbir güçükle karşılaşır idareciler fen dersi öğretecek Amerikalı öğretmenleri bulmak için. Bu yüzdendir ki her sene birkaç ay boş geçer bu kolejde dersler. Nitekim geçen öğretim yılı aynı nakarat yine terennüm edilmiş ve kolej lise kısmının fizik kimya dersleri tamamen boş geçmiş, karnelere de not verilmemiştir. Ikinci dönem Ankaradan iki barış gönüllüsü Bay ve Bayan Jacobs bu görevi kabul etmişlerdir. Artık talebesi de idarecisi de memnundur. Güçlükle bu vazifeyi kabul eden Bay Jacobs fırsatları değerlendirmesini gayet iyi becermiş ve en ufak bir arzusunu dahi yerine getirmedikeri takdirde derhal Ankaraya döneceğini söyleyerek- gerçekleştirmiştir.

Diğer birkaçı gibi Amerikan propagandası yapmamıştır Bay Jacops. Bakın anlatayım ne yaptığını. Halkımız bir ton kömür için o kadar sıkıntıya katlanırken ve hattâ çoğu onu bile bulamazken Bay Jacobs bir değil, iki değil, üç ton kömüre sahip olmuştur koleyca. Nasıl mı? Gayet basit, «Bize kömür almazsanız Ankaraya döneriz.» demiştir, o kadar Hem de idare memurunun bir ton kömür için yazdığı dilekçeyi suratına fırlatarak üç ton istemişler, aksi takdirde gene Ankaraya döneriz demişlerdir. Tekrar öğretmensiz kalmaktan korkan idareciler sağa sola baş vurarak valilik kanalı ile öğretmenlerinin bu arzusunu derhal gerçekleştirmişlerdir.

Gene Bay Jacobs, sene içinde ders arası, sınıfta yere tükürenbir öğrenciyi hakaret etti iddiasıyle yakapaça idareye götürmüş ve öğrencinin bir hafta okuldan uzaklaştırılmasını istemiştir. Derhal toplanan Disiplin Kurulu öğrenciyi bir hafta uzaklaştırarak Bay Jacobs'un arzusunu yerine ge tirmiş ve onun için her şeyi çekinmeden yerine getireceklerini böylece ortaya koymuşlardr. Tükürmenin cezasını fazlasıyla çeken öğrenciyi sene sonuna kadar dersinde görmek istemediğini bildirmiş, zor durumda kalan idare ciler ise itiraz eden öğrenciye, «Bir talebe için en değerli iki öğretmenden olamam, girmiyeceksin!» cevabnı vermiş ve Bay Jacobs her zamanki gibi gene galebe çalmıştır.

Oğrencinin yere tükürdüğü için aldığı bir hafta cezayı kabul ettik, merak ettiğimiz husus yönetmelikte «Oğretmen istediği öğ renciyi sene sonuna kadar dersine almaz diye bir madde var mıdır, yoksa bu kolej bir Amerikalının arzusuna göre bir çiftlik gibi mi idare edilmektedir?

Nedense Bay Jacobs'un dersinde 16 kişilik son sınıfta 10 kişi Eylüle kalmış, bunlardan da yalnız bir kişi geçmiş ve 9 kişi beklemeye kalmıştır. Yine 35 kişilik beşinci sınıftan 26 kişi bütünleme imtihanına girmiş ve iki kişi geçmiştir. Ancak son sınıf mevcudunun düşük olacağını düşüren idareciler güçlükle, kâğıdı en iyi olan beş kişiyi daha geçirmesi için Bay Jacobs'u nasıl ikna edebilmişlerdir. Başarı oranının bu kadar düşük olmasında kabahati valnız öğrencilere yüklemek doğru olur mu acaba?

Sınıfta sükûneti sağlamaktan voksun diğer bir bayan barış gönüllüsü, bütün, kabahati «Susalım beyler» demek olan bir öğrenciyi üç gün uzaklaştırılması için disiplin kuruluna vermiş ve muvaffak olmuştur da... İtiraza gelen veli idarecilerden «Bu suç bu cezayı gerektirmez ama Amerikalı öğretmenleri elimizde tutabilmek için bunu yapmağa mecburuz» cevabını almıştır.

Öğrencilerin sicilini kirletmekten çekinmeyen idarecilerin bu haksız cezaları verirken vicdanları hiç titremiyor mu acaba?..

Güzel Türkçesiyle kahvehaneden hiç çıkmayan bir bay barış gönüllüsü İngilizce kompozisyon öğretmeni de «Petrolü neden millileştirmek istiyorsunuz», «27 Mayıs inkılabı» «Milî güvenlik dersinde neler yapıyorsunuz» gıbi siyasî diyebileceğimiz konular vererek amaca kısa yoldan erişmek istemiş, ancak idareciler bu sefer sözlerini geçirebilmiş ve böyle konuların verilmesini önleyebilmişlerdir.

Sorarım yetkililere kimler mesuldür bu kadar talebenin istikbalinden? Daha ne kadar sürecek bu barış gönüllülerinin hegemonyası, daha yetmedi mi?..

Mustafa Ozerler

Tiyatro TÖS üzerine

Bu yazıyı elimizde yeteri kadar bilgi olmadan yazıyoruz. Bu yüzden görüşlerimizdeki doğruluk derecesi doyurucu olmıyacaktır. Bununla birlikte bazı önemli noktalar üzerinde sorumluların ve okuyucunun dikkatini çekeceğimizi, bizce son derece önemli bir konuda tartışmayı başlatacağımızı sanıyoruz.

Konu üzerinde tartışmak için geç kalınmıştır. Bu bizim hatamız olduğu kadar, Tiyatro TOS.'ü kuranların eyleme girişmeden önce bir açıklamaya ve konu üzerinde başkalarının düşüncelerini almaya gerekim görmemelerindedir.

Tiyatro TOS. hakkında basında yeteri kadar yazı ve haber çıkmamıştır. Çalışmalar ya büyük bir gizlilik içinde yapılmış ya da istenildiği halde ilgi çekilememiştr. Durum ne olursa olsun bu bir hatadır ve birinci derecede sorumluları bu işe girişenlerdir ve özellikle TOS. Genel Başkanı F. Baykurt'tur. Çünkü, 16 Eylül 1966 tarihli YON'de A. Akalının yazısından öğrendiğimize göre, Sermet Çağanla TOS. adına Genel Başkan Fakir Baykurt en küçük ayrıntılarına kadar inen anlaşmayı 14 VII.1966 da imzalamışlardır. Bu tarihten çok kısa bir zaman önce TOS. Genel Kongresi yapılmıştır. Acaba bu kongrede Tiyatro TOS için bir karar alınmış mıdır, alınmamışsa, malî bakımdan en azından yedi sekiz yüz bin liralık bir porteyi kapsayan bir işe nasıl girişilebilmektedir, yok eğer kongrede tiyatro kurulsun diye bir karar alınmışsa üyelere bu işin hukukî ve malî yönleri anlatılmış, üyelerin görüşlerine başvurulmuş mudur, ya da bütün bunlar yapılmamış da tiyatro girişimi bir kaç kişinin özel istekleri sonucu mudur? İlgili ve sorumluların açıklamaları gereken birinci nokta budur.

Gelelim ikinci noktaya: Tiyatro TOS'ün amaçlarına diyeceğimiz yok. Fakat, böylesine malî yönü ağır basacak, zarar ederse, ki kanılar bu merkezdedir, sendika için bir yıkım olabilecek kuruluşa özenmek erken bir heves değil midir, TOS.'ün çözümlemesi ve yatırım yapması gereken işlerin başında acaba gerçekten de Tiyatro TOS. mü gelmektedir, yoksa birinci derecede gelen daha bir sürü işler mi vardır, ilgililer ve sorumlular bu konuları inceden inceye düşünmüşler midir?

Son bir nokta da Tiyatro TOS. anlaşmasının hukukî bakımdan bazı sakat ve aksak yerleri olduğu söylentisidir, böyle bir şey var mıdır, varsa nedir?

Yakında Anadoluda temsiller vermeye başlıyacağını duyduğumuz Tiyatro TOS.'ün başarıya ulaşacağını pek sanmıyoruz. Niyet ve amaçlar iyi olsa da, malî bakımdan hesapları iyi yapılmamış bir kuruluşun, hele tiyatro alanında başarıya ulaşması boşuna bir iyimserliktir. Kanımızda yanılmayı isteriz, ama şüphe ve karamsarlığımızda haksız değiliz. İlgili ve sorumluları yukarıda sıraladığımız sorularda açıklamaya çağırıyoruz.

I. GÜVENÇ

BASINDAN

UYUYAN ÜNİVERSİTELERİMİZ

Haber

BİR İBRET DAHA

Siyavuşgil

Arnavut âlimleri Tirandan bir otobüse dolarak Sofya gelmişlerdi. Otobüsün bagajı her halde kitap ve broşürle doldurulmuş olacaktı ki, daha kongrenin ilk gününde Arnavut bilginlerinin kongrede yapacakları ilmî tebliğleri basılı olarak elde etmek imkânını bulduk. Kongrenin programında, muhtelif bölümlerde kırka yakın mevzu üzerinde konuşacakları bildiriliyordu. İçlerinden bazıları iki ayrı tebliğ yaptılar.

Biz, Güney - Doğu memleketleri millî konseyimizin parasızlığı, teşkilâtsızlığı, hatalı tutumu yüzünden kongreye eli boş gittik, bavullarımızda herkese dağıtılacak miktarda, Batı dilerinde yazılmış kitap ve broşürümüz yoktu. Tabiî, ilmî araştırma eserlerinden bahsediyorum, yoksa Tanıtma ve Turizm Bakanlığının çıkardığı bol resimli turistik reklâmlardan değil!

Nüfusu iki milyona varmayan, kaynakları kıt Arnavutluk bile, Sofya'daki ilmî kongrede bizden çok daha iyi temsil edildi.

Ev sahibi Bulgarların hazırlıkları ise çok daha geniş, çok daha esaslıydı. Davetlileri ağırlamak ve kongre çalışmalarının normal yörüngesinde gitmesini temin etmek külfetinden başka, ellerine vaktinde geçen bütün tebliğleri de bastırmışlar ve azaya dağıtmışlardı. Öyle ki herkes, hangi azanın hangi mevzuda neler söyliyeceğini önceden öğrenebiliyor, itiraz ve tenkidlerini ona göre hazırlamak vakit ve imkânını buluyordu.

Bundan başka, daha UNESCO'nun bu teşkilâta önayak olmasiyle birlikte, Bulgar İlimler Akademisi derhal faaliyete geçmiş, Balkan Tetkikleri adiyle Batı dillerinde cidden özlü bir mecmua çıkarmağa başlamıştı. Sofya'ya vardığımız zaman, bu mecmuanın her biri 250 - 300 sayfa tutan beş cildi intişar etmişti. Bu ciltlerde Türk tarih, edebiyat ve lisaniyatına dair mkaleler de büyük bir yer tutuyordu. Fakat, bir tek istisna ile, bu makalelerin hiç biri bizim âlimlerimizin imzasını taşımıyordu. Mecmuayı çıkaranlar, bizlere de başvurmuşlardı, fakat kendilerine yazı gönderilmemişti. Buna mukabil, Bulgarların ve Bulgaristan Türklerinin bizim tarih ve edebiyatımız üzerinde yaptıkları incelemeler gayet enteresandı:

İşte size onlardan bazı makale başlıkları: Türk yazarlarının Bulgarca çıkan tercümeleri, Kerem ile Aslı hikâyesi ve Balkanlardaki varyantları, Türk muharriri Fakir Baykurt ve Onuncu Köy, Türkçe şiirler yazan ve tercüme eden Bulgar şairi P. Slaveykov, Ortaçağ Türk edebiyatının devrelerine dair, Bulgar Halk Edebiyatında Nasreddin Hoca, 27 Mayıs İnkılâbının Karakteri, On beşinci ve on altıncı asırlarda Osmanlı İmaparatorluğunun mîri arazi sistemi ilâh...

Rumenler de hemen hemen aynı muhtevada bir başka mecmua çıkarıyorlardı. Bunda da Türkiye mevzuunda çıkan nadir yazıların imzaları bizlere ait değildi. Yunanlıların da, bu iki mecmua kadar değerli ve esaslı olmamakla beraber, yine böyle bir dergileri vardı. Biz ise, UNESCO çerçevesinde bu işe «Hay hay» dememize rağmen, çalısmağa pek gönüllü olmamamız sebebiyle, ortaya hiç bir şey koyamamıştık.

Bazı persona grata'larımız, yolunu bulup bu Güney - Doğu Avrupa memleketlerini, yâni Balkanların bir ilmî teşkilât içinde elbirliğiyle çalışmasını sağlayacak hazırlık toplantılarına canla başla katılıyorlar, idarî mevkilere geçiyorlar, protokol imzalıyorlardı, fakat memlekete dönünce, ilmî hazırlıkları bir plân ve programa bağlamak çalışmalarına bir türlü başlamıyorlar veya başlayamıyorlardı. Bu yüzden, Güney Doğu Avrupa memleketleri denilen diyarlarda beş asır sürmüş olan Türk mevcudiyetinin müsbet payını mecmualarda ve ilmî kongrelerde belirtmek imkânı hasıl olamıyordu. Nitekim, kongreye gelmeği vaad edip de gelmiyenlerimiz veya gelemiyenlerimiz, geldikleri halde kürsüye çıkıp bir şeyler söyleyemiyenlerimiz, göze çarpacak miktarda idi.

Ben, bizim bu iptidaî ve kötü tutumumuzu, bütün püf noktaları ve gizli sebepleriyle halk efkârına şimdilik açıklamıyacağım. Ama bekliyeceğim. zihniyetin usul ve tatbikatın düzeltilmesini, daha bir müddet, sabır ve ümitle bekliyeceğim. Mühletin sonunda, yine herhangi bir hareket, herhangi bir hamle göremiyecek olursam, o zaman hakikatları daha çıplak ve tok sesle ortaya koymak zorunda kalacağım.

Şimdilik, bizim uyanış bekliyorum. Her sahada ibret derslerinin davul çaldığı bir zamanda yaşıyoruz. Bu gürültü içinde hâlâ mağara uykusuna nasıl tahammül ederiz?

HAFTALIK FİKİR VE SAN'AT GAZETESİ

YÖN

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mümtaz Soysal — Doğan Avcıoğlu İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

ADRES: Yazı İşleri: Sümer Sokak No: 16/8, Yenişehir — ANKARA Telefon: 176989 — İstanbul Bürosu (Satış ilân ve Abone İşleri): Mollafenari Sokak No. 32 Cağaloğlu — İstanbul. Telefon: 229570 — Posta Kutusu: 512 İSTANBUL.

ABONE: Bir yıllık (52 sayı) 60 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L. Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L. dır. Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dir.

İLAN: Beher sütunda santimi 25.— T.L.'dır. Sürekli çıkacak ilân ve ilâmlara kitap ilânları için özel indirimler yapılır. İlân ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

YABANCI SERMAYENİN TÜRKİYE'Yİ İŞGALİ HIZLANDI!



TPAO'YU YIKMA PLÂNI

Başbakan Demirel'in Petkim açılış töreninde Caltex'in Güney Doğu Müdürüne gösterdiği büyük itibar dikkati çekti. Demirel, tesise kredi veren İngiliz Hükûmetinin temsilcisi Büyükelçiyi âdeta unutmuştu. Ziyafette Demirel'in karşısında Caltex'çi Kirchhofer oturuyordu. İngiliz Büyükelçisi çok uzaklara düşmüştü. Yemekten sonra da Demirel, Kirchhofer'i Turgut Gülez'le birlikte arabasına aldı, İpraş'a gittiler ve bir odaya kapanarak uzun uzun konuştular. İngiliz Büyükelçisi dışarıda beklemekteydi.

Bu önemli kişi kimdi? Demirel, bu zat ile ne konuşuyordu? YÖN okuyucuarı, Catex'in Viyana'da oturan bu nüfuzlu bölge temsilcisini tanıyacaklardır. Seçimlerden önce, Caltex'in Türkiye Temsilcisi Harriger'in Petrol Ofis içindeki yerli casusa dayanarak Kirchhofer'e yazdığı ve basında yayınlanan rapor hatırlardadır. Raporda, «Türkiyede siyasî atmosferin değiştirilmesi, Caltex'e karşı Petrol Ofisin çıkarlarını savunan yöneticilerin değiştirilmesi, millîleştirmenin uyutulması» yazılıyordu. Gerçekten, o tarihten beri Türkiyede siyasî atmosfer değişmiş, millîleştirme utuyulmuş ve Petrol Ofis yöneticileri hizaya getirilmiştir. Demirel, işte böyle bir önemli kişi ile, Büyükelçiyi unutarak, uzun uzun gizli görüşmeler yapmaktaydı. Aslında milliyetçi bir lider için, Caltex yetkilisiyle konuşulacak çok önemli bir konu vardı. Caltex, İpraş'a 1959 yılı anlaşmasına göre çok yüksek fiyatla ham petrol satmaktaydı. Topaloğlu'nun çabalarıyla, petrol fiyatı 1964'te yüzde 10 indirilmişti. Halbuki yüzde 27 indirimle petrol ithali mümkündü. Nitekim öteki yabancı şirketler de yüzde 20'ye yakın bir indirim yapmak zorunda kalmışlardı. Demirel, bu kadar açık bir durumda, Caltex'in fiyatını indirmesini, ya da İpraş'ın ihtiyacını başka yollardan karşılamasını kabul etmesini istiyebilirdi. Fakat bunu düşünen yoktu. Demirel, İpraş'ın tevsii ile meşguldü. İpraş tevsi edilecek ve Caltex, yüksek fiyatla daha fazla petrol satabilecekti. Üstelik, Ataş'tan sonra İpraş'ın tevsii ile, TPAO'nun millî rafineri kurma iş baltalanacaktı. Kârlı boru hattını, TPAO bünyesinden koparma teşebbüsü gibi, Caltex operasyonu da, TPAO'yu, yabancı şirketler yararına yıkma amacını gütmektedir. Eski TPAO Genel Müdürü Topaloğlu, Başbakana yönelttiği bir soru ile tevsi işinin hesabını sormaktadır: «İpraş'ın tevsii ile Caltex'ten taahhüdümüzden fazla ve yüksek fiyatla ham petrol almış olmıyacak mıyız? Bu suretle, bu firmaya karşılıksız menfaat sağlamış ve kendisini daha uzun yıllar yurdumuzda kalmaya teşvik etmiş olmuyor muyuz?

Bilindiği gibi, bu tevsiin yanıbaşında, Mersin Rafinerisine de tevsi hakkı tanınmıştır. Bu iki tevsi birleştiği zaman, 1969 yılında biteceği öngörülen İzmir Rafinerisi tesisleri, senelere göre hangi kapasitelerle çalışacaktır? TPAO, ortak olduğu İpraş Rafinerisinin tevsine muvafakat etmekle kendine ait İzmirdeki kurulacak rafineri teşebbüsünü baltalamış olmuyor mu?»

Bu soruda da belirtildiği gibi, maksat, TPAO'yu yıkmaktır. Nitekim 24 Eylül 1965 tarihli YÖN'de Türk Mobil Genel Müdürü Fricker'in bunu itiraf eden gizli raporunu açıklamıştık. Mobil'ci Fricker, şöyle diyordu:

«Çok emin kaynaklardan öğrendim ki, TPAO, İzmirde 3 milyon ton kapasiteli bir rafineri kurmak için Petrol Dairesine müracaat etmiş, izin istemiştir. Yaklaşık olarak 270 milyon liraya malolacak bu rafineri gerçekleşirse, Mobil'in Ataş Rafinerisi işe yaramaz duruma gelecektir. Türkiyedeki Petrol Kanunu, yabancı şirketlere, bu rafinerilerin yapılmasına itiraz hakkını vermektedir. Bunun için Mobil, hiç bir fedakârlıktan kaçınmamalı ve derhal milletlerarası çapta iki hukukçuyu Türkiyeye göndermelidir ki TPAO'nun rafineri teşebbüsü önlensin.»

Tabiatiyle, yabancı şirketleri pek seven bir siyasî teşekkül iktidara gelince, «milletlearası çapta» hukukçulara pek ihtiyaç kalmamıştır. TPAO, şimdi İzmir Rafinerisini, binbir güçlükle kurabilse dahi, İpraş ve Ataş arasında ezilecektir. Demirel, işte bu plânlar peşinde koşan kişilerle İzmitte, İngiliz Büyükelçisini ortada bırakarak halvet yapıyordu.

TPAO'yu yıkma plânının ikinci bir bölümü, petrol boru hattı dolayısıyla, millî şirketin güçlenmesini önlemektir. Şimdi TPAO'nun tamamen elinde bulunan çok kârlı teşebbüs, hisseler satışa çıkarılınca, TPAO'nun tam kontrolundan kaçacaktır. Yatırımları için para sıkıntısı çeken TPAO, yeni durumda, kendinden zorla koparılan şirkete büyük çapta nakliye ücreti ödemek zorunda kalacak ve kâr olarak bunun bir kısmını çok sonra alacaktır. A.P.'li Maliye Bakanlarının da, esasen yeni yöneticilerinin elinde yabancı şirketlere boyun eğmeye rıza göstermiş bir TPAO'ya yardımcı olamıyacakları düşünülürse, boru hattının «vatandaşlar» a açılması, TPAO için büyük bir darbe olacaktır. Bu usta darbeyi plânlayanlar da, hisselerin bir kısmını Ordu Yardımlaşmaya ve bir kısmını da TPAO personeline kredi ile vermek suretiyle, korkulan iki mukavemet yuvasını kırma çabası içindedirler. Ordu Yardımlaşmanın bu oyuna henüz tam geldiği söylenemez. Boru hattının satışa çıkarılacağı hakkındaki karar üzerine, Ordudan bir mukavemetin geldiği muhakkaktır. Ama usta plâncıların yüzeyde çok inandırıcı delilleri karşısında bu mukavemetin ne kadar süreceği belli değildir. Mucip Ataklı'nın «27 Mayıs Dergisi», son sayısında bu konu ile ilgili şu bilgiyi vermektedir: «TPAO'da yüzde 7,6 hisseye sahip Ordu Yardımlaşma Kurumunun yöneticileri, bütün bu soruların cevaplarını verebilecek durumda oldukları için karara karşı koydular.

Millî Savunma Bakanlığının bu konularda ziyadesiyle hassas Müsteşarı Korgeneral Kemal Atalay da meselenin incelenmesi için gerekli direktifleri verdi. Böyle bir tasarrufu önleyebilmek için daha önceden bütün tedbirleri almış bulunan Bakanlığın Akaryakıt İkmal Koordinasyon Dairesi Başkanı Tuğgeneral Mustafa Gökben ise, son durumu bir kere daha inceledikten sonra kararı protesto etmeye karar verdi.

Bunun için gerekli yazı, geçtiğimiz haftanın son günü, hâlen Ordu Yardımlaşma Kurumu Müşavirliğini yapan Petrol Ofis'in eski Genel Müdür Muavini Özel Derbil tarafından kaleme alındı. Yazının muhtevası üzerinde uzun uzun duran öfkeli generaller, son rötuşları da yaptıktan sonra, bunu TPAO Genel Müdürü Turgut Gülez'e gönderdiler.

Gülez, generallerin bu sert tepkisini hesaplamamış olacak ki, yazıyı okuduktan sonra hayli şaşırdı».

Her şeye rağmen, usta plancılar pek fazla şaşırmış olmalı ki, «boru hattı satışına sizi de ortak edelim» diye, Ordu Yardımlaşma Kurumunu ikna etmeye çalışmaktadırlar. Bu yolda da, görünüşe göre hayli başarı sağlamış bulunmaktadırlar. Esasen iktidar ve TPAO yöneticileri, yabancı şirketlere karşı TPAO'yu korumak istemedikten sonra, dışarıdan gelen TPAO'yu koruma teşebbüsleri, âşikâr ki, yarım kalmaya mahkûmdur. **(Bu konuda bakınız: YÖN, 29 Nisan 1966 - Doğan Avcıoğlu: «Petrol Oyunları Başladı».)**

ETİBANK'I YIKMA PLÂNI

İhsan Topaloğlu'nun TPAO'su gibi, Tahsin Yalabık'ı da, petrol ve maden zenginliklerimize el koymak isteyen yabancı şirketlerin karşısında en sağlam kale olduğu için yıkılmak istenmektedir. Tahsin Yalabık'ın ümit bağladığı Uludağ'ın volfram'ı ünlü Amerika tekeli Ünion — Carbide'a peşkeş çekilmiştir. On yıldır savaşı verilen Karadenizin büyük bakır zenginlikleri, finansman imkânları sağlandığı halde tıpkı boru hattı gibi ve ayni formülle Etibank'ı zayıflatacak biçimde, yabancı nüfuzundaki «vatandaş ortaklığı» biçimine getirilmektedir. Etibank'a indirilecek bu darbe, Yalabık'ın ayrılmasından beri beklenmekteydi. **(YÖN'ün 27 Mayıs 1966 tarihli sayısındaki Avcıoğlu'nun «Madenler» yazısına bakınız).** Karadenizin bakırları çok az yatırımla muzazam kazanç sağlayacak bir servetti. Bu konuda, maden savaşı vermiş en yetkili bir milliyetçi, YÖN'ün soruları üzerine şu sözleri söylemiştir: «Son yıllarda bakır üretimi, 20 - 25 bin tondur. Yeni bulunan rezervler işletilirse, uzun yıllar boyunca 100 bin ton istihsal yapacak kadar cevherimiz mevcut. Bakır çok aranann bir metal dünya piyasasında. Bizim cevherlerimiz gibi tenörü yüksek olanların işletilmesi çok kâr bırakıyor. Bakır üretim tesisleri, yüz milyonlarca liralık yatırım gerektirdiğinden ancak devlet bu işi yapabiliyor. Tabii bir de devlet gibi yabancılar var. Onlar da peşinde bu işin.

Bizim bakır üretimimizin arttırılması için projeler, 1958 yılında hazırlandı ve Amerikan kredi kaynaklarına başvuruldu. Amerikalılar önce evet dediler, sonra nedense yabancı müşavir firma tavsiyesi istediler. Böylece ipe un serildi ve Etibank'ın bu işi kendisinin yapması önlenmek istendiği için kredi verilmedi. Oyun, zaten genellikle böyle yürütülmektedir. Yardım yapılacak diye, «proje verin» denmektedir. Nitekim pek yakında Demirel de, Amerikan Büyükelçisi ve AID Başkanı ile görüştükten sonra, «memleketin kalkınması için çok proje lâzımdır» demiştir. Yatırımcı devlet kurumları, bu projeleri hazırlamaktadır. Projelerden, yabancılara câzip gelenler derhal müşteri bulmaktadır. Meselâ bakırda derhal ortaklık teklifleri başlamıştır. Tekliflerde, hep yabancı ortak hâkimdir, yüzde 75 pay demişlerdir, idare tamamen benim elimde olacak diye tutturmuşlardır, Cooley fonundan bol para ve bankalarımızdan kredi istemişlerdir.

Karadeniz bakırlarının hikâyesi, buna tam uygundur. Karadenizde, üç ayrı yerde zengin bakır kaynakları vardır. Bunlardan Küre madeni, hâlen 100 bin ton ham cevher çıkartmaktadır. Yıllık kârı 1,5 ilâ 2 milyon dolardır. Etibank'ın diğer iki bakır madeninden yaptığı ihracat her yıl büyük miktarda döviz getirmektedir. Böyle çok kârlı bir teşebbüs, nedense ısrarla Amerikan kredi kaynaklarına gönderilmiştir. Amerikan kredi kaynaklarına gönderilmek, millî serveti bile bile Amerikan tröstlerine yok pahasına peşkeş çekmek demektir. Meselâ bu üç maddenin Amax rümuzlu nüfuzlu yabancı firmaya 3 milyon dolar karşılığında devri istenmiştir! Halbuki bırakın üç madeni, madenlerden teki, bugünkü şartlarda dahi iki yılda

Yatırılan Para iki yılda nasıl çıkartılır?

«Business Abroad» adlı Amerikan dergisi, 30 Mayıs 1966 tarihli sayısında Avrupa'da yatırılan sermayenin iki yılda nasıl geri alınabileceğini «Behrman Modeli» adıyla açıklamaktadır. Türkiye açısından da uyarıcı olan model şöyledir: Tamamen yeni bir teşebbüs kuruluysa, ABD'den çıkan döviz, toplam yatırımın yüzde 40'ı civarındadır. Geri kalan para, bu ülkelerde sağlanan kredilerle karşılanmaktadır. Mevcut bir tesisin genişletilmesi söz konusu ise, yeni dolar ihtiyacı yüzde 20-25 civarındadır. Geri kalan para, dağıtılmıyan kârlar, amortisman ve mahallî krediler yoluyla sağlanmaktadır. Demek ki, en kötü ihtimalle 10 milyon dolarlık bir yatırımda, 4 milyon dolar dışarı çıkacaktır. Yalnız tatbikat göstermektedir ki, Avrupa'da satın alınan techizatın yatırımın yarı değerinin yüzde 15'i civarındaki ek malzemesi ABD den gelmektedir. (Yâni 10 milyon dolar yatırımın yarısının yüzde 15'i ki 0,8 milyon dolar tutmaktadır.) Demek ki, fiilen çıkan dolar, 4 — 0,8 = 3,2 milyondur. Bundan başka, yatırılan sermayenin dışında, ABD'den yedek parça, malzeme v.s. almak gerekmektedir. Ticaret istatistiklerine göre, bu bağlı satışlar, toplam yatırımın 2,5 katının yüzde 5'ine erişmektedir. (10 milyon yatırımın 2,5 katı 25 milyon ve bunun yüzde 5'i 1,25 milyon dolardır.)

Avrupadaki Amerikan yatırımlarının yıllık kârı, yatırılan sermayenin yüzde 12'sidir. Bunun yüzde 6'sı transfer edilmektedir. 4 milyon dolar yatırımda, transfer edilen miktar yılda 240 bin dolardır. Buna yatırıma bağlı olarak ABD'den yapılan malzeme, ham madde gibi yıllık 1,25 milyon dolar tutarındaki mübayaalar eklenince, demek ki, Amerikan ödeme dengesi açısından 1,25 + 0,240 = 1,490 dolar her yıl geri dönecektir.

Şimdi özetlersek, 10 milyon dolar yatırım için Avrupa'da 4 milyon dolar yeterlidir. Gerekli teçhizatın 0,8 milyon dolarlık kısmının ABD'den satın alınması gerektiğinden, ödeme dengesi bakımından, çıkan döviz 3,2 milyon dolardır. Yatırımın sağladığı kâr ve ABD'den gerektirdiği yedek parça ve malzeme satışı yılda 1,490 milyon dolar, yuvarlak hesapla 1,5 milyon doları bulmaktadır. O halde çıkan 3,2 milyon doların 3 milyonu, iki yılda geri gelmektedir.

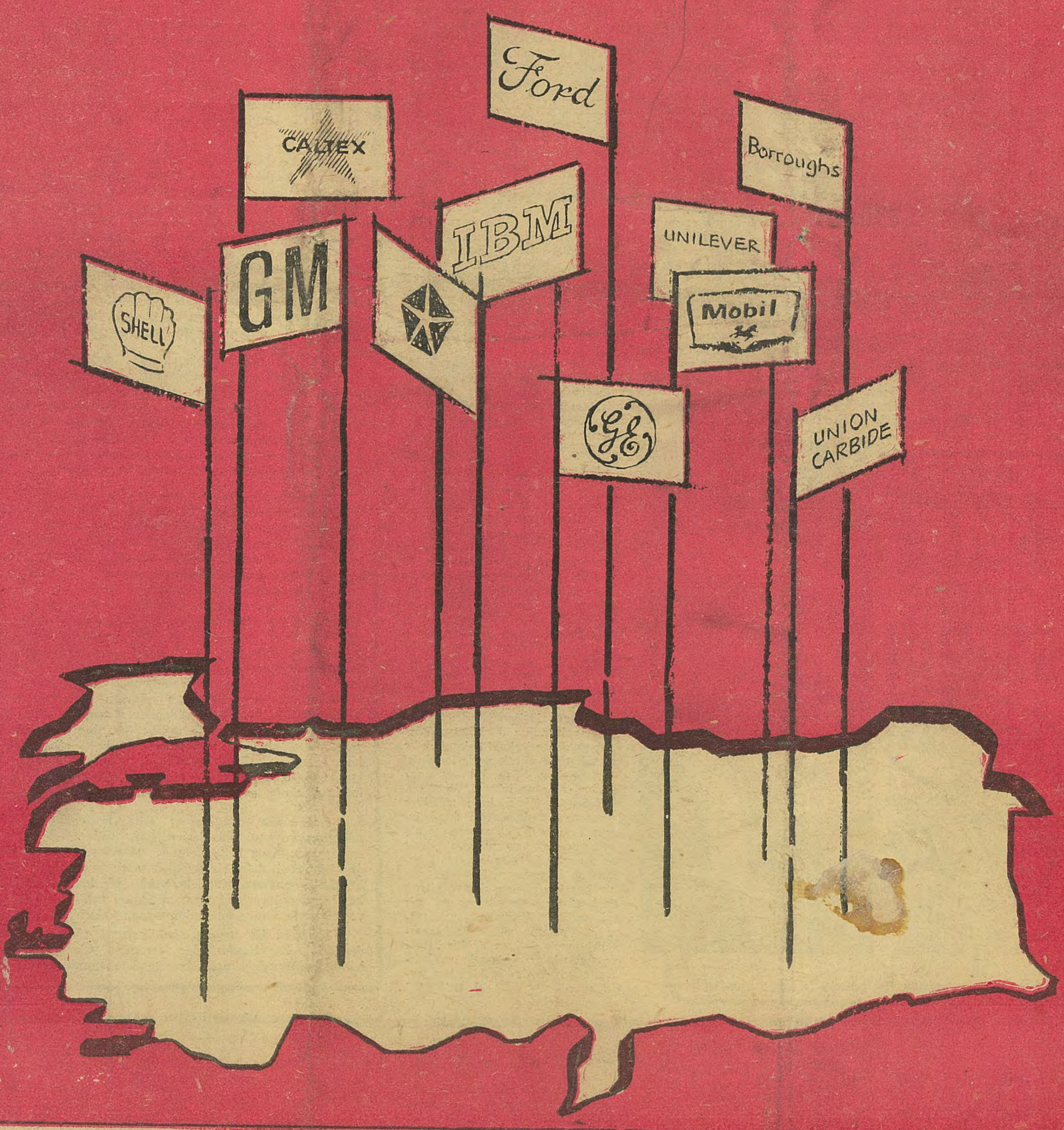
Görüldüğü gibi bu hesapta gerekli makine ve teçhizatın yatırım yapılan ülkeden sağlandığı kabul edilmiştir. Makine ve teçhizatın tamamının ABD'den geldiği hallerde, ödeme dengesi bakımından ABD daha işin başında kârlı durumdadır.

Yabancı sermaye hayranları, Amerikan istatistiklerine dayanarak hazırlanan «Behrman Modeli» ni iyi incelemelidirler.

YÖN

HAFTALIK GAZETE

DEV TRÖSTLER İSTİLÂSI !



Yıl: 5 - Sayı: 184 7 EKİM 1966 125 Kuruş

üç milyon dolar kâr getirmektedir. Etibank, bu çok açıkgöz teklife hayır dedi diye Hükûmete şikâyet edilmiştir! Bereket Plânlama Teşkilâtı ve Maliye Bakanlığının milliyetçi elemanları, Etibank'a destek olmuşlardır. Böylece Etibank, Amerikan kredi kaynaklarının desteklediği açıkgöz tröstlerin tasallutundan kurtulduğu gibi, tıpkı petrol boru hattında olduğu gibi, gerekli dövizin kendi öz kaynaklarımızdan sağlanması imkânına da kavuşmuştur. Amerikan kredi kaynakları, Karadeniz bakırları kendilerine peşkeş çekilmiyor diye, Etibank'ı 12 yıl oyalamışlar ve kredisiz bırakmışlardı! Halbuki Karadeniz bakır tesisleri tam geliştirildiğinde rahatlıkla 40-50 milyon dolar döviz getirecektir.

Yeni iktidar, bu iş sağlama alınınca, Etibank'ı baltalama yolunu -moda formül ile- vatandaşa hisse satmakta bulmuştur. Hisseler halka satılacakmış. Sonra ne olacak? Hisseler bir süre imkân sahibi vatandaşların elinde kalacak, ama beş yıl sonra ne olacak? Tesisler zaten beş yılda tamamlanacaktır. Sonra? Sonrası şu: Tam işletmeye geçileceği sırada, nama muharrer hisseler, hâmiline muharrer yapılacaktır ve hisse senetleri böylece yabancı dostlarımızın eline aktarılacaktır. Peki kâr ne olacak diye düşünenlerimiz var. Bu da şimdiden çözülmüş: Tröstler, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunundan faydalanmak üzere müsaade aldıktan sonra, kurdukları şirketlerin statülerine, genellikle iştigal sahalarına giren her türlü ticareti yapma kaydını koydurmuşlardır. Bu, kârları dışarıya aktarmak için güzel bir kapıdır.

Karadeniz bakırları, böylece yabancılara peşkeş çekiliyor. Yılda, şimdiden 20 milyon dolar döviz getirecek bir tesis için gerekli 8 milyon doları almak için, Amerikan kredi kaynakları, bu ülkeyi projeler hazırlandıktan sonra tam 8 yıl bekletmiştir. Ne acıdır ki bu işi baltalayan yabancılar emrindeki müşavirler arasında Türk milletinin parasıyla okumuş, Türk kanından ve 1958 yılına kadar gerekli projelerimizin hazırlanmasında çalışmış kişiler vardır! Hâlen her imkân hazır olduğu halde, bakır zenginliklerimiz «vatandaşı ortak etme» edebiyatıyla, dolaylı yoldan yabancılara peşkeş çekilmektedir. Gerçekten Demirel iktidarının «vatandaş» aldatmacasıyla giriştiği, bakır zenginliklerimizden Etibank'ın tam yararlanmasını engelleme çabası, Volfram örneğinin de gösterdiği üzere, maden zenginliklerimizin işletilmesinde büyük bir dinamizm gösteren Etibank'ı «iğdiş etme» plânının önemli bir parçasıdır. Etibank'ı üvey evlât durumuna düşürecek Mr. Ely'nin ünlü Maden Kanunu Tasarısı, kamu oyunun sert tepkisi karşısında şimdilik kış uykusuna yatırılmıştır. Ama «vatandaşı ortak etme» ve Volframı Union Carbide'a peşkeş çekme oyunlarıyla, Ely Kanununa ihtiyaç kalmadan, yabancı petrol tröstleri karşısında Etibank da TPAO gibi saf dışı bırakılmaktadır. İş bu kadarla da bitmemektedir. Maden ve petrol alanları dışında da yabancı sermaye istilâsı, Demirel iktidarından beri çok hızlanmıştır.

KİMYA SANAYIINI İSTİLA!

Şimdi sıra emekleme çağındaki millî şirket Pet-Kim'i baltalayarak kimya sanayiini ele geçirmeye gelmiştir. Doğan Avcıoğlu, 29 Nisan 1966 tarihli YÖN'de bu konuda şu bilgiyi vermekteydi: «Rockefeller'in petrol şirketi şimdi ilk plânda, Türkiyede sun'i gübre tesisleriyle ilgilenmektedir. Suni gübre son derece kârlı bir iştir. Tatlı kârın kokusunu alarak buradaki kompradorlarla temasa geçen Charrier-Mc Atear Incorporated adlı bir Amerikan aracı şirketi, sun'î gübre işinde Rockefeller'in petrol şirketinin yüzde 40 ilâ 50 kâr ettiğini belirtmektedir. Türkiyede ise, Azot Sanayiinin yüksek maliyeti dolayısıyle, gübre fiyatları yüksek olduğundan kâr oranı kolaylıkla yüzde yüzü bulacaktır.

Sun'î gübre üretimini gerçekleştirmeye memleketimizde, Türkiye Petrolleri A.O., Ordu Yardımlaşma Kurumu ve Emekli Sandığının ortaklaşa kurdukları Pet-Kim (Petro — Kimya A.Ş.) tâliptir. Pet-Kim, Blaw Knox firmasıyla birlikte, sun'i gübre proje ve plânlarını hazırlamış ve İkinci Beş Yıllık Plâna alınmak üzere teklif yapmıştır. Yetkililerden bir ses çıkmamış, fakat bu arada sun'î gübre plânlama işi Amerikan Yardım Teşkilâtına bırakılmıştır.» Sun'i gübre işinin hikâyesi şöyledir: 1966 yılının başlarında, o zamanki Plânlama Müsteşarı Memduh Aytür'ü bir AID yetkilisi ziyaret etmiştir. Yetkili, İkinci Beş Yıllık Plânda kimyevî gübre sektörü çalışmalarını AID'nin yapmasını ve **bu alandaki yatırımların da yabancı sermayeye bırakılmasını** tavsiye etmiştir. Aytür'ün bu çok tatlı teklif karşısında cevabı şu olmuştur: «Bu memlekette nüfusun yüzde 70'i çiftçidir. Türk köylüsü, kimyevî gübreyi kullanmaya yeni başlamıştır. Talep, yıldan yıla hızla artmaktadır. Böyle stratejik bir maddeyi yabancı sermayedarların kararına nasıl bırakabilirim? Ne kadar üretileceğine, kaça üretileceğine, ne zaman ve nerede üretileceğine başkaları karar verecek, ben de kalkındığımı, hattâ bağımsız olduğumu iddia edeceğim. Olmaz böyle şey. Ekonominin damarını ben başkalarına teslim edemem. Sizin böyle bir teklifi rahatlıkla yapmanızı da bir türlü izah edemiyorum.»

Ne var ki, Aytür, hiç şüphe yok Amerikan sermayesine karşı bu «çok anlayışsız» tutumu dolayısiyle DPT Müsteşarlığından uzaklaştırılmış ve Aytür gidince de kimyevî gübre çalışmaları itirazsız AID'ye bırakılmış ve Amerikalı uzmanlar, kendileri için tutulan müstakil bir binada Türkiyenin gelecekteki kimyevî gübre ihtiyacını plânlamaya koyulmuşlardır. Demirel de meydan nutuklarında bir sürü kimyevî gübre fabrikası kuracağız diye övünmeye başlamıştır. Ama oynanan oyunu anlamak için Yale Üniversitesi Profesörü Richard J. Barber'in Washington'da yayınlanan 30 Nisan 1966 tarihli The New Republic'teki araştırmasında yer alan şu sözlere göz atmak yeterlidir:

«Dünyanın azgelişmiş ülkelerinde, petrol ve maden yatırımlarının büyüklüğü dahi, Amerikan ve Batı iş çıkarlarının gerek mahallî hükümetlerin, gerekse Amerikan hükümetinin politikasının biçimlenmesinde, büyük ve fiilen kaçınılmaz bir rol oynaması anlamına gelmektedir. Uygulamada, Amerikan Hükümetinin amaçları ile şirketlerin amaçlarını ayırmak ekseriya imkânsızdır. Nitekim AID hâlen bir pânı şiddetle desteklemektedir. Plân, belli başlı Amerikan petrol şirketlerine gübre için hâlen uyguladıkları yüksek fiyatları devam ettirecek biçimde, Hindistanda gübre fabrikaları kurma ve işletme imkânını sağlamaktadır. Teklif, Hintlileri son derece rahatsız etmiştir. Onlar, (Orta Doğuda gittikçe istikbal vaadeden tabii gazlar gibi) çok daha ucuz ham madde kullanmayı düşünmekteydiler. Böylece gübre maliyeti, büyük ölçüde düşecekti. Eğer ABD petrol şirketlerinin plânlarını desteklemekte devam ederse — ki görünüşe göre edecektir —, Hintliler, Amerikan ekonomik yardımını kaybetme korkusuyla plânı kabul edecektir.»

Hint hükümeti, gerçekten muhalefetin «satıldınız» hücumlarına rağmen, AID'nin savunduğu petrol şirketleri plânını kabul etme zorunda kalmıştır. Türkiyede ise, işler çok daha sessiz geçmiş, Plânlama engeli Aytür'ü uzaklaştırarak aşıldıktan sonra, gübre işinin plânlanması AID'ye yâni yabancı petrol şirketlerine bırakılmıştır!

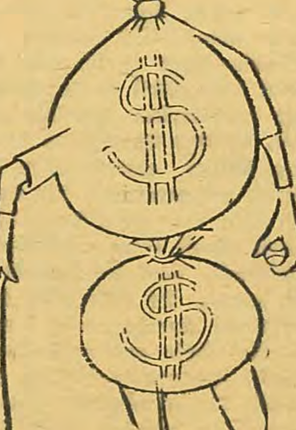
ODALAR BİRLİGI VE YABANCI SERMAYE

İmalât Sanayiinin öteki alanlarına da yabancı sermaye akını hızlanmıştır. Yerli yatırımlar azalmakta, yabancı yatırımlar hızla yükselmektedir. İstanbul Sanayi Odasının açıkladığına göre, toplam yatırımların 1962 de yüzde 7.1.'i, 1963 te yüzde 10.6'sı, 1964' te yüzde 15'i ve 1965 te yüzde 19.5'i yabancı sermaye tarafından yapılmıştır. 1958 yılında 49.7 milyon lira olan yabancı sermaye yatırımları 1965 sonunda 455.6 milyon liraya yükselmiştir. Ama yerli yatırımlar hızla azaldığından 1961 de 3.4 milyara yaklaşan sınaî yatırımlar, 1965 sonunda 2.4 milyar liraya düşmüştür. Bunun nedenlerinden biri her alana serbestçe el atan yabancı sermayenin karşısında yerli müteşebbisin cesaretinin kırılmasıdır' Nitekim 1966 Programı, «kontrolsüz büyüyen yabancı sermayenin karşısına yerli teşebbüslerin çıkma şansının zamanla azaldığını» yazmaktadır. Program, kontrolsüz büyümeden şu sözlerle şikâyet etmektedir: «Hukukî yönden 6224 sayılı kanunun 3. maddesi, kârların ana yabancı sermayeye eklenmesini Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi kararına bağlı tutmuştur. Uygulamada genellikle bu şarta uyulmamakta ve işletmede bırakılan fonlarla fiilen sermaye artımına gidilmektedir.» Ayrıca, «Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu kapsamına giren firmalara Türk bankacılık sistemi tarafından açılan kredilerin 31.12.964 tarihindeki toplamı 789 milyon lirayı» bulmaktadır.

Demek ki yabancı şirketler, az bir sermaye ile Türkiyeye gelmekte, burada sağladıkları kârlarla ve elde ettikleri cömertçe kredilerle tamamen kontrolsüz biçimde «tatlı kâr» getiren alanlara yayılmaktadır! Bir ilâç firması, işi yüksek fiyatla süttozu satışına dökmüştür.

Odalar Birliği de, New York Times'da yayınlanan ve Amerikan sermayedarını dâvet eden bir reklâm yazısında Türkiyenin bir yatırım cenneti olduğunu yazmaktadır. Odalar Birliğine göre, Türkiye dünyada en düşük kurumlar vergisi nisbetine sahiptir. Kârların ve sermayenin tam transferi kanunla sağlanmıştır. Yabancı yatırımcı, ilk yatırımının büyük bir kısmını kısa bir sürede kârlarından düşebilir. Kanun, yerli yabancı firmalara eşit muamele esasını tanımaktadır. Yabancı sermaye yatırımları, Anayasa teminatı altındadır. Ayrıca Almanya ve Amerika hükümetleri ile yatırım garantisi anlaşmaları imzalanmıştır. Amerikan anlaşması, Amerikan vatandaşlarını dış ödeme güçlükleri, kâr ve sermayenin transferi, kamulaştırma gibi konularda tam teminat altına almıştır. Ayrıca Türkiye NATO ve CENTO üyesidir.

Kredi kolaylıkları büyüktür, AID Amerika kumpanyalarının projelerine yardımcı olmakta ve «feasibility» araştırmalarının bedelinin yarısını ödemektedir. Amerikan Hükümetinin kontrolündeki Cooley fonları, Amerikan şirketlerine Türk parası kredi vermektedir. Sınaî Kalkınma Bankası, Sınaî Yatırım ve Kredi Bankası, yabancı sermaye için değerli kredi kaynaklarıdır. Cooley Fonu gibi, 480 sayılı kanunun fonlarından da yararlanmak kabildir... Bundan başka Export — Import Bank ve International Finance Corporation, Amerikan yatırımcılarına dolar kredileri sağlamaktadır. Konsorsiyumun ve Ortak Pazarın Türkiyeye açtığı krediler de yabancı yatırımcıların faydalanacakları kaynaklardır. Odalar Birliği de yabancı yatırımcının her alanda yardımcısıdır.



Odalar Birliğinin açıkladığı bütün bu avantajlara rağmen, yabancı yatırımcılar yeni imtiyazlar peşindedirler. Demirel, bu konuda yeni hükümler getireceğini açıklamıştır. OECD, «yabancı malların korunmasına dair konvansiyon»a Türkiyenin de katılmasını sağlama yolunda baskı yapmaktadır. Buna göre, bir ülkede yatırım yapanlar, sâdece kârlarını ve yatırdıkları sermayeyi tamamen transfer etmekle kalmamakta, o ülkede edindikleri bütün değerleri (ev, hisse senedi, mücevher v. s. gibi) yurt dışına serbestçe çıkarabilmektedirler. Bu serbesti, sâdece sermaye yatırımı yapanlara değil, bir ülkede çalışıp para kazanan bütün yabancılara verilmiştir! Kısaca, Konvansiyon, Türkiyenin yabancılara tamamen satılması anlamına gelmektedir. Ama sahillerimize de göz koyan Amerikalı dostlarımızın istedikleri budur. Washington'da Türkiye işlerine bakan eski büyükelçi Hare ve AID yöneticisi Macomber, Amerikan Kongresi önünde bunu mümkün olan açıklıkla söylemişlerdir: **«Devletçilik, Türkiyede eski ve hürmet gören bir görüştür, biz ise Türkiyenin problemlerinin çoğunun devletçilikten ileri geldiğin düşünüyoruz.** Orada özel sektöre (yabancı sermaye anlamınadır) daha çok rol verilmesini görmenin sabırsızlığı içindeyiz. Seçimle iş başına gelen yeni iktidar da ayni şeyden şikâyetçidir.

Bürokrasinin bir kısmının (DPT ve Maliyenin dürüst yüksek memurlarını kastediyor) dış yatırımlara tüm sempatiyle baktığı konusunda şüpheliyim... Ancak şimdiki hükümet, özel sektör taraftarı ve özel sektörden yana görünüyor. Bu görünüşte, kendi özel sektörleri kadar, yabancı özel sektörleri de vardır.

AP iktidara dönmüştür ve bu parti orta sınıf ile (Burjuva demek istiyor) özel teşebbüsün partisidir.»

İşte Washington AP'ye bu gözle bakmakta ve Amerikan tröstlerine Türkiyede her kapının ardına kadar açılmasını istemektedir. Demirel de yabancı sermayeye yeni avantajlar sağlayacağını açıklamış ve OECD'ye vaadetmiştir.

Halbuki ayni Demirel, 1966 Kalkınma Programında yabancı sermayenin millî çıkarlar aleyhine çalışmasını sınırlayıcı tedbirlere imzasını atmıştır. YSTK. ancak «memleketin ekonomik kalkınmasına yardımcı» olacak yabancı sermayenin gelmesini öngörmektedir. Ama bunun ölçüsü çizilmiş değildir. Çizilmediği için de Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi montaj, ambalaj firmalarını ve Coca-Cola'yı «ekonomik kalkınmamıza yardımcı» saymaktadır. Bunun içindir ki 1966 Programı, «kalkınmamıza yardımcı yabancı sermayenin ne olduğunun» tarifinin bir hükümet kararı hâlinde ilânını istemiştir. Yabancı Sermaye Komitesinin görevi, yatırım taleplerinin bu karardaki esaslara uyup uymadığını kontrolden ibaret kalacaktır. Ayrıca Türkiyeye yerleşmiş yabancı teşebbüslerin girişecekleri yeni faaliyetler, önceden müsaadeye tâbi tutulacaktır. Yerli kredi kullanma ve kâr transferi imkânı sınırlandırılacaktır. Ama Demirel imzasını çoktan unutmuştur. Şimdi Parlâmentodaki milliyetçilere düşen iş, 1966 Programının 677. sayfasında yazılı tedbirleri kabul ettirmek için hükümeti zorlamaktır; «Memleketin ekonomik kalkınmasına yardım eden yabancı yatırımlar»ı târif edecek olan hükümet kararının mutlaka çıkartılması için çalışmaktır.

Boru hattı grevi ve Demirel

Tehlikeli bir gidiş içinde bulunduğunu defalarca belli eden Diyanet İşleri Başkanı Elmal'nın görevinden alınması, kaçınılmaz bir zorunluluk hâline gelmiştir. Hükümet de mecburen bu yola gitmiş ve kararname hazırlanmıştır. Yalnız haberin duyulması üzerine, Bakan Beyde bir panik başlamıştır. Bakan Sezgin, «Hükümet şu nedenlerle Elmalı'nın görevine son verdi» diyebilme cesaretini gösterememiştir «Elmalı yerinde» demiştir. Bir iktidar için bu, hazin bir tablodur. Şimdi, din teşekküllerinden bakana küfürnameler yağmaktadır. 5 bin imzalı protestolar gönderilmektedir. Yeni İstanbul, «Bunu Masonlar yaptı» diye manşet atmaktadır. Demirelci Tercüman, bu konuda muhalefete geçerek Sezgin'i yerden yere çarpmaktadır. Ankara Din İşleri Görevlileri Derneği, Elmalı ayrılırsa, dinî görevlerini ifa etmiyerek boykota gideceklerini açıklamıştır! AP Kayseri Milletvekili Mehmet Ateşoğlu, Sezgin'e yazdığı muhtırada «Haksızlık karşısında susan dilsiz şeytandır» demektedir. İmam Hatip Mezunları Federasyonu, Yüksek İslâm Enstitüsü Talebe Derneği, Bursa Din görevlileri, Kültür ve Ahlâk Derneği, Komünizmle Mücadele Derneği v.b. protestocular arasındadır.

Hakkında bu kadar gösteri yapılan kişi ise, hilâfetçi ve şeriatçı olmadığını söylemeyi bile reddeden bir devlet memurudur!

Diyanet İşleri Başkanlığı

Doğu petrolünü Akdenize akıtmak için yapılan petrol boru hattının inşasının bir an önce bitmesini isteyenlerdeniz. Bu sebeple, boru hattı grevini üzüntüyle karşıladık. Yalnız bir ay sonra inşaat tamamlanınca, yabancı işverenler çekip gideceğinden, işçiler bakımından, haklarını almak için greve gitmekten başka çare yoktu.

Yabancı işveren ise, işçilere «Greve gitmeyin, Hükümet durdurur» demiştir. Yabancı şirketler bu cesareti nereden bulmaktadır? Yeni Gazete, bu konuya biraz ışık tutmaktadır:

«Boru hattını inşa etmekte olan Fransız - İtalyan karması firma ile bunların müşaviri olan Tekfen firmasının avukatı ayni şahıstır. Bu avukat, ayni zamanda Demirel firmasının da avukatıdır ve bu sebeple Başbakan Demirel ile yakın temas hâlindedir. Grev meselesi bahis konusu olmaya başlayınca, avukatın hükümet başkanı ile fikir teatisinde bulunmuş olması muhtemeldir ve işverenin, bu istişarelerin sonucuna dayanarak, önceden kestirilmesi mümkün olmıyan bir hükümet kararını söz konusu etmiş olması akla gelmektedir».

Yabancı firmalarla bu aşırı içiçe oluş, Türk kapitalizminin temel özelliğidir.

TİP Kongresi

TİP, olaganüstü kongresinde delege sayısını çoğaltma kararı aldı. Buna göre, 500'e kadar üyesi olan her il 4 delege gönderecektir. 500'den fazla üyesi olan iller de her 200 üye için ayrıca bir delege gönderebilecektir. Karar zayıf illerle kuvvetli iller arasında bir adalet sağlama bakımından yeterli olmamakla beraber, delege sayısını 200'ün üstüne çıkartma imkânını getirmektedir. Bu bakımdan isabetlidir.

Olaganüstü Kongreden sonra toplanan TİP Genel Yönetim Kurulu da çalışmalarını tamamlayınca bir bildiri yayınlamıştır. Bildiride, İnönü'nün TİP'e yönelttiği din istismarcılığı iddiası cevaplandırılmaktadır: «Bugün lâiklik bayrağını taşıma iddiasında bulunan CHP, çok partili düzene geçildiği günlerde dini politikaya âlet etme yolunu bizat kendisi açmıştır...... CHP ilericiliği sâdece ve sâdece nurculuğa karşı çıkmaktan ibaret saymaktadır. Ne ilericilik sâdece laiklikten ibarettir ve ne de laiklik CHP'nin anladığı gibi Batının Devlet - Kilise ilişkilerinin kaba bir taklididir».



Nesin'ler Bakû'da İran Azerbaycandan şair Medine Gülgün ve Azerbaycanlı komedi yazarı Sabit Rahman ile bir sohbet sırasında.

Asya - Afrika Yazarlar Birliği ve Bakû Kongresi

Aziz Nesin

Asya-Afrika Yazarlar Birliği'nin ilk kongresi 1958 de Taşkent'te olmuştu. Bu kongreye bütün Asya ve Afrika ülkelerinin edebiyatçılarından başka Avrupa ve Amerika'nın bazı ünlü yazarları da katılmıştı. Nâzım Hikmet bu kongrede Türkiye'yi temsil etmekteydi.

Asya - Afrika Yazarlar Birliği'nin kuruluş amacı, sorunları birbirine yakın olan bu iki kıt'a ülkelerinin edebiyatlarını birbirlerine tanıtmak, o ve ortak sorunlar üstünde edebiyatçıların karşılıklı olarak birbirlerini desteklemeleriydi.

Bu ilk kongreden sonraki kongre ve toplantılarda sık sık «Taşkent ruhu» ndan söz edilmiştir. Taşkent ruhu denilince, Taşkent'teki ilk kongrede edebiyatçıların aldıkları şu üç önemli karardı: Ulusların bağımsızlıkları, emperyalizme karşı ve barış uğrunda savaş için edebiyatçıların birleşik cephe kurmaları.

Asya - Afrika Yazarlar B'rliği'nin ikinci kongresi 1962 Haziranında Kahire'de yapıldı. Bu kongrede Nâzım Hikmet yine Türkiye'yi temsil etmişti.

Asya - Afrika Yazarlar Birliği'nin Genel Sekreteri Seylanlı yazar Senenayeki'ydi, daimî büro da Seylan Başkenti Kolombo'daydı. Alınan birçok kararlar arasında Birliğin dergisi yayınlanacak, Asya - Afrika yazar ve şairlerin eserlerinden antolojiler yapılacak ve üçüncü kongre 1966 da toplanacaktı.

Asya-Afrika yazarlar Birliği'nin çalışmalarında aksaklıklar görüldü. Üçüncü kongre toplanamadı. Bunun üzerine, Sovyetler Birliği'nin Asya-Afrika yazarlarıyla değini komitesi, Asya - Afrika yazarlarını Bakû'de bir toplantıya çağırdı. Bu kongre, 29 Ağustos - 2 Eylûl 1966 da Bakû'de oldu. Türkiye'den Orhan Kemal, Mahmut Makal ve ben çağrılmıştık.

27 Ağustos günü, Sofya'dan uçakla Moskova'ya geldim. Orhan Kemal'in pasaport verilmediği için gelemiyeceğini telgrafla bildirdiğini öğrendim. Mahmut Makal de gelememişti. Böylece, Sovyetler Birliği'nin Asya - Afrika yazarlarıyla değini komitesinin çağırısına Türkiye'den yalnız ben gidebildim.

28 Ağustos sabahı uçakla Moskova'dan Bakû'ya g'ttik. Uçakta kongreye çağrılı başka yazarlar da vardı.

Bu kongrenin başlıca iki konusu vardı. Biri, Vietnam saldırısı üstüne yazarların düşüncelerini açıklamaları, biri de Asya-Afrika Yazarlar Birliği'nin kendi iç sorunlarıydı.

29 Ağustos Pazartesi günü, kongreye gelen yazarlar bir basın toplantısı düzenlediler ve öğleden sonra Bakû'de geziye çıktılar. Ben basın toplantısına ve geziye katılmadım. Öğleden sonra, Azerbaycan Yazarlar Birliği Başkanı romancı ve dram yazarı Mirza İbrahim beni ve Seylan'lı yazar delege ile Lübnanlı kadın yazarı televizyona çağırdı. Televizyonda Vietnam konusunda kısaca düşüncelerimizi söyledik.

Gece, Kirov heykelinin bulunduğu tepedeki restoranda büyük bir ziyafet verildi.

30 Ağustos Salı günü. Bakû'nun Flarmoni salonunda kongre açıldı. Saat onda kong re çalışmaları başlıyor, onbeşer dakikalık iki arayla saat onbeşe kadar sürüyordu. Konuşmalar, Rusça, İngilizce ve Fransızcaya çevrilerek, kulaklıklarla yayınlanıyordu.

Çağrılı bütün edebiyatçıların katılmasıyla bir edebiyat gecesi düzenlendi. Giriş paralıydı ve paralar Güney Vietnam'a yardım için gönderilecekti. Edebiyat gecesine çok kişinin gelebilmesi için, açık hava tiyatrosu olan Yeşil Tiyatro düşünülmüştü ama, Hazrî denilen ve Hazer'den esen rüzgârların fırtınalaşması yüzünden Edebiyat gecesi, yine Flarmoni salonunda yapıldı. Bakû'lülerin bu geceye gösterdikleri büyük ilgiyi çok önemli buldum. Salonda yer olsa, beş-altı bin kişi edebiyatçıları dinlemek istiyordu. Pek çoğu kapıda bekliyordu. Konuşanların hemen hepsi de kendi şiirlerini okuyorlardı. Bu denli çok şair olmasına pek şaştım. Şairler, şiirlerini önce kendi dillerinde okuyorlar, sonra Rusça çevirisi okunuyordu.

Sıra bana gelince, şiir okuyamıyacağım için, eski bir yazımdan aklımda kalanları anlatım. Bu, «Amerikan Salatası» adıyla yayınlanmış bir yazımdı. Konuşmam Rusçaya çevrilirken Azerbaycanlı dinleyiciler «Tercüme istemez» diye bağırdılar. Ama yabancılar ve başka yazarlar için çeviri gerekiyordu.

Benden sonra Evtuşenko kürsüye çıktı. Bu genç Rus şairi üstüne çok şeyler dinlemiştim. Başka ülkelerde de anlatmışlardı: Aktör gibi okuyormuş şiirlerini. Şiir okunurken aktörlük yapmadan yana olmadığım için, Evtuşenko'yu kuşkuyla dinledim. Hemen söyliyeyim ki, bende hayranlık yarattı. Söylediklerini anlamadığım halde, neden hayranlık uyandırdı bende? Gerçekten aktörlük yapıyor okurken.. Ama şair olarak yapıyor bunu, şiirine yardımcı kılıyor aktörlüğü. Daha şiirinin başlangıcında salondakileri bütünüyle etkisi altına aldı. Bu çok önemli. Kolay iş değil. Onun dilini anlamadığım şiirini, sanki soyut bir güzel soyut resim seyreder gibi, dinledim.

Evtuşenko'ya aktörce şiir okumasının yaraşması şundan; çünkü o, alan ve kitle şairi... Londra'da, Paris'te ve her gittiği yerde, okuduğu şiirlerini dinlemek için binlerce kişinin koşuşması bundan olacak Akaç ay sonra, çağrılı olarak Amerika'ya da gidecekmiş. Bazı kapitalist ülkelerin ondan yararlanmaya çalıştıkları da belli. O da biliyor bunu. Ertesi günler konuşmalarımızda, Evtuşenko'nun edebiyat ve sanat üstüne düşüncelerini çok ilginç buldum. Bazı çevrelerin, onun eleştiriciliğinden yararlanmaya çalışmaları boşunadır sanırım.

31 Ağustos günü de konuşmalar sürdü. Öğleden sonra miting oldu. Sonra 26 Komiser anıtına çelenk kondu. Daha sonra kabristana gidildi. Büyük Azerbaycan müzisyeni Üzeyr Hacıbey'in, ağabeyisi Zülfikâr Hacıbey'in Türkiye'ye de gelmiş olan ve geçen yıl ölen romancı Mehdi Hüseyin'in, büyük şair Samet Vurgun'un kabirlerine çelenkler koyduk.

Bu arada ilginç bir olaya tanık olduk. Bizi gezdiren otobüsün güler yüzlü. çok sevimli bir şoförü vardı. Ondokuz yaşındayken Madrit'e gitmiş, İspanya iç savaşına katılmış. havacı olarak orada iki buçuk yıl çarpışmış. Bir kızı, bir oğlu var. Oğlu hava binbaşısı, şimdi Harp Akademisindeymiş. Yani babası gibi o da havacı. Bu tatlı dilli, güler yüzlü Azerbaycanlı. kongre günlerinde çok sevinçliydi. Çünkü İspanya'da birlikte savaştığı bir arkadaşına kavuşmuştu. Bu arkadaşı şimdi Letonyalı ünlü bir yazardı, kongreye gelmiş ve otuz yıl önceki savaş arkadaşını arayıp bulmuştu. Akıllarında kaldığı kadarıyla İspanyolca da konuşuyorlardı.

Kabrini ziyaret ettiğimiz besteci Üzeyir Hacıbey, bugün çok ileri bir aşamaya ulaşmış olan Azerbaycan müziğinin kurucusudur. Leylâ - Mecnun, Köroğlu ve Arşın malalan opera ve operetlerinin bestecisi ve yazarıdır. Üzeyir Hacıbey'in yaptığı işin büyüklüğü şurdadır. Azerbaycan müziğini, çağdaş müzik düzeyine ulaştırmak için, ilk opera bestelerinde halkın kolayca anlayıp sevebileceği alaturkayı bile ustalıkla kullanmış. Böylece halkı alıştıra alıştıra, üstün operalara doğru yol açmış. Ağabeysi Zülfikâr Hacıbey de büyük müzisyendi. Onun iki oğlu da bugün Azerbaycan'ın övündüğü müzisyenlerdir. Sık sık Türkiye'ye gelip, opera temsillerinde İstanbul Belediyesinin ve Ankara operasının orkestralarını yöneten Niyazi, Üzeyr Hacıbey'in yeğeni ve Zülfikâr Hacıbey'in de oğludur; hem besteci hem de dirijördür.

1 Eylül'de kongrede ben de konuştum. Yön'ün geçen sayısında yayınlanan Vietnam konusundaki konuşmamı hazırlarken, sözlerimin Türk basınında yayınlanmış düşüncelere dayanmasına özellikle dikkat ettim.

Amerikalı delegenin Vietnam konusunda ne söyliyeceği, önceden merak edilmekteydi. Dialog dergisi redaktörü Bay Joseph North'un konuşması gerçekten de çok ilginçti, hepimiz büyük ibr ilgiyle dinledik. Konuşma bitince, coşkun alkışlarla Bay Joseph North'a gösteride bulunuldu. Bay North'un konuşmasının Türkçesini YÖN yayınlıyacak.

2 Eylûl günü hazırlanan bildiriyle kongre sona erdi. Aynı gün yazarlar vapur gezisiyle Naft Taşları'na gittilerse de, ben hastalanıp hastaneye yattığımdan geziye katılamadım. Büyük bir şansla, Sovyetler Birliği'nin en ünlü böbrek hastalıkları uzmanlarından Prof. Dr. Cevatzâde'nin tedavisiyle üç günde hastaneden çıkabildim.

Üç kıtadan yirmiden çok ülke yazarının katıldığı Bakûdeki kongrede alınan kararlar şunlardır:

Asya - Afrika Yazarlar Birliği'nin daimî bürosu, Kolombo'dan Kahire'ye alındı. Birleşik Arap Cumhuriyeti Yazarlar Birliği Başkanı Yusuf El - Sibaî, Asya - Afrika Yazarlar Birliği Başkanlığına seçildi. 1967 yılının Şubat yada Mart ayında Asya - Afrika Yazarlar Birliği'nin üçüncü kongresinin Beyrut'da toplanması kararı alındı. Bu üçüncü kongrenin hazırlayıcı komitesi de Ekim ayında Kahire'de bir toplantı yapacak.

Türkiye'den başka arkadaşlarımın bu kongreye katılamayışı bizim için büyük eksiklik oldu. Ben bir örgütün temsilcisi olmadığım için, kendimi tek başıma yetkili bulmadım ve başkanlık divanı çalışmalarına katılmaktan çekindim. Kongrede özel çağrılı olarak kaldım. Bununla birlikte Viyetnam konusunda alınan kararlara katıldım.

Yine kongrede alınan kararlardan olarak, Asya - Afrikalı yazarların şiir ve hikâyelerinden, yazılarından derlenerek üç aylık bir dergi çıkarılacak ve yine edebiyat çalışmalarını ve haberlerini bildiren aylık bir haber bülteni yayınlanacak. Asya - Afrika Yazarlar Birliğinin amblemi için bir yarışma açılacak. Üç ciltlik bir antoloji hazırlanacak.

Kongre çalışmalarını açıklamaktan ereğim, Türk edebiyatçıları için Asya Afrika Yazarlar Birliği'nin önemini ve değerini anlatmaktır. Türk Edebiyatçılar Birliği'nin Asya - Afrika Yazarlar Birliği'nin üyesi olmasında edebiyatımızın tanınması ve yayılması bakımından büyük yararlar olduğu kanısındayım.

Viyetnam konusunda yayınlanan bildiriyle, Şolohov'un kongreye gönderdiği demecin de Yön'de yayınlanmasını dilerim.

Lâtin Amerika yazarlarının telif haklarından bir bölümünü ayırarak Güney Viyetnam'a bir uçak almak için karar verdiklerini açıklamaları coşkun bir sevinçle karşılandı.

Asya - Afrika Yazarlar Birliği Daimi Bürosu (Kameron, Çin Halk Cumhuriyeti. Seylan, Gana, Hindistan, Endonezya, Japonya, Sudan, Birleşik Arap Cumhuriyeti, Sovyetler Birliği) ülkelerinin temsilcilerinden kuruludur. Üçüncü Kongrenin Hazırlama Komitesine (Cezayir, Dahomey, Gine, Irak, Kenya, Lübnan, Mali, Mogolistan, Türkiye, Güney Afrika Cumhuriyeti) ülkelerinin temsilcileri katılacaktır. Ayrıca, Asya - Afrika Yazarlar Birliği'nin Beyrut'ta toplanacak Üçüncü Kongresine, Avrupa ve Amerika'nın bağımsızlık savaşlarını destekleyen ilerici ve ünlü yazarları da katılacaktır.

9 Eylûl günü Moskova'da Dış İlişkiler Genel Müdürlüğünde bir basın toplantısı düzenlenerek Moskova'daki yerli ve yabancı gazete ve ajans muhabirlerine. Bakû toplantısının sonuçları açıklandı ve sorular cevaplandırıldı.

Türkiyenin yetkili bir kadro ile, Üçüncü Asya - Afrika Yazarlar Kongresine katılmasının hem varlığımızı bildirmek, sesimizi duyurmak, hem de edebiyat ilişkileri kurmamız bakımından çok gerekli ve yararlı olacağını bütün Türk edebiyatçısı arkadaşlarıma ve ilgililere duyurmak isterim. Viyetnam saldırısı konusunda Birleşik Amerika politikasını en ağır suçlayanın bir Amerikalı yazar olduğunu unutmamak gerekir. Bu yazar Amerikadan gelip bu kongreye katılmıştı. Türk edebiyatçılarını, dünya ile ilişki kurmak ve kendi sesini dünyaya duyurmak ödevi bekliyor.

Kalkınma Stratejisi!

Demirel Türkiyesinde, plândan ve plâncılardan konuşmak çoktan anlamını yitirmiştir. En iyi plâncılar, birer ikişer teşkilâttan ayrılmakta, daire başkanları, Müsteşar Vekili ile birlikte 1967 proğramını görüşmek üzere «beyfendi» yi beklemektedir. Ama bir olayı yazmaktan yine kendimizi alamadık: Beyfendi, yaz aylarında Bulvar Palasta miletvekilleriyle yemekten sonra — ki toplantıda kabine ışi görüşülmüş ve Beyfendinin buna canı sıkılmıştı — Yüksek Plânlama Kuruluna gelerek, İkinci Beş Yıllık Plân Stratejisinin müzakeresine katılmıştır. Stratejide, toprak ve vergi reformları gibi yapı değişiklikleriyle ilgili çeşitli teklifler yer almaktaydı. Bazı bakanlar buna itiraza kalkışmışlar, fakat canı sıkkın Demirel, bakanlarını susturarak her şeye evet demiştir. Ama iş imzalamaya gelince, durum değişmiş, bakanlar «biz bunları imzalamayız, stratejiyi değiştirin» demişlerdir. Kurul üyesi plâncılar ise, «Strateji kabul edilmiştir, artık değiştirilemez» demektedirler. Bu yüzden strateji im zada beklemekte ve İkinci Beş Yıllık Plân çalışmaları felce uğramış bulunmaktadır!

siyasi notlar

Üniversitelerin açılışı

Yargıtay Başkanından sonra, Universitelerin açılışlarında rektörlerimiz de günün gerektirdiği Atatürk geleneğine uygun konuşmalar yapacak mıdır? Ege Universitesi ile Orta Doğu Teknik Universitesinin açılış konuşmalarına bakılırsa, bu soruya «Hayır» cevabını vermek gerektir. Ege Universitesi Rektörü, inşaatlar dolayısıyla Bayındırlık Bakanlığına yönelttiği şikâyetin Sunay ve Demirel'in himmetiyle çözülebileceği ümidini belirtmiştir. Ankarada Rektör Kurdaş da, «Universitede her fikır muhteremdir» diyerek, daha çok kendisine yöneltilen saldırıları cevaplandırmakla yetinmiştir.



Yargıtay Başkanının örneğini verdiği tarzda bir konuşma yapma şerefi, Orta Doğu Teknik Universitesi Oğrenci Birliği Başkanı Ergün Bankoğluna düşmüştür. Bankoğlu, yaptığı güzel konuşmace Türkiyenin ne tip teknik elemana ihtiyacı olduğunu belirtmiştir: «Biz burada, Batı ölçüsünde en ıyi teknik ve idareci elemanlar olarak yetişsek bile, Türkiyenin sorunlarının çözülebileceğini zannetmiyorum. Ancak iyi birer teknik eleman olma yanında, halktan, halka dönük ve onun köklü dönüşümleri başaracak büyük potansiyelini harekete geçirecek kişiler olarak yetiştiğimiz takdirdedir ki, Türikyemiz çinde bulunduğu çıkmazdan kurtulabilelecektir.»

Bankoğlu, bundan sonra Türkiyenin içinde bulunduğu durumun tablosunu çizmiştir: «Bir yanda sömürgeleri aç bırakma pahasına endüstri devrimini tamamlamış emperyalist ülkelerin doymak bilmez hırsı, diğer yanda bu hırsı okşayan, bu hırsa kendi halkının soyulmasında yardımcı olan Uçüncü Dünya ülkelerinin uşaklaşmış aracı sınıfı ve de çıkarları bu iki grupla bağdaşan feodal kalıntılar. Bu üçlü kıskaç, geri bırakılmış ülkelerin kurtuluşunun önünde, temelleri çürümüş bir baraj olarak durmaktadır.

Vene acıdır ki, Atatürk Türkiyesi de, onun ölümünden 28 yıl sonra bu kıskacın içerisinde görünmektedir. Emperyalist ülkeler, Türkiyenin iç işlerine karışacak, müdahale edecek duruma geldiler. Türkiyeye yardım bahaneleriyle, yeraltı ve yerüstü servetlerimizi ele geçirmeye çalışıyorlar (...)

Bu durumdan utanç duymaktayız ve utancımız, ülkemiz emperyalist kollardan kurtulanadek devam edecektir.»

Türkiyedeki son olaylara ve irticaın gelişmesine de temas eden Oğrenci Birliği Başkanı, sözlerini şöyle bağlamıştır: «Bunlar kadar acı olan başka bir edepsizlik de, Atatürk'ün Bursa nutkunun üzerinde tartışılır duruma getirilmesidir. Böyle bir ortamda, kim ne derse desin, Türk Gençliği, Atatürk'ün Bursa nutkunda özlediği gençliktir..

Böylesine geri bırakılmış bir ülkede, böylesine bozuk bir düzende üniversitelinin görevi ve sorumluluğu çok büyüktür. Yalnız iyi bir öğrenci olmak, kuru bir teknik eleman olarak yetişmek, hiç bir sorunun çözümünde yeterli olmıyacaktır. En büyük görevimiz, bu gidişe dur demek, bu gidişi değiştirecek olan halk kitlesine öncü olmaktır.»

(Mahkeme kararıyla yayınladığımız tekzip yazısıdır)

Biz kırk yıllık Cumhuriyet Halk Partiliyiz ve Kemalistiz. Kemalizmi iyi kavrayan ve hazmedenler onunla fikren maşbu olanlar başkalarından kiralık fikir elbisesi alıp giymeye ihtiyaç duymazlar. Biz sizin marksist fikirlerinize sizin düşünce ve kanaatleriniz diye hürmet ediyoruz. Sizin de bu eski ve iliklerine kadar Atatürk Milliyetçisi C.H.P. lilere bir parçacık hürmet hissi beslemeniz icap etmez mi solun karşısında olmayı solcuları mahkemelerde takip ettirmeyi ve solcu profesörleri üniversiteden atmayı bizlere öğreten Kemalizm Değilmi.

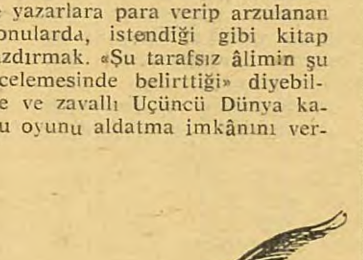
Eğer sayın Bülent Ecevit'de benim gibi Kemalist Milliyetçi ise (ki partimizin içinde bulunduğuna göre Elbette öyledir) fikren beraberliğimiz tabi'idir amma... Osmanlılığın inhitat devrinden evelki toprak rejimini beğenerek bizim modern toprak reformu düşüncemizi bu arkaik esaslara dayanarak kuracağımızı zannedenler le loncalardan ve (İslâmın halktan saklanmış sosyal yönünden) bahsedenlerle elbette fikir birliğimiz yoktur ve olamaz.

Ben (Niğdenin sesi gazetesine) hiç bir zaman siyasi bir beyanda bulunmadım. Bana atfederek neşrettikleri beyanı 20/8/1966 tarihinde Niğde Sulh Hâkimliğine yaptığım müracaatla teksip ettim. Binaenaleyh (Niğdenin sesinden) naklen neşrettiğimiz pasajı red ve teksip ederim. 20/9/1966

Niğde Millet Vekili
Ruhi Soyer

Sözde bilimsel Amerikan kitapları!

Amerikan Haberler Bürosu (USIS), bir Temsilciler Meclisi Komitesinde sıkştırılınca, parayla destekledikleri kitapların isimlerini açıklamıştır. Direktör Leonard H. Marks, başlangıçta, «bu kitapların isimlerini gizli tutmak zorundayız. Zira ABD hükümetinin damgasını taşıyan kitapların propaganda değeri düşüyor» demiştir. Halbuki bir takım kitabevlerine ve yazarlara para verip arzulanan konularda, istendiği gibi kitap yazdırmak. «Şu tarafsız âlimin şu incelemesinde belirttiği» diyebilme ve zavallı Uçüncü Dünya kamu oyunu aldatma imkânını ver-



mektedir. Parayla yazdırılan, fakat Uçüncü Dünyaya tarafsız bilimsel araştırmalar diye sunulan son yayınlardan bazıları şunlardır:

Robert A. Marshall: «Başkan Kennedy ve Afrika»; Jay Mailin: «Dominik Konusunda Gerçek»; Joseph Herı: «Canavarın Kucaklaması»; Robert A. Burton: «Komünist Partisinin Kısa Tarihi»; J.D. Atkinson: «Politik Savaş Silâhı Olarak Komünist Cephesi»; Hoang Van Chi: «Sömürgecilikten Komünizme»...

Universite hocalarımızın ve öğrencilerin haberi ola!

AR DEĞİL, KÂR!..

YÖN'e bu ilk yazıyı yazdığım haftanın olayları, beni, bu derginin okuyucularının çok iyi bildikleri ve değerlendirdikleri meseleler üzerinde durmaya zorluyor. İktidar tarafından kamu oyu'na duyurulmamak istenen önemli bir araştırma, Cumhuriyet gazetesi aracılığı ile gün yüzüne çıktı; ve Türkiye'de gelir dağılımı adaletsizliğinin sürüp gitmesi olayı, rejim üzerindeki tartışmalara malzeme getirdi. Bundan başka, hafta içinde elimize İstanbul Eczacı Odası'nın yıllık faaliyet raporu geçti. Özel teşebbüs fikrinin Eczacılık mesleğindeki temsilcileri tarafından hazırlanmış bu rapor, iktidarın yasaklamağa çalıştığı Plânlama raporu ile birlikte ele alındığı zaman, toplum mes'eleleri biraz daha aydınlanıyor ve ortaya çok ilgi çekici neticeler çıkıyor.

Yön okuyucuları bu neticeleri değerlendirmeği bilirler. Fakat bundan sonra, Türkiyenin halk'a ait mes'eleleri üzerinde düşünmüş, yazmış bir yazarın daha görüşlerini öğrenmiş olacaklardır ve bu görüşeler, okuyucunun meselelere bakısına birşeyler katabilirse, yazar kendini mutlu sayacaktır.

NALINCI KESERİ GİBİ

İstanbul Eczacı Odasının raporu, birer eczahane açarak özel teşebbüs denizinde balık tutmağa çıkmış bir kısım vatandaşlarımızın «özel» dertlerini belirtmek bakımından son derece ilginçti. Son zamanlarda, Sağlık Bakanlığı, ilâç fiatlarındaki «fâhiş» yükselmeler karşısında feryat eden halkın sesine kulak vermiş ve ufak bir araştırma ile «rezalet» i meydana çıkarmıştı. Eczacılar, bu rezaleti, kendi menfaatleriyle çatıştığı için açık açık yazıyorlar ve «yabancı sermayenin günahı» nı ortaya çıkarırken, bedavadan bir «milliyetçi» lik hamiyeti gösterip, yeniden «özel teşebbüsü yaşatacak» çıkarcılığa yöneliyorlardı. Önce, raporlarında, yabancı ilâç firmalarının bir takım fatura oyunlarıyla ilâç hammaddesini ve ambalâj malzemesini 12 - 13 misli pahalı olarak ithal ettiklerini açıklıyorlar ve bu suretle imal edilen pahalı ilâçların eczane cirolarına yükseklik kazandırdığını da gayet safiyane itiraf ettikten sonra; bakanlığın halk feryadı karşısında ithal fiatlarını sıkı bir kontrole tabi tutuşu ile ilâç fiyatlarında «muhteşem bir düşüş» kaydedildiğini belirtiyorlardı. Sonra da aynen şöyle diyorlardı:

«İlâç fiyatlarındaki bu düşüşün eczane cirolarına tesir edeceği ve bir çok eczaneyi müşkül duruma sokacağı endişesi gösterilebilir. Ve bu şüphesiz doğrudur. Ancak; her şeye rağmen, bu operasyonu, hizmetinde bulunduğumuz kamu yararına göre almamız ve desteklememiz bizim için vicdanî ve haysiyetli bir vazife olacaktır. Bu arada ilâçların yeni fiyatları tesbit edilirken fiyat tekevvününde, 30 - 40 yıldan beri değişmeyen eczane kâr oranının arttırılması suretiyle eczanelerin düşeceği müşkül durumu gidermek mümkündür. Ve şüphesiz bu tedbir de gereklidir.»

Yani, memleketimizde faaliyet gösteren yabancı ilâç fabrikalarının giriştikleri yolsuz fiyat arttırışının meydana çıkması ile bozulan «menfaat» lerini düzeltmek için bizim özel teşebbüsçülerimizin hemen buldukları formül, «yeni fiyat ayarlaması sırasında eczahane kârlarını da ayarlayarak ciroların düşmemesini sağlamak» oluyordu. Milliyetçilik, «yabancı kazığına paydos, fakat yerli kazığına eyvallah» sloganını keşfetmek konusunda eczacılarımızın zekâsını harekete geçiriyordu.

KÂR BU KADAR AZ DA.

Demek ki, yabancı firmaların, ham madde ve ambalâj ithal fiyatlarını insafsızca 12 - 13 misline çıkarmaları sâyesinde ateş pahasına çıkan ilâçlar, eczanenin cirosunu yüksek tuttuğu için, «30 - 40 yıldır değişmeyen» kâr haddi konusunu önemsiz kılmıştır. Önemli olan «cironun yüksekliği» yani, «özel teşebbüs dehâsının elde ettiği meyva, kâr» dır. İlâç fiyatları «müthiş» fakat eczacının umurunda değildir. Ne zaman ki, halk feryadı basıyor, ilâç alamıyoruz, ölüyoruz diye yöneticilerin kapısına dayanıyor; işte o zaman «rezalet» meydana çıkacak ve halkına karşı - hizmet ve sevgi borcunu hatırlıyan özel teşebbüsçülerimiz raporlarına şu cümleyi geçireceklerdir:

«Ancak; her şeye rağmen, bu operasyonu, hizmetinde bulunduğumuz kamu yararına göze almamız ve desteklememiz bizim için vicdanî ve haysiyetli bir vazife olacaktır.»

Sanki desteklememek, rezalet bu derece meydana çıktıktan sonra, yabancı kazıkçıların yanında yer almak, onları savunmak mümkün müdür? O halde, başka türlü hareket edemiyeceği için, çaresiz «milliyetçi» bir tutumu benimseyen özel teşebbüsçü; «kamu yararına» ne derece düşkün olduğunu da hemen arkasından ifşa ediyor:

«Bu arada ilâçların yeni fiyatları tesbit edilirken fiyat, tekevvününde 30 - 40 yıldan beri değişmeyen eczane kâr oranının arttırılması suretiyle eczanelerin düşeceği müşkül durumu gidermek mümkündür.»

Halbuki bu «kâr oranı» ndan şikâyet etmeleri de yersizdir. Raporlarında, «son yıllarda sıklaşan eczanelerden» bahsediyorlar. Yüzde 20 iskonto ile ilâç satan eczanelerden bahsediyorlar. Hastahane hademelerinden yarı fiyatına geri alınan ilâçları yeniden normal fiyatla satışa arzeden eczanelerden bahsediyorlar. Demek kârlar pek «tatsız» değildir ve 30 - 40 yıldan beri değişmeyen kâr hadleriyle de «üremek», Türkiye'nin yüzde 4 kudretli azınlığı içine girip refahlı bir hayatı sürdürmek mümkündür!

GELELİM MESELEYE

Şimdi geliyoruz, iktidarın yayınlanmaması için titizlik gösterdiği, kamu oyuna duyurulmasından ödünün koptuğu «Gelir Dağılımı» araştırmasına. Bu araştırma, kıymetli bir plânlama uzmanı tarafından, iktidarların takip edecekleri sosyal politikaya bir mesned olsun diye hazırlanmıştır. 1963 istatistikleriyle, bugün dengesi daha da kaymış bir genel manzarayı gözlerimizin önüne sermektedir. 30 milyon halkın 16,5 milyonuna gayrı safi Millî Hasıla'dan düşen pay 11,5 milyar lira; 13,5 milyon vatandaşa düşen pay da 44,5 milyar liradır. Yani Türkiye'nin yüzde 55 nüfusu ile yüzde 45 nüfusu arasında, 4,5 misille ifade edilen bir iyi ve kötü yaşama durumu bahis konusudur. Ayda 300 lira ile «geçinen» aileler çoğunluktadır ve ayda 1300 liralık gelire sahip aileler de rejimin temelini teşkil ettiği söylenen «orta sınıfları» temsil etmektedirler.

Bir de «üst sınıf», «üstün sınıf» var ki, bunlar sadece yüzde 4'ü teşkil ediyorlar. Bunlar, 30 milyon halkın 1.2 milyonundan ibarettirler. Bu sınıfa giren ailelerin yıllık gelir ortalaması 65 bin lirayı aşmaktadır ve aylık gelirleri 5500 liradır. Yaşanan zamanın ölçüleri göz önünde tutulursa, bu 5500 lira ile ancak «insanca» bir yaşayış standardı tutturulabilir. Demek ki, halkın her yüz kişisinden 4'ü insanca, uygarca yaşama şartlarına erişmiş bulunmaktadır; her yüz kişisinden 41'i açlıkla - tokluk arasında, ihtiyaçların en azı ile yaşamak savaşındadır ve geri kalan her 55 kişisi, ortalama 300 liralık gelirin sefaleti içinde yuvarlanmaktadır.

NASIL BAĞDAŞABİLİR?

Ayda 5000 liralık gelirlerle çağımıza uygun bir aile düzeni kurulurken, 300 liralarla, 1300 liralarla halkın büyük çoğunluğu nasıl yaşar? Hangi dertler, sıkıntılar içinde çalkalanıp durur? Bunları tahmin etmek, pek de öyle muhayyele zenginliği istemez. Rakkamların dili, hayâlin bütün perdelerini yırtacak kadar gerçekçidir. Sosyal sınıflar arasında bu derece uçurumlar bulunması, «kurtulmuş» sosyal sınıfın çok küçük bir azınlık olması; özel teşebbüsçüyü «gemisini kurtarmak» kurnazlığı içine bir bıçak gibi saplıyor. O yaşayacaktır! Peki geriye kalan yüzde 96'lar, o büyük kalabalık, o kesif halk kütlesi; onun yaşama hakkı yok mudur?

Elbette ki, hakkı vardır ama, o hakkın savunulmasını yüzde 4'lerden beklemek, apaçık bir budalalıktır. Özel teşebbüsün Türk ağacında yetişmiş meyvalarını yiyenler ancak karınlarını doyuruyorlar; başkalarına verip aç kalamazlar. O halde «sahip olduklarınızı savunun, torunlarınız servetinizden mahrum bırakmayın» diyen iktidar, yüzde 4'ü yüzde 96'ya karşı, hiç değilse yüzde 55'e karşı amansız bir mücadeleye itiyor ve sonra da bunun adına demokrasi diyor!

30 milyon halkın sâdece 1.2 milyonuna refah getirebilen bir rejim üzerinde tartışmaların yapılacağı tabiidir. Aydınların, ilim sahiplerinin, gerçek milliyetçilerin, 30 milyonun bütününe yaygın bir refah yolunu araştırması, tavsiyelerde bulunması, ters yöndeki gelişmelere karşı çıkması da tabiidir. Bir iktidar, halkını yaşadığı çağa lâyık bir insan topluluğu haline getirmek isteyen kişileri, müesseseleri ve grupları «hain» ilân etmeye kalkar ve o ülkede her yüz kişiden sadece 4'ü çağımızı yaşarsa; bu tutum demokratik zihniyetle nasıl bağdaşabilir?

Sadun Tanju

Bir tartışmanın özeti

YÖN sütunlarında uzun süredir devam eden TİP tartışmalarını, artık bir sonuca bağlama zamanının geldiği kanısındayız. Ancak, bundan önce, YÖN'de yayınlanan yazıların bir özetini gerek tartışmayı tam olarak izleyemiyenlere bir kolaylık olsun diye, gerekse tartışma konusunda hafızaları canlandırma bakımından gerekli gördük. Aşağıda, arkadaşımız SAMİH EMRE tarafından hazırlanan özetleri okuyacaksınız:

YÖN sayfalarında Doğan Avcıoğlu'nun «TİP'E DAİR» yazısiyle bir tartışma kapısını açışından bugüne hemen hemen dört ay geçti. «TİP yetkililerinin ve konu ile ilgilenen bütün aydınlarımızın açıklamalarıyle düzelip vuzuh kazanacağı inancı» ile «bütün iyi niyetli görüşleri yayınlamaya» sayfalarını açan YÖN'de «TİP tartışmaları» başlığı konan sütunlar, çeşitli görüşleri yansıttı. Genellikle her yazı kendinden bir öncekine cevap olmak niyetiyle yola çıkan başlangıçlara dayandığı için, gözden geçirilmesi gerekli olan ana konunun ipuçları çok zaman elden kaçırılmaktadır. Her tartışmanın vazgeçilmez ilkesi, ortak kavramlarda birer tanım birliğine kavuşmaksa, uzayan konuşmaların güçleşen çağrışımlariyle zaman zaman bu da kaybedilmektedir. Hele bir okuyucunun üç, dört ay önceki bir başlangıcı tam olarak hatırlamasını da, her yeni yargının bir öncekine cevap olma değerini ölçmesini de bekliyemeyiz. Bu çeşit uzamış gerilimlerde yer yer fazlalıkların ayıklanması, konunun özetlenerek toplanması, tarafların birleşip ayrıldıkları ilkelerin kesinlikle belirlenip yalınlaştırılması, tartışmanın ayrıntılardan sıyrılarak ana çizgisinde yürümesinin sağlanması, gerekli bir yöntem olmalıdır. Bu amaçla tartışma metinlerinin yeniden okunma zahmetini önleyen, ama aynı faydayı getiren bir özet yapmayı faydalı bir uğraş saydım.

Yazıları onar cümlelik birimler halinde özetlerken, yazarların vazgeçmek istemiyeceklerine inandığım üslûplarına titizlikle bağlı kalmak istedim. İstedim ki benim kısaltıp birleştirdiğim ana cümleler, gene de sahiplerinin kendi seçtikleri kelimeler ve yeğ tuttukları sözdizimi kişilikleriyle ortaya çıksınlar. Sonradan buradaki düşünceleri bir iki kesin yargı cümlesiyle belirlemek güç olmayacaktır. Kimbilir belki de okuyucular bu özetin sonunda ya tartışmanın bittiğine, ya ana sorunda birleşilmiş olunduğu halde ayrıntılı sanılarda boşuboşuna sürdürüldüğüne, ya da arada hemen hiçbir ayrım bulunmadığı halde sadece kişilik inatlariyle uzaklaştırıldığına ya da şimdiye kadar hiçbir noktanın gereğince açıklanmadığına inanacaklardır. Başlıyorum:

DOĞAN AVCIOĞLU-TİP'E DAİR (YÖN, Sayı 168, 17 Haziran 1966)

On cümlelik özet: 1—Güç şartlar altında şerefli bir görev yapan, çeşitli haksız saldırılarla karşı karşıya kalan, toplumdaki ilerici güçlerin ümidini teşkil eden TİP üzerinde soğukkanlılıkla düşünmek kolay olmamakla birlikte, faydalı olacağına inandığımız bir tartışmayı başlatır ve bazı sorunlarla tereddütlerin ifadesini öne sürerken bu yolla da sosyalist düşünce ve eylemin zenginleşip güçleneceğine inanıyoruz. 2—Anayasaya titizlikle bağlı kalarak parlmanter sistem içinde faaliyet gösterme durumunda olan TİP'in ilk meselesinin, bu imkândan en iyi şekilde yararlanma ve mücadelesini doğru yönde yürütme noktasında toplandığında kimsenin tereddüdü olmamalıdır. 3—Sosyalist mücadelenin, çok çalışma, sabır, doğru teşhis ve ciddiyet istiyen uzun vadeli bir çaba olduğunu bilirken «1969'da başa güreşmek ve sosyalizmi gerçekleştirmek yolunda yeni bir çığır açmak» gibi iddialarda bulunmanın -hâkim sınıfların kütleler üzerinde kurdukları demirperde yüzünden toplumsal yapıdan gelen - mukavemetler kırılmadıkça ve burjuvazinin çeşitli tabakaları arasındaki çelişmeler iyi değerlendirilmedikçe- gerçeklere uygun düşmediğini kabul etmeliyiz. 4—Türkiye'de sosyalist düşüncenin kısırlığından, batıdan aktarılmış hazır kalıplarla toplum yapımızı kendi evrimi içinde aydınlatacak verimli bir yöntem bulamamaktan hepimiz sorumlu olmakla birlikte, «İşçi sınıfı öncülüğü» konusundaki yanlış değerlendirmenin, ana sorunların kısır bir yorumu olduğunu iddia edebiliriz. 5—Bize göre işçi sınıfının değil işçi sınıfına öncü olan partinin öncülüğü söz konusu olduğu için, işçi veya köylü olmanın partinin yönetiminde hiçbir ayrıcalık sağlıyamıyacağını, soyut bir işçi ve ırgat efsanesinin yarattığı «Eli nasırlılar Meclise» sloganının bırakılması gerektiğini açıkça söyliyebiliriz. 6—Parti organlarına seçileceklerin yarısının muhakkak işçilerden gelmesi zorunluğunun yanlış sonucu olarak oportünist ve bürokrat, küçük burjuva sendika yöneticilerine haksız imtiyazlar verilmiş, zinde kuvvetlerin en tabiî ifadelerinden biri olan gençlik kollarına temsil hakkı tanınmamakla garip bir çelişme yaratılmıştır. 7—Bu yanlış «sınıf öncülüğü» ile parlâmentoda yeteri kadar güçlü bir kadro ile temsil edilmek imkânını kaybeden TİP, delege sayısının dar tutulması ve merkez yürütme kurulu üyelerinin her zaman liste başı yapılması gibi güvensizlik veren kapalı tutumlardan vazgeçmeli, işçi-işçi olmayan gibi sunî ayırımlara son vererek parti içinde ve parlâmentoda en güçlü unsurlarla temsil edilmeye dikkat etmelidir. 8—Özellikle parlâmentoya girildikten sonra hızla yumuşama eğilimi gösteren, çelişmeli davranışlarla karma ekonomi, Kıbrıs gibi konularda tutarsız sonuçlar veren tâvizci bir parti taktiği, teorik plânda kesin ve gerçekçi görüşlerden yoksun olarak yola çıkışın tabiî sonucu olmuştur. 9—Bu bakımdan Türkiye'nin bir numaralı meselesi olduğunda bütün sosyalistlerin birleştiği bugünkü bağımlı durumdan kurtulmak sorununda, antiemperyalist milliyetçi cepheyi bölen klâsik proleter - burjuva mücadelesinin sloganlariyle güçlerin azalması ve amaçların dağılmasına yol açan TİP, teorik vuzuhsuzluğuyla emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı olan milliyetçi çevrelere zararlı olmaktadır. 10—Olumlu bir tartışmaya kapı açacağını umduğumuz bu görüşlerde iyi niyetli bir açıklıkla davrandığımız için TİP yetkililerinin ve bütün aydınların açıklamalarını yayımlamaya hazır olan YÖN, 1969 seçimlerine kadarki üç yılı iyi değerlendirmek ve doğru teşhislere varmak amaciyle bütün yanlış değerlendirmeleri düzeltmek ve noksanları gidermek inancını tekrar eder.

Konu Özü — ON YARGI: 1—TİP'i eleştirmek gerekir. Çünkü bu, sosyalist düşünceyle eylemi zenginleştirip güçlendirecektir. 2—TİP, ilerici güçlerin ümidi olarak mücadelesini en doğru yönde yapmalı, imkânlarını en iyi şekilde kullanmalıdır. 3—Oysa yurt gerçeklerimizle TİP'in iddia ve yöntemleri tutarsızlık halindedir. 4—«İşçi sınıfı öncülüğü» formülünde ifadesini bulan davranışlar, Türk toplum yapısı için verimli bir yöntem değildir. 5—Öncü, işçi sınıfı değil parti olmalıdır ve sosyalist nitelik dışında hiç kimseye bir sınıf ayrıcalığı tanınmamalıdır. 6—TİP, ilk yorumunun yarattığı bu yanlışlığı düzelterek ve yönetmeliğindeki gerekli değişiklikleri yaparak parti içi kademelerinde ve parlâmentoda en güçlü temsilcilerine kavuşmalıdır. 7—Parti programındaki genel plândaki meselelerin tekrarından vazgeçerek ciddî çalışmalarla somut meselelere yönelinmelidir. 8—Parti taktiğinde görülen tavizkâr gidiş bırakılmalı, gereğince sosyalizme hazır olmayan ama sağlam Atatürkçülük geleneğiyle antiemperyalist mücadeleye katılmaya hazır olan milliyetçi çevreler kazanılmalıdır. 9—Antiemperyalist cepheyi bütünlemek 1 numaralı mesele olduğu için, proleter - burjuva mücadelesinin sloganlarını kullanmak bölücü bir zarar etkisidir. 10—Çok güçlü ve bilinçli kütlelerin bulunmadığı ülkemizde, antiemperyalizme ve işbirlikçilerine karşı milletçe mücadele edecek bir cephe birliği yaratmaya kesin öncelik tanınmalıdır.

MEHMED KEMAL - SÖZ AÇILMIŞ KEN (YÖN, Sayı 169, 24 Haziran 1966)

On cümlelik özet: 1—Benim kuşağım; ne yapmak istediğini bilmeyen hükûmetler yönetiminde, itibar gören faşizmin baskısı altında, yeterli bilgileri alamadan, sadece duygusal bir hümanizm ve solculuk eğilimiyle yetişmiş, gene de boyuna suçlanmıştır. 2—Sosyalizm sözcüğünün bile yasak bir casusluk sayıldığı bu İkinci Dünya Savaşı yıllarının yöneticileri (Bayar, Menderes, hatta İnönü gibi bugünkü Demirel de) sosyalizmi bilmedikleri için kendi düşünceleri dışına çıkamamışlardır. 3—Bu koşullar içinde beceriksiz menfiler olarak yetiştik ve şimdi «meyhane sosyalistleri, şair sosyalistler» diye gerekenleri bilmemekle gene suçlanıyoruz. 4—Nasıl nitelenirse nitelensin bütün bu uzun uğraş yıllarının sonunda elde edilen şey çok değildir ve TİP'in aldığı oyların en az yarısı bizim kuşağın hazırladığı bir ortamın ürünüdür. 5—Halka inilememiş, kazanılmış sanılan kalabalıklar yıllar yılı sosyalizmi bir düş gibi özlemiş olan o eski guruptan geniş çevrelere yayılmamıştır. 6—Eğer varsa sosyalizmin bugünkü zaferi, hep ezilmiş, eriyip tükenmiş olan o kuşağın ektiklerindendir; bu açıdan yeni kazanılmış bir değer yoktur. 7—Şimdi gerekli düşünce ve söz özgürlüğü var olduğu halde izleyen kütlelerde bir artma yok; ne eser, ne eylem, ne yöntem, ne bilgi olarak ileri yollardayız. 8—Aslında söylemeyi özlemek gibi iktidara gelmeyi özlemek de yeteri kadar umutlu bir yol değil; kapitalist çevrelerin güçsüzlüğünü kendi zaferimiz saymayalım. 9—Sosyalist emeklerin yurdumuzun gerçeklerine uygun bir yöntemde olmadığı, ortalığın boşluğundan belli. 10—Halk yığınlarını kazanabilmek için hangi ölçüde olursa olsun sosyalist bütün çevrelerin tek bir cephede birleştirilip yönetilmesi gerekli ana sorun budur.

Konu özü—Yargı: İyi yetişmedik; şimdi iyi yetişmenin imkânları var olduğu halde kazanılmış büyük bir zafer yok. Birbirini suçlamadan ortak bir cephede birleşmeli, halka yönelebilmeli, güç kazanmalıyız.

ÇETİN ALTAN'A: (Dergi notu 169, sayfa beş): 1—Akşam'daki fıkrasında Çetin Altan dolaylı bir cevapla tartışmaya katıldı. 2—Altan'ın YÖN'le ilgili cümleleri ondan beklendiği gibi değildir. 3—Tartışmanın özü, parlmanter sistem içinde TİP'in zaferini sağlıyacak davranış biçiminin tespitidir. 4—Konu bu kadar açık olduğu halde Çetin Altan'ın suçlama kokusu taşıyan birtakım yakıştırmaları, sorunu konu dışına taşırma eğilimini göstermektedir. 5—Biz bu tutuma katılmama kararında devam edeceğiz. 6—YÖN, bütün partilerden bağımsız sosyalist bir yayın organıdır. 7—Bu tartışmaya da sosyalizmin ve TİP'in yararına olacağı düşüncesiyle başlanmıştır. 8—YÖN, Çalışanlar partisiyle ilgili olmamıştır. 9—Başka hiçbir parti ile YÖN'ün ilgisi yoktur. 10—Yakın bir gelecekte de herhangi bir parti çalışmasına katılmak niyetimiz de yoktur.



1965 seçimlerinden önce TİP'in Taksim mitingi.

ATTİLA SARP - TENKİD İYİDİR AMA (YÖN, 170, 1 Temmuz 1966)

On cümlelik konu özeti: 1—TİP'le ilgili tartışma şüphesiz ilgi görecektir ama D. Avcıoğlu'nun yazısı yanlış yorumlara yol açacak meseleler getirmektedir. 2—Sosyalizmin uygulama alanında Avcıoğlu'nun görüşlerine katılmıyorum; bu konuda -gerekirse- cevap vermek, partinin program ve tüzüğüne uygun olarak yetkililerce yapılacaktır. 3—Gençlik kolu üyesi olarak şunu söyliyebilirim ki sahte ilerici kuruluşlardan koparak M. Ali Aybar'ın ve arkadaşlarının partiye katılmasından sonra TİP'e katılan gençlik, TİP'in yurdumuzu ileri ve yüzdeyüz bağımsız bir ülke haline getireceğinin teminatıdır. 4—Partimizin sırf bir sınıf kabul etmediği için gençliğe önem vermediğini söyleyen Avcıoğlu, bu tartışmayı gençler arasında yanlış br yola götürebilir. 5—Partimiz yeni bir kuruluş olduğu için gençliğe parti içinde hukukî bir yer verecek organizasyonu mümkün kılamamıştır. 6—Birinci kongrede yapılan, Gençlik kuruluşlarının parti organlarında temsili teklifi, yeni bir sosyalist partinin o günkü şartlar için de kabul edemiyeceği bir fikir olduğu için, uygulanması imkânsız bu gibi teklifler elbette reddedilecektir. 7—Buna göre bu gibi noktaların tenkidi yerine daha tutarlı, ilerisi için daha gerçekçi görüşler getirmek faydalı olacaktır. 8—Hernekadar tenkid yapmakta yarar varsa da, bunu yaparken içinde yaşanan şartlar daima dikkate alınmalıdır. 9—Türkiye İşçi Partisi sosyalist hareketin bir kabusu değildir ama birtakım sorumsuz kişilerin, yüzde bilmem kaçlık sözde sosyalistlerin üzerinde fikir yürüteceği, tenkit edeceği bir örgüt de değldir. 10—Onun için bugün YÖN; sosyalist hareketi baltalayıcı, oportünist, tutucu yazılara yer vererek Türkiye İşçi Partisini ve uyanık, ilerici, devrimci okuyucu kütlesini yıpratmamalıdır.

Konu Özü — Yargı: Eleştirme iyidir, zamanını iyi seçmiş olmak şartiyle; Parti organlarında gençliğe yer verilmemiştir ama zamanı değil de ondan; bugün YÖN'ün açmak istediği tartışma, sosyalist cepheyi bölerek zararlı olacaktır; yapılmamalı.

İLHAN SELÇUK — KENDİ KENDİMİZE (YÖN, 171, 8 Temmuz 1966)

1—TİP Ankara il gençlik kolu başkanı Atilla Sarp'ın endişeleri gibi, sosyalistlerin kendi aralarında konuşup gerçekleri araştırabilecek düzeye varıp varmadıklarını, bencillik, seviyesizlik, bilgisizlik yüzünden ya da başka nedenlerle konuşmaların karşılıklı suçlamalar ve gereksiz sen-ben hikâyelerine dönüp dönmiyeceğini hepimiz kendimize sormalıyız. 2—TİP'in kuruluşundan beş yıl ve iki seçim dönemi geçmişken Türkiye'deki sosyalist akımı memleketin gerçeklerine oturtmak ve

daha sıhhatli bir yapıya kavuşturmak için durmadan düşünce çabası sarfetmenin gerektiğinde birleşebiliriz. 3—TİP'i tenkit etmek için Attila Sarp'ın küçümsediği oranda yüzde bilmem kaçlık sosyalist olmak da, tam sosyalist olmak da bir şart değildir; TİP. bu memleketin partisi olduğuna göre bütün yurttaşların eleştirisine açık bir örgüttür. 4—Çeşitli saldırılarla TİP'e çamur atan çevrelere karşı durmak tabiî bir vazife olduğu gibi, TİP'e toz kondurmayarak tehlikeli bir katılık yaratanlardan da olmamak, zamanın gerektirdiği bir davranıştır. 5—Türkiye sosyalizmine sıhhatli bir nefes getirecek iyi niyetli eleştiriler, sosyalist saflar arasında ancak yakın bir arkadaşlık, sıkı bir yardımlaşma sağlar. 6—İlk tartışılacak konulardan biri, TİP'in memleketimizde sosyalizm eğiliminde var olan bütün potansiyeli gereği gibi emip emmediği olmalı, çeşitli sebeplerle yurdumuzda gittikçe gelişen bu potansiyelin -seçim sonuçlarının gösterdiği gibi- parlak bir şekilde ele geçirilemediğini kabul gerçekçilik sayılmalı, yerine oturmayan şey aranmalıdır. 7—Meselâ Adalet Partisinin dinamik seçmeni sayılan ve yarım milyonu üretici, bir milyonu aracı iş yapan bir buçuk milyonluk esnaf; bütün sosyalist hareketlerin üzerinde önemle durduğu bir kütle olduğu halde, TİP'in bu konudaki tutumu ne tepki yapmaktadır? 8—Çağımızda millî kurtuluş savaşları kapitalist emperyalizme, yani sömürgeciliğe karşı bir iktisadî savaş olduğuna ve bu kavrayış iktisadî anlamda bir kavrayışı gerektirdiğine göre öncelikle zinde kuvvetlerin tümünü içine alan bir geniş cephe içinde yerimizi, yönlemimizi tâyin etmeli değil miyiz? 9—Bu açıdan sınıfları ve tabakaları doktrindeki yerlerine göre büyük katılıkla ele almadan çeşitli kuvvetleri birleştirecek bir tutum bulmak, sosyalist hareketin öncülüğünü yapanlar için borçtur. 10—Fikir yönünden kısırlık, eylem yönünden de kısırlık getireceği için toplum içinde tecrit edilmemeye, sosyalist olmayanları suçlamadan onları elde etmeğe, daha birleştirici davranmağa, daha geniş açılardan daha olumlu bir mücadeleye, yurdumuza uygun düşecek yol ve yöntemlerin hep beraber aranmasında elbirliğine, önem vermeliyiz.

Konu Özü — On yargı: 1—Eleştiri her yurttaşın hakkıdır. 2—TİP'in eleştirilmesi iyi niyetli her davranış gibi gerekli ve faydalıdır. 3—Haksız saldırılara karşı TİP'i savunmak gibi, olumlu yönde eleştirmek de sosyalistlerin görevi olmalıdır. 4—TİP'in ülkemizdeki sosyalizme destek olacak bütün güçleri toplıyamamış olmasının sebepleri aranmalıdır. 5—Esnaf elde edilememiş, bu yolda ihmal ve tutum yanlışlığı gösterilmiştir. 6—Hem Millî Kurtuluş savaşını yürütmek, hem burjuva proleter mücadelesi içinde bulunmak görevindeki bir sosyalist akım, tabiî ki ancak bazı çevrelerde yankı bulacaktır. 7—Özel bir iktisadî kavrayışı gerektiren konularda zinde kuvvetlerin yardımını sağlamak bir zorunluktur. 8—Sosyalizmin uygulama alanı bulduğu birçok yerde toplum içindeki kuvvetlerin dengesi yeniden hesaplanmaktadır. 9—Sadece bir sınıf partisi olmamaya, geniş bir cepheyi kazanmaya dikkat etmelidir. 10—Üç yıllık kısa bir zamanda başarılı sonuçlara varmak için sosyalizmin memleketimizde yürüyeceği yol ve tutacağı yöntemi iyice belirlemeliyiz.

RASİH NURİ İLERİ - BAĞIMSIZLIK, SOSYALİZM VE İŞÇİ SINIFI (YÖN, 171, 8 Tem. 1966)

1—YÖN'ün Türk toplumculuğu yönünde hizmetleri pek büyük olmuşsa da İşçi Partisine karşı tutumu başka bir meseledir ve D. Avcıoğlu'nun son yazısı da çok olumsuzdur. 2—Millî bağımsızlık, ancak iç ve dış sömürücülerin kırılmasiyle yani sosyalist düzenle kurulabileceği için bağımsızlık savaşıyle burjuva - proleter mücadelesi iki ayrı şey değil, bir tek mücadeledir. 3—Atatürkçülüğün de, 27 Mayısın da sürekli bir zafere ulaşamamalarının sebebi, tam anlamiyle sosyalist bir düzen kurmak yolundaki çabalarının eksikliğinde, yani hâkimiyetin toprak ağalariyle, devlet kapısından zengin olanlarda, komprador partilerinde kalmış olmasıdır. 4—İşçi Partisi bu gerçeği halk kütlelerine anlatamazsa; iktidardayken imtiyazlar veren muhalefetteyken devrimci kesilen CHP'nin demagojisine düşmüş, milliyetçilikle sosyalizmin aynı dava olduğunu belirtememiş olur ki, bu bir CHP oyunudur. 5—İşçi sınıfının öncülüğünü reddedecek toplumcu aydınlara başa geçmek fırsatı vermek de bir CHP oyunudur. 6—Bu onun gibi halktan kopmayı gerektirecektir. 6—İşçi sınıfının öncülüğü sosyalizmi kurmanın ilk şartı olduğu için «nasırlı eller meclise» sloganı yanlış değil yazık ki yeterince uygulanamadığı için gücü azalmış bir ilkedir. 7—Kalabalık, yoğun, teşkilâtlı, mütecanis, gündelikle sömürülmekte birleşik olduğu için mücadele cephesinde de birleşik, devamlı, komuta mevkilerinde söz sahibi, grev gücüyle silâhlı, nihayet modern tekniğin yürütücüsü olarak en aydın ve ilerici sınıf olduğu için, işçi sınıfının öncülüğü kesin bir zorunluktur. 8—Bu bakımdan önce işçi sınıfının sosyalist olması, sonra ardında fakir köylüyü, esnafı, zenaatkârı sürükliyerek zafere ve demokrasiye götürmesi gereklidir. 9—Genel Yönetim kurullarında gençliğe yer vermek de CHP'nin göstermelik işçi milletvekilleri gibi bir oyundan başka şey olmadığı ve TİP'li gençlik de buna tenezzül etmiyeceği için gençliğe kontenjan tanımak da gerekli değildir. 10—Türk İşçi sınıfı bu kurtuluş savaşını başararak sosyalizmi kendi elleriyle kurup demokrasiyi millete armağan edecektir.

Konu Özü — Yargılar: 1—İşçi sınıfı öncülüğü doktrinin vazgeçilmez bir ilkesidir; 2—Millî bağımsızlık mücadelesiyle burjuva - proleter mücadelesi beraber yürütülebilecek iki aynı şeydir. 3—Önce sosyalizme gitmek zorunludur. 4—Geniş cephede antiemperyalist milliyetçi cepheyi kurmak boş bir hayaldir. 5—İşçiler, kendilerini sosyalizme adamış aydınlarla elele bir sınıf partisi şeklinde teşkilâtlanarak mücadele yapmalıdırlar. 6—Sosyalist aydınların böyle bir örgütte yapacağı fazla bir şey yoktur. 7—Nasırlı eller meclise sloganı doğrudur ve daha da titizlikle uygulanmalıdır. 8—Gençliğe parti örgütlerinde yer tanımak gerekli de değildir, faydalı da. 9—Sosyalizm yalnız işçi sınıfının dâvasıdır, onun öncülüğünde yürünür. 10—Türkiye'de sosyalizmi işçi sınıfı kuracak, demokrasiyi millete armağan edecektir.

KEMAL KAYA — SOSYALİSTLER NE YAPMALIDIRLAR (YÖN 172, 15 Temmuz 1966)

1—İşçi sınıfının öncülüğünde yürütülecek bir mücadelenin ağır ve yeteri kadar verimli olmayacağını ileri süren Avcıoğlu'yla, yukardan gelen devrimlerin halka maledilemiyen başarısız hamleler olduğunu söyleyen Çetin Altan arasında kendi görüşümüzü ortaya koyuyoruz. 2—Bizde sosyalizm aydınlara teorik olarak öğretilebilir, halka öğretilemez; yaşattırılabilir. 3—Halka maledilen herşey (din, hukuk, Kurtuluş savaşı, Kıbrıs...) ona hep yukarıdan verilmiş şeylerdir. 4—Atatürk devrimleri gibi sosyalizm de halka öğretilemiyecek, aydınların yazıp çizmeleri halka bunlar yaşattıramadığı sürece hep etkisiz kalacaktır. 5—Bugünkü noktaya kadar yürekli aydınların sosyalizmi yaymak konusundaki emeklerini inkâr etmemekle birlikte, bundan sonrası için başka bir yol tutturmanın gereğine inanıyorum. 6—Önce anayasanın kabul ettiği ölçüyü hiç geçmeden TİP'in proğramındaki kadar bir sosyalizmi anlatma dikkatinde birleşmeli, proğram dışı başka örneklere hiç geçmemelidir. 7—Anadolu'ya geçmeli, halkla yakın temas kurulmalı, proğram ve tasarılar herkesin anlıyabileceği ölçüde özetlenerek özel yayın yapılmalıdır. 8—A.P. ve C.H.P.'nin köylerde sahip olduğu tabiî temsilciler gibi TİP'in de her köyde, ilçede, örgütü bulunmalıdır. 10—Kitap. gazete, radyo yayını yetmez; halk içinde gönüllü ve inanmış öncülerle başarılabilir bu ancak.

YAKUP ERDEM - TARTIŞMAYA DAİR (YÖN, 172, 15 Temmuz 1966)

1—İşçi sınıfının öncülüğü şarttır; partinin öncülüğü fikrine katılmıyorum. 2—Halkın istemediği hiçbir şey ona dışardan verilemez. 3—Ayrıca fakir ama onurlu olan Türk halkı, zorla yönetilmeyi istemediği için aydınların vereceği ülküye de karşı çıkacaktır. 4—Memur ve okumuş sınıfın yanlış mu amelesi, halkı, yönetime karşı isyan ettirmiş, 1950 olayını yaratmıştır. 5—Halk kendisini hor gören ve tepeden bakan okumuşlar sınıfını sevmez. 6—Bu bakımdan Avcıoğlu'nun en iyi sosyalistleri meclise göndermek isteyen tutumunda halkı hor gören bir eğilim görüyorum. 7—Aydın, sosyalist de olsa, farketmez, o halkla arasındaki uçurumun kapanmasına imkân yoktur. 8—Ülkücü aydınlar parti başına geçerek değil sosyalizmi halka öğretmek mücadelesinde hizmet edebilirler. 9—Niçin bir koruyucu melek gibi öne geçmeye, halkın dâvasına sahip çıkmaya çalışıyorlar? 10—Her değeri yaratan emekçiler kendi kendilerini yönetmeyi de bileceklerdir. Özü: Aydın sosyalist öncülüğünü kabul etmiyorum.

SAMİ MKOCAGÖZ - BÜTÜN SOSYALİSTLER SUÇLUDUR (YÖN, 173, 22 Temmuz 1966)

1—İleri sürdüğü noktalarda Doğan Avcıoğlu haklı ama suçludur. 2—CHP içinde ilerici bir görüş kazandırmaya çalışan Ecevit ve arkadaşlarının bu davranışlarında başarıya erişmelerini dileyerek kutlarken - hem haklı görüyorum hem suçlu sayıyorum. 3—Önce Marks'ın kitaplarında kalan ilk düşüncelerden mi yana olduğumuzu, ya da bu metinlerin bugün her ulusun koşullarına uygun yorumundan, devrimcilik olan sosyalizmden mi yana olduğumuzu tâyin etmeliyiz. 4—Bugün TİP'i, işçi, köylü, esnaf desteklemediğine göre iktidara gelmek bir hesaplı hayal bile değildir. 5—Bütün sosyalistler gibi bir üyesi olarak disiplinine uymam tabii olan ve yaptıklarını haklı gördüğüm TİP'i de suçlu buluyorum. 6—Sömürgecilikten kurtulmak, sömürenleri defetmek gayesinde birleşmiyen memleketçi sosyalistler, ayrı ayrı kamplarda hiç birşey yapamıyacaklardır. 7—Bütün sosyalistler önce antiemperyalist millî cephede toplanmalı, ikinci aşama çalışmalarında sonradan ayrılacak bile olsalar, derhal güç birliği yapmalıdırlar. 8—Bu açılardan Avcıoğlu ve Sosyalist Kültür Derneği - yalnız eleştiri ile uğraşarak bir azınlık için dergi çıkarıp eyleme geçmediği için - haklı da olsa, suçludur. 9—Ecevit, mücadelesinde kazanma imkânı olmayan bir ortamda boşuna kürek çektiği, sosyalistlerle işbirliğine geçmediği için suçludur. 10—Eğer tekelci bir zihniyetle TİP, kucağını bütün sosyalistlere açmıyorsa, o da suçludur.

Konu özü: Ana gayeye giden yolda bütün Türk aydınları birleşmeli, yöntem ve eleştiri teklifleriyle bölünmemelidirler.

ADİL AŞÇIOĞLU - SOSYALİZM VE İŞÇİLER (YÖN, Sayı 173, 22 Temmuz 1966)

1—Sosyalistler de dahil olmak üzere Türkiye'de muhalefette bulunan bütün güçler çalışmaları için gerekli şartları iktidardan beklemek gibi garip bir durumda birleşmişlerdir; oysa böyle bir istek sosyal gerçeğe tamamen aykırıdır. 2—Batıda bile muhalefetlere tanınan haklar sınırı mevcut düzenin değiştirilmesine yetmiyecek bir noktada toplanmış, bunun en son örneği nisbî seçim sisteminde komünist partisini yenmek için de Gaulle'un uygulattığı yöntem olmuştur. 3—İktidarların, mevcut düzeni değiştirmeye yetmiyecek oranda tanıdıkları muhalefet hakları, gene de muhalefetlerin gücü oranında artıp eksilme göstererek sağlanmıştır. 4—Türkiye'de sosyalist bir cephenin güçlenme imkânı bulması, iktidara karşı olan başka bir muhalefet gücünün hoşgörülü desteği ile mümkün olmuştur demek, bu iktidar namzedi gurupların aralarındaki çelişmelerden yararlanmayı ifade edecektir. 5—Politika alanında da, teorik plânda da bilgilerini genişletmek çabasında birleşen sosyalistler, yeterli bilgiye sahip olmayan ama kurtuluş savaşları sonrasında hızla sosyalizm uygulamasına geçen toplumların varlığını görerek sömürgeciliğe karşı açılmış savaşların bilinç veren değerine dikkat etmişlerdir. 6—Kurtuluş savaşını ilk defa organize etmekle övünebilecek olan Türkiye, silâh gücü ile kovduğu emperyalizme para gücü ile boyun eğmek gibi bir duruma düşmüşse bunun sebebi, savaş sonunda yeni bir sosyal düzene geçmemiş olmasıdır. 7—Endüstriyle değil ticaretle uğraşan ve yabancı kapitalistlerin tabiî müttefiki olan bir zümre, Türkiye'de endüstriyi bir yandan engellemekte, bir yandan kontrol ederek yönlendirmektedir. 8—Bu şartlar altında millî burjuvaziyi emperyalizme karşı savaşta sosyalist eylemin müttefiki bulmak, hemen hemen imkânsız gibidir. 9—Bu şartlar altında Türkiye'de işçiden çok aydın, üniversiteli ve memur gibi ara sınıflara dayanmaktan başka bir rol oynıyamamış olan TİP'in, bu konudaki başarısızlık sebeplerini kendi gerçeklerimizin ışığında yeniden araması gerekir. 10—Hatalarımızı bulma yolunda en hatalı tutum, düşünmeyi ve araştırmayı reddederek, «maya tuttu» biçiminde bir rehavete ve kolaylığa kapılarak işçi sınıfına sosyalizmi götürmekteki eksiklerimizi bulamayış olacaktır.

MÜRSEL ENGİN - TİP'E DAİR

1—Aydın güçlerin temel ve ulusal sorunlarda birbirinden yabancılaşmasını endişe ile karşılayan tüm toplumcular gibi, Doğan Avcıoğlu'nun TİP hakkındaki eleştirmesini üzüntü ile okudum. 2—YÖN'ün toplumun bilinçlenmesi yolunda yaptığı katkıyı yadsımamakla birlikte, YÖN'cülerin sosyalizmi ve yöntemlerini TİP'den ayrı bir anlam ve eylem içinde değerlendirmesini de yadırgamaktayız. 3—«1969 da başa güreşmek» sözünü politika edebiyatının, seçmeni şartlandırmanın tabiî bir gereği olarak kabul etmelidir. 4—53. maddenin uygulanışını, bir sınıfa dayanmak zorunda olan TİP'in sömürülen sınıfa öncelik tanıması şeklinde yorumlamalı, Türkiye'de işçiden gelmiyen, emekçiye dayanmayan hiçbir toplumsal hareketin başarıya ulaşamıyacağını kabul etmelidir. 5—Bununla birlikte partinin bir gençlik politikası olmadığı ve emeği geçen gençlik çoğunluğuna önem verilmediği konusunda Doğan Avcıoğlu'nun eleştirisine aynen katılıyorum. 6—Ölüm kalım savaşı yapan bir partiyi; «yetersiz kanun teklifleri yaptı», «radyoda seçmenlerin değerlendirme kapasitesine göre ılımlı çıkışlarla tâviz verdi» diye tenkit etmek, insafsızlık değil midir? 7—TİP'in katı doğmalardan sıyrılarak Türkiye'nin koşullarına göre kendini reorganize etmesi, teorik olmaktan pratik ve gerçekçi olmak durumuna geçmesi, gayet normaldir. 8—Bu açıdan, sosyalist yoldan kalkınma çizgisi, mutlaka kitapların içinden geçmediği için ülkemizin koşullarına göre ayarlanması, sırasında zigzaglar çizmesi ve zararsız tâvizler vermesi normal karşılanmalıdır. 9—TİP bir tabu olmadığı için hatasının varlığı da kabul edilebilir ama, yurdumuzun özel koşulları ve sosyalist kadronun henüz çok yetersiz oluşu yüzünden her türlü eleştiride hassas ve ölçülü davranmak gerekmektedir. 10—Bilimsel bir düzende dostça tartışmaların TİP'e yalnız fayda getireceğine inanarak bu kampanyayı destekliyorum.'

İLHAMİ SOYSAL - EĞRİ OTURALIM DOĞRU KONUŞALIM (YÖN 174, 29 Temmuz 1966)

1—TİP'i eleştirmekten kaçınmak, sadece TİP'e değil, Türkiye'deki sosyalist harekete de hizmet değil ihanettir. 2—Kaldı ki bu ülkenin vatandaşı olarak safında olsam da olmasam da, oy versem de vermesem de, benim de kaderim üstünde söz söyleyecek olan bir partiyi elbette ki eleştirmek hakkım olacaktır. 3—Bugünkü TİP yöneticileri gayet açık ve seçik olarak bir «tekkecilik» havası içinde hareket etmektedirler. 4—Kendilerine güvenemiyen, bu yüzden kendilerini tecrit eden, dar bir hizbin içinde kalıp şüpheli davranışlarla herkesi çürütmeye çalışan, sosyalizmi sadece kendilerinin temsil edebileceği inancı içinde boğulmakta olan bu yöneticiler, başlangıçtan beri YÖN'ü suçlamış, ona çeşitli haksız saldırılarda bulunmuşlardır. 5—Tekke politikasına biraz karşı koyanları hemen tasfiye eden, kısıtlanmış delege sayısıyla kuruluştan beri aynı yönetici kadronun egemenliğinde yönetilen, sosyalist teoriyi bile gelişmeleriyle gereğince bilmeyen, işçi sınıfı öncülüğü formülüne taassupla sarılan TİP; aslında YÖN'ün hazırladığı bir yol üzerinde YÖN'ün kamu oyuna mal ettiği fikirlere dayanarak yürümüştür. 6—Öteden beri yanlış tutumlarının eleştirilerine karşı çok sert tepki gösteren TİP yöneticileri, kendilerinin dışından gelen herkesi kuşkuyla karşılamak eğilimindedirler. 7—Politikadan anlamaz bir tutumla gazetecilerle ilgi kurmayan, onları etkilemeye çalışmayan, bültenlerini dağıtmasını bile bilmeyen, TİP'le ilgili haberleri tarafsızlık ölçüsüyle daha geniş veren bazı gazetelerin yerini bile doğru tâyin edemiyen TİP yöneticileri; kendileri gibi düşünmeyen herkesi suçlama yolunda aşırı sağın ucuyla bir uygunluk içinde görünmektedirler. 8—YÖN'ün çıkışından beri kendilerinin dışında bir sosyalizm sesi çıktığı için son derecede rahatsız olan bugünkü TİP yöneticileri, bu hareketi de CHP oyunu olarak nitelemekde birleşmiş, daha sonra TİP'in karşısına yeni bir siyasî parti çıkarmaya teşebbüs etmekle suçlamaya gitmek için gerçekleri bozmaktan çekinmemişlerdir. 9—Siyasetle ilgili olmayan Sosyalist Kültür Derneğinin kurucları; derneğe oy çokluğu sağlayacak bir partililer grubu ile birlikte katılmak isteyen M.A. Aybar'a red cevabı verdikleri zaman TİP'in bu hareketi de CHP oyunu ve sol cepheyi bozma taktiği diye niteliyerek baltalamış olmasına tanıklık etmişlerdir. 10—Çok zayıf bir gurupla parlâmentoda temsil edilen TİP'in herşeyden önce tekkecilik zihniyetini ve tekkecileri tasfiye etmesi, sosyalist hareketin toparlayıcı ve birleştirici olabilmesi için, ilk şarttır.

E. TÜFEKÇİ - DEMOKRATİK DEVRİM, KİMLE BERABER, KİME KARŞI (YÖN, 175, 5 Ağ. 1966)

1—Hem içinde yaşadığımız toplumu doğru yorumlamak, hem emekçi

halkın yararına toplumu değiştirecek devrimi yapabilmek için -kendi terminolojisini kullanmak şartiyle- bize sosyalizmin bilimi, sosyalist teorigerek. 2—Kendi ulusal kaderini tâyinde tam özgür olmayan, feodal kalıntılardan temizlenmiş durumda bulunmayan Türkiye'de devrimci görev, Türk millî bağımsızlığını gerçekleştirerek, feodalizmi tüm izleriyle ortadan kaldırarak millî birlik içinde özgür Türk ulusunun engelsiz gelişme şartlarını sağlamaktır. (Demokratik devrim).

3 — Türkiyeyi sosyalizme götürecek yolda sadece küçük bir zorunlu aşama olan Demokratik devrim —sınıf veya zümreleri toplum ekonomisindeki yerine göre tayin eden toplumsal sınıf açısından — Türkiyeyi emperyalizm sistemi içinde bağımlı bir ülke haline getirmiş olan kompradorlara ve toprak ağalarına karşıdır. 4 — Girdiği yerde en geri toplum biçiminin temsilcileriyle ittifaklar kuran emperyalizm, önce feodal ağa sonra kendi oluşturduğu komprador sınıfıyla birleşip millî sanayii de kontrol altına alarak ülkenin tüm ekonomisine hükmettiği için, herşeyden önce bu bir avuç sömürücüden ibaret emperyalizm — komprador — ağa cephesi yenilmelidir. 5 — Devrimi burjuvaziden beklemek de, devlet eliyle bir burjuva sınıfı yaratmaya çalışmak da, bir süre sonra kompradorlaşan burjuvazinin tutarlı bir devrimcilik çizgisini yürüteceğini beklemek de en büyük hatalardan olmakla birlikte, yurtta fabrika bacaları tüttürmeye çalışan millî burjuvazinin Türk ulusal ekonomisinde bir süre yeri olacağını kabul edebiliriz. 6 — Türkiyede demokratik devrimden yana olabilecek güçler; Türk proleteryası, küçük burjuvazi, asker—sivil bürokrat aydın zümre olarak sayıldığı zaman, sosyalist teoriye aykırı hareket edilmiş olmaz. 7 — Alt yapı değişikliklerini kendilerinden asla bekliyemiyeceğimiz hâkim sınıflar, yüz yıldan beri Türk tarihindeki bütün gelişmelere damgasını vuran asker—sivil aydın zümreye karşı Ikinci Dünya Savaşının bitiminden beri açık bir zafer kazanmış, burjuva parlâmenterizmi komprador—ağa ittifakının gücünü arttırmaya yaramıştır. 8 — Gerek Çanakkale savunmasında gerek Millî Mücadele savaşlarında emperyalizme karşı savaş vermenin geleneğini yaratmış olan asker—sivil aydın zümre ile komprador—ağa ittifakı arasında bir uzlaşma olamaz. 9 — Sosyalist devrime karşı olması için sınıf açısından bir sebep olmayan asker—sivil aydın zümrenin ideolojisi günümüzün şartlarına uydurulmuş bir kemalizm olmakla birlikte, Türk küçük burjuvazisinin bilinçli öncü kuvveti olarak, son yıllarda sosyalist akımla geniş plânda etkilenmektedir. 10 — Sosyalist eyleme çağıran tercih, devrimden yana güçler arasında bir cephe birliği kurarak başarı şartını sağlamak, tarihsel bir aşama olan demokratik devrimden sosyalizme geçişde emekçilerin örgütlendirilmesi ve bilinçlendirilmesi ana görevine sekte vurmamak şartiyle, sektarizme ve oportünizme karşı durmak, böylece önümüzdeki demokratik devrimi bir an önce yaratmaktır.

Muvaffak ŞEREF — SIRASI MIYDI, GEREKLİ MİYDİ? — (Yön, 176, 12 Ağustos 1966)

1 — Bugünkü şartlar altında Türk sosyalistleri arasında açık tartışma ve tenkidin yerinde ve gerekli olup olmadığını tayin etmek, herşeyden önce tartışılıp çözülmesi zorunlu olan ilk meselemizdir. 2 — «Ikinci bir millî kurtuluş savaşı içinde bulunduğumuz bir başlangıçda Amerikan emperyalizmiyle yerli ortaklarına zayıf yanlarımızı göstermemeli, açık tartışma ve tenkitle birbirimize düşmemeli, ileriki seçimlerde koltuk kavgasına giriştiğimiz iddialarına fırsat verecek bir tartışmaya girmemeli, kulis ve dedikoduların etkisi altında kalan küçük burjuva ahlâkını zedelememeliyiz.» diyenler var. 3 — İlk bakışta akla yakın gibi görünen bu gerekçeler, meclise ne olursa olsun girmek amacı dışında, meselelerin açıkça tartışılması, teorik ve pratik hataların ortaya konulup düzeltilmesi gereğinden daha doğru olamaz. 4 — Çağımızın biricik bilimsel metod ve teorisi olan Marksizme gerçekten inanıyorsak, «doktrinin en üstün tek ölçütünün ekonomik ve sosyal gelişmenin gerçek sürecine uygunluk olması» ilkesinden hareketle, dogmacı olmamamız gereğinde birleşebiliriz 5 — Marksizmi tahrif eden revizyonculuk akımı, sosyalist üretim tarzına en önce ulaşacakları düşünülen kapitalist batı ülkelerinin sosyalizme geçiş aşamalarını engellemiş, «birliği idame,» «parti içinde sulh ve sükûnu koruma» gibi bahanelerle açık tartışma ve tenkitlere kapı kapıyarak emperyalizmin zaferine hizmet etmiştir. 6 — Elimizde olmayan nedenlerle susuşumuz, sorunları tartışmadan erteleyişimiz; bugün yeterince yetişmemiş olmak, açık tartışma ve tenkit meselesi dahil çoğu eski meseleleri yeni icatlarmış gibi şurasından burasından kurcalamaya çalışmak, bilgisiz kalmak ve ürkmek gibi sonuçlar yaratmıştır 7 — Kaderini emperyalizme b a ğ l a m ı ş AP. iktidarına ve onun aldattığı oy çokluğuna karşı—şimdi içinde olmadığımız ama vakti gelince zorunlu olarak katılacağımız ikinci kurtuluş savaşının tek çıkar yolunu—her fırsatta her yanıyla anlatabilmeli, halkın yüreğinde yatan bağımsızlık özlemini bilinç düzeyine çıkarmayı başarmalıyız. 8 — Zayıf yanlarımızı hasımlarımızdan gizlemek dileği, kişinin hatalarını kabul etmiyeceği savı, Türk sosyalistlerinin açık tartışmadan zarar görecekleri iddiası, açık tartışmanın ortak cephenin kuruluşuna engel olacağı düşüncesi hepsi birden yanlış olduğu gibi, Türkiye için ilk işin emperyalizme yönelen bir mücadele olması gerektiğinde de kolayca birleşebiliriz. 9 — Bu zor işde işçi sınıfının tabii müttefikinin aracı burjuvazi ve toprak ağaları dışında kalan bütün sınıf ve tabakalar olduğu noktasındaki ana strateji açık bir gerçek olmalıdır. 10 — Aklı başında ve ahlâklı sosyalistlerin açık ve sert tenkitte bulunmaları ne kadar zorunluksa, tarihinin en önemli anlarından birini yaşamakta olan Türkiyede bütün sosyalistler Yön'ün hazırladığı bu fırsattan yararlanarak açık tartışma ve tenkide katılmalı, işçi sınıfına ve bütün kol—kafa emekçilerine karş tarih önünde sorumlu olacakları bir suskunlukda kalmamalıdırlar.

Ahmet DOKUR: İŞÇLER AÇIK KONUŞUR — AÇIK KONUŞALIM: (Yön, 177, 19 Ağustos 1966)

1 — İlhami Soysal'ın «tekkecilik zihniyeti»yle suçladığı partimiz içindeki çeşitli kişilerin farklı ve zıt görüşlerle tartışmaya katılmış olmasiyle bu iddianın yanlışlığını belirtmiş, sayılmalıdır. 2 — Şuna inanıyorum ki Yön, partimize karşı öteden beri olumsuz bir tavır takınmış, uzun zaman partimizin haberlerini vermemiş, daima hüsnüniyetten uzak serzenişlerde bulunmuştur. 3 — Biz bir askerî cunta peşinden gidip mevki kapmak istiyen nice kahramanların tersine, şuurlu işçiler olarak, sosyalizmin kendi öz dâvâmız olduğuna, buna ancak tüzükde yazılı olduğu gibi işçi sınıfı öncülüğüyle gidilebileceğine, bu sonucun bütün emekçi sınıf ve tabakaların, aylıklı ve ücretlilerin, zanaatkârların, küçük esnaf ve dar gelirli meslek sahipleri ile ilerici gençliğin, toplumcu aydınların, Atatürkçülerin el birliğiyle sağlanacağına inanırız. 4 — Bu amaca ulaşmak; işçi kadrolarını eğitmek, sosyalist doktrini öğrenmek, zinde kuvvetleri tarafımıza kazanmak için en iyi silâhımız, 27 Mayıs anayasası, demokratik ortam ve iyi kullanıldığı takdirde parlâmento olacaktır. 5 — Avcıoğlunun deyimiyle en iyi sosyalistleri meclise göndermek istesek bunun ölçüsü ne olacaktır? 6 — Doğan Avcıoğlu ve İlhami Soysal, önce mücadele şuuruna sahip on iki sendikacı tarafından 13 Şubat 1961 tarihinde kurulan, bir ara çalışanlar partisi oyununa sokulmak istenen, sonra Mehmet Ali Aybar'ın başkanlığına kavuşan, bu arada Yön tarafından desteklenmiyen, nihayet Izmir kongresinden sonra sol kanadı iktidara getiren partimiz tarihini öğrenirlerse iyi olur. 7 — İzmir Kongresi, oportünist sağcı ve işbirlikçi temayülleri ezip genellikle sol kanadı iktidara getirerek; programını hazırlayacak heyete bütün toplumcu profesörleri çağırarak, millî burjuvaziyle birleşmeyi salık veren Fethi Naci gibi Eylem Çaltı, Savaş'da yöneticileri eleştiren yazarlara da hoşgörüyle bakarak... tekkeci olmadığını göstermiş bulunmalıdır. 8 — Sosyalist Kültür Derneği konusundaki kuşkularımızdan şimdiye kadar kurtulamayışımız da, Işçi partilerin kasten atlatıldığını iddia etmek de, yanlış bir kötümserlik sayılmamalıdır. 9 — Parlâmento acemiliği, meclise girmenin parti işlerini aksatması zorunluğu, genel merkezin iki şehir arasında binamız kalışı, milletvekillerinin dolaşma görevlerinin işleri aksattığı, siyasî partiler kanununun sınırlandırmaları, tüzük sıkıntıları... tabii kabul edilmesi gereken durumlar değil midir? 10 — Partimiz; işçi sınıfı öncülüğünde aşırı şekilde ısrar etmekle, yöneticilerin çoğunluğunu işçilerden seçme taassubuyla, CHP. ile işbirliği yapmamak dikkatiyle, sınıf şuuruna uygun hareket etmekte; sosyalizmi yozlaştıracak bağlayıcı taktiklerden uzak kalmakla, tabanın istediği, işçiden gelme militan kadroların yaratılıp eğitilmesi aşamasına ulaşmış olmaktadır.

Prof. İSMET SUNGURBEY — «TİP, PARTİ TUZUK PROGRAMININ GEREKTİRDİĞİ, PARTIYI GELİŞTİRICI POLITIKAYI İZLEMELİDİR.» (Yön 178, 26 Ağ. 66)

1 — TİP İzmir Kongresinde «işçi sınıfı öncülüğü» ilkesinde büyük bir görüş ayrılığıyla tavır alan yöneticilerin, kol işçileriyle kafa işçileri ve köylüler arasında ikilik yaratan bir yolu tutturarak, sendikacılara ayrıcalık tanımış oldukları bilinen bir gerçektir. 2 — Öteden beri Yön'ün temsil ettiği görüşten yana olarak, işçi sınıfı öncülüğü meselesinde her kuramın değişik ülkelerin ortamlarına uyarlanarak uygulanması gerektiğinde birlik olduğumuzu önceden söylemeliyiz. 3 — Bu noktada en kritik anlarda partiye katılan nice aydının, yaratılan bu ikiliğin parti programına aykırı olduğu hususundaki dilek ve şikâyetleri, gene tüzüğe aykırı tasarruflarla ihraç, ya da istifaya zorlama işlemiyle karşılaşmıştır 4 — Tüzüğe aykırı bir seçimle işbaşına gelmiş bugünkü yöneticilerin izledikleri yanlış politika yüzünden parti gelişememş kavruk ve duruk kalmış, yurt çapındaki toplumcu potansiyeli ememeniş, bu sonuçlar seçim rakamlariyle tanıtlanmıştır 5 — Bu yüzden «eli nasırlılar meclise» sloganiyle sınıfından kopmuş gelir sahibi profesyonel sendikacılar, gerek parti yönetimine gerekse seçim listelerine tepeden inme getirilmişler, toplumcu çevrelerde sert tepkilerle karşlanan bugünkü durum doğmuştur. 6 — Onun için Doğan Avcıoğlununki başta olmak üzere TIP konusunda açığa çıkan eleştirilerin hepsi gerçeğe tamamen uygun ve olumlu eleştirilerdir. 7 — Hatadan dönmenin fazilet olacağı düşüncesiyle TİP yöneticilerinin bundan böyle tekkecilikten, bağnazlıktan, eleştiriyi hoşgörmezlikten, toplumculuk tekelciliği böbürlenmesinden, hayalperestlikten, tasfiyecilikten, toplumcu kişilere saldırıcılıktan kendilerini kurtaracaklarını ve politikalarını düzelteceklerini bekliyebiliriz. 8 — Bu dileklerimizin gerçekleşeceğinde fazla umutlu olmadığımız için en iyi yol şimdiki yöneticilerin seçilmelerne imkân bırakmıyacak ve yeni bir yönetim kurulunu göreve çağıracak formülü bulmaktır. 9 — «Tüzüğün 53. maddesindeki genel emekçi anlamında tanımlanmış olan işçi kavramına dar anlamda bir yorum uygulamasiyle bakılmakla amaca aykırı davranılmış, yurt yönetiminde emekçilerin yüzde dokuzuna öncelik tanınarak adaletsiz bir tutum benimsenmiştir.» 10 — Ulusun yüzde yetmişini teşkil eden köylüler, aylıklı ve ücretliler, zenaatkârlar, küçük esnaf ve dar gelirli serbest meslek sahipleri bu kadronun dışında tutulmuş olduğu için TIP, emekçi halk yığınlarına yayılamıyacak, emekçi halk yığınlarının partisi olamıyacaktır.» (Sungurbeyi ve arkadaslarının genel merkez genelgesine cevaplarından.)

MUVAFFAK ŞEREF - METOD VE TEORİ MESELEMİZ (Yön 178, 26 Ağustos 1966)

1 — Doğan Avcıoğlunun TIP'e dair yazısı esas tema olarak metod ve teori meselesini seçmiş olduğu için (Avcıoğlunun düşüncelerinin maddeleştirilmiş özeti anılarak) olumlu bir sonuca varmak için doğrulara evet, yanlışlara hayır diyerek bu çıkış noktasından işe başlamak en doğru yöntem olacaktır. 2 — Türkiyede sosyalist düşüncenin bir batı aktarmacılığından öteye gidemediğinde - bilimin pratiğe uygulandığı sosyal koşulların ve sonuçlarının bilimsel araştırmayı bağladığı görüşüne katılarak - hepimiz birleşebiliriz. 3 — Metod ve teorinin kendisi gelmeden uygulanmasının söz konusu olamıyacağında da, üstelik yanlış anlamaların da bunu zorlaştırdığında Doğan Avcıoğluyla hemen birleşebiliriz. 4 — Avcıoğlu gibi birçok aydının da birleştiği Türkiyenin toplumsal yapısıyla ilgili teşhisler, genellikle dış görünüşlere bakma ile yetinme, Türkiyenin oluşumunun içsel diyalektiğine nüfuz edememe gibi eksiklikler taşır. 5 — İşçi sınıfının öncülüğü konusunda yaptığımız tartışmaların kısır olduğunu kabul etmemek bir yana, Avcıoğlundan farklı olarak, bunun Türk sosyalizmini oportünizmlerin en koyusuna sürükliyecek bir anlayışı engelleyerek faydalı olduğu noktasında direnebilirim. 6 — Türk işçisine politikada aktif bir rol kazandırmak amaciyle konulmuş olan kural, beklenen faydayı sağlıyacağı yerde işçilerle aydınlar arasında bir ayrışıklık yaratmak sonucunu doğurmuştur. 7 — Bir bakıma elbette sınıfına ihanet etmemek şartiyle her işçinin sadece zararsız birer burjuva aydını olarak kalmaktan başka niteliği olmayanlara karşı işçi olanak bir imtiyazı var sayılmalıdır. 8 — Sınıf ve tabakalar acısından ne olursa olsunlar çağımızda da bir kısım burjuva aydınları idrakleri ve ahlâklariyle proleterya safına geçebilirler. 9 — Bu açıdan işçi sınıfının varlığı sosyalist aydının varlığına değil, sosyalist aydının varlığı işçi sınıfının varlığına bağlıdır. 10 — Çünkü devrimci düşüncelerin varlığı da, devrimci bir sınıfın varolduğuna delâlet eder.

MUVAFFAK ŞEREF - METOD VE TEORİ MESELEMİZ 2 — YON 179, 2 Eylül 1966.

1 — Ne teori, ne de öteki ülkelerin sosyalizme ulaşan devrimci pratikleri, sosyalist hareketlerde işçi sınıfının öncülüğünden başka bir yol göstermemektedir. 2 — Bu bakımdan «hangi sınıf ve tabakalarla» sorusunun, hareketin safhasına ve yürütüldüğü ülkenin koşullarına göre değişiklik gösterebileceğini kabul eder, «hangi sınıf ve tabakalar için» sorusunun açık cevabının ise işçi sınıfının öncülüğü olduğunu kesinlikle söyliyebiliriz. 3 — Çünkü orta sınıflardan çıkan aydınların ne olduklar ve ne olabilecekleri belki ancak ölümlerinden sonra değerlendirebilecek kadar değişken olmaktadır. 4 — Doğan Avcıoğlunun fazlaca titiz bir ölçüyle üstünde durduğu öncü sözünün bir terimden çok edebi bir söz olduğunu belirtirken, Marks'ın işçi sınıfıyla birleşecek köylü ve küçük burjuvazi olmadıkça burjuva rejiminin yıkılamıyacağı konusundaki ilkesini hatırlamakta fayda vardır 5 — Avcıoğlunun tutmadığı bir başka edebî deyimin» eli nasırlılar meclise» sloganının gerçeğe uymayan bir sonuç verdiğini, 15 milletvekilinden 12 sinin aydın olduğunu ve bununla halkın içten güveninin yitirildiğini gözden uzak tutmamalıyız. 6 — Ama bugün yurdumuzda işçi sınıfına bağlı bir sendikacılık yerine Amerikan tipi sendikacılığın hâkim olduğunda ispata bağlı bir sendikacılık yerine Amerikan tipi sendikacılığın hâkim olduğunda ispata ihtiyaç göstermiyen bir apaçıklık vardır. 7 — Avcıoğlunun bir noktadaki eleştirisine, gençliğe yer verilmemiş oluşunda, kendi mücadelerimizi de örnek diye anarak aynen katılırız. 8 — Karşı konulmazsa kısa sürede AP yörüngesine bile girebilecek olan TIP politikasının tenkidinde noktası noktasına Avcıoğlu ile beraberim. 9 — AP nin Amerikan politikasiyle uyumlu hesaplarına yardım eden bir taktiğin uygulanışı, TİP'i hazırlanmış bir oyunun içine düşürmektedir. 10 — Aynı anda iki muharebe birden verilemiyeceği konusundaki Avcıoğlunun görüşüne, ikinci millî kurtuluş savaşımızın asıl dışardaki hâkim sınıflara karşı olacağı, işbirlikçileri de aynı anda tasfiye inanciyle, katılmıyorum.

AYPERİ AKALAN . OZGURLUK ORTAMININ AYLAKLAR SOSYALİZMİ — (Yön 179, 2 Eylül 1966)

1 — Sosyalizm konusunda bir tartışmaya girebilmenin bile sosyalizmi ve uygulanışlarını bilmek, onları toplumumuzun koşulları içinde kullanabilmek, bu kuramsal — eylemsel savaşın rahat döşeklerde kazanılmıyacağını kabul etmek gibi çetin şartları ve başlangıcı olmalıdır. 2 — Bu savaşı yürütecek Türk sosyalistleri üstünde durmak, gözlem sınırlarım içindeki Istanbul çevresini bir çeşit otokritikle ölçmek yapılması gerekli bir görev sayılmalıdır 3 — Şimdi Istanbulda alıp yürümüş savılan; sosyete meyhanelerinde, gece kulüplerinde, gözde plâjlarda: sofra sohbetlerinde geçer akçe olan sosyalizm gecekondu semtleri, kenar mahalleler yerine şehrin kaymak tabakasına doğru yayılmaktadır. 4 — Bilinen formüllere göre emekçi sınıfa bilinç aşılaması gereken bu aydınlar, bu çürümüş Bizans kalıntısı şehrin bütün keyifleri ve güzellikleri içinde sadece yaşamaktadırlar. 5 — Bu satırların yazarı dahil, sosyalist aydınlar en kârlı işportaların tezgâhını kullanmakta, kendi keyiflerini bozmadan sosyalizm düşüncesini beraberlerinde sürüklemektedirler. 6 — Bir düşünce sahibi olmak bir yaşama biçimi seçmek demek olduğu halde, Istanbul sosyalistleri, içinde bulundukları bu iki yüzlü adam kişiliğinden sağlıklı bir sonuç alınamıyacağını bilmelidirler. 7 — Istanbul aydınları sosyalizm uğruna bir şey yapabilmeye yarayacak zamanı bile ayıramadıklarına göre bir çeşit aldatmaca içinde avunup gitmektedirler 8 — Kendi bireysel yetersizliklerini baskı yönetimi-





ne bağlamak kutumunda birleşen İstanbul dükalığı aydınlarının payları, dünyanın sosyalistçe örnekleri karşısında, yuttumacı, pısırık, uyuşuk, ehlikeyf bir davranış toplamının utancı olacaktır. 9 — Ne milliyetçilikte ve bağımsızlık savaşında ne de sosyalistlikte yeterli ve gereğince namusluyuz; bunun kabul edelim. 10 — En azından kendimizi en ağır biçimde yargılayacak bir gerçekçilikten yola çıkmamızın gereğinde ortaklaşarak aylaklar sosyalizminin kucağına düşmemek dikkatinde birleşik olmalıyız.

GÜNEY DİNÇ

AYDINLAR VE TOPLUMCULUK
(YÖN 180,9 Eylül 1966)

1 — Bizde burjuvalaşma, sömürücü yabancı sermayenin getirdiği köksüz ve zararlı bir batılılaşmadır ki müslüman olmayan imparatorluk tebaasiyle ticarî kapitalizme kayan yönetici tabakalar arasında olmuştur. 2 — Bu dönemde Türk fikir hayatına önderlik etmek iddiasındaki paşazade entelektüeller, sömürgeleşmenin tabiî müttefikliğini yapmışlardır. 3 — Kurtuluş sonrasında yerli kapitalizmi kuvvetlendirme çalışmalarının yanısıra sınıfsız toplum sloganı altında emekçi halkın örgütlenmesi geciktirilmiştir. 4 — Faşizm salgınında millî şefli bir yönetimle halktan kopuk aydınlar ve kapkaççı burjuvazi yaratılmış, savaş sonu durumunu iyi izliyerek yozlaştırıcı bir tutum benimseyen İnönü döneminde bütün toplumcu atılımlar insafsızca ezilmiştir. 5-1950-1960 devrinin iki menfaat gurubuna ayrılıp kısır çekişmelere dalan sömürücü sınıfların demokrasi devresi, başlıca sorumluluğu C.H.P. aydınlarının omuzlarında olan bir oyundur. 6 — Siyasal örgütleri mensup oldukları sınıflara göre değerlendirme ölçüsüyle artık İnönü-Menderes yöntemi arasında bir fark bulamıyoruz. 7 — Artık meselelerimizin, kişilerin namuslarından, iyi niyet gösterilerinden kurtulmuş, sistemlerin temeline oturtarak çözüleceğine inanmakta birleşebiliriz. 8 — Amacımız halkımızın ekonomik bağımsızlığa ve siyasal özgürlüğe kavuşturulması olduğuna göre politik eylemde bu dâvâya sahip çıkan tek siyasal örgüt TİP'dir 9 — Sınıfsal niteliği sonucu İkinci Kurtuluş Savaşının öncülüğünü yapacak TIP'in ilk ilkesi de, işçi sınıfının öncülüğü olmalıdır. 10 — Azgelişmiş bir ülke olmanın kalıntılariyle bu tartışmada da dedikoduya ve bireysel duygulara yer verildiği, TİP'in asıl tartışılması gerekli yönleri üzerinde durulmadığı meydandadır ama TIP'in bu kampanyadan zararsız çıkacağı da iyi belirmiş bir gerçek oldu.

MUSTAFA DEMİRCİ

TİP, İŞÇİ SINIFI VE CHP.
(YÖN 181, 16 Eylül 1966)

1 — 1960 dan bu yana eskiye oranla sosyalizm üzerinde nisbi bir rahatlıkla konuşulup yazlıyorsa da, son seçimde bütün yurtta TİP'in aldığı oyun AP. nin yalnız İstanbulda topladığı rakama bile erişemediğini görmek, sevindirici bir sonuç olamaz. 2 — Çeşitli tahriklerle rahatsız edilen, reaksiyoner unsurların ağır baskısına uğrayan, tamamen yetersiz masraf imkânları içinde yılmadan çalışan devrimcileri sevgiyle selamlarız. 3 — Sol eğilimli ilimli kişileri içinde toplayan bir kulüp gibi değil, üretimde bilfiil çalışan ve milletimizin çoğunluğunu temsil eden işçilerin yönetiminde olmalıdır parti. 4 — Üretimden ayrılıp yüksek maaşlı memur durumuna giren, siyasî bir çatışmanın başarısızlığı halinde kaybedecek çok şeyleri olan, sendikacılarımızın da bu görüşü haklı göreceklerini sanırız. 5 — Çıkarsız bir devrimcilikle aydınların görevi, örgütlenme safhasında işçilerin çalışmalarına omuz vermektir. 6 — Emekçilerin kısa bir yadırgamadan sonra hızlı bir gelişme ile memleket dâvâlarına en kısa yoldan hâl çaresi bulacağında, yeryüzündeki emekçi partilerinin tarihi yeter bir ispat belgesidir. 7 — Sosyalist aydınların yönetici kadrodaki yerlerini genişletme eğilimlerini belirtirken, sosyalist olmanın işçi sınıfının yöneticiliğine hizmet demek olduğunu hatırlatmak isterim. 8 — Köy emekçisiyle kolayca birleşebilecek sosyolojik zaruretle işçi sınıfından daha tabiî bir öncü kuvvet nasıl düşünülebilir? 9 — Bu bakımdan TİP, örgütlerini proleteryanın nasırlı ellerine tevdi etmekte gerekli çabayı göstermez veya beceriksizlik ederse TIP şiarlarının da sözde kalması kaçınılmazdır. 10 — Onun için kendilerini proleteryaya adamış idealist toplumcuların işin ciddiyetini ve tarihsel sorumluluğunu bir an olsun unutmadan, parti içi parti dışı engelleri aşıp, bilimin ve vatan gerçeklerinin ışığı altında Türk işçisinin siyasî örgütündeki yönetici yerini alması için ön ayak olmakta ve başarıya ulaşmakta daha fazla gecikmemesi gerekir.

AHMET SAY

ELEŞTİRİ HAKKIMIZDIR
(YÖN 182, 23 Eylül 1966)

1 — Emperyalizm çağında burjuva devrimini gerçekleştirememiş geri bir ülke olarak Türkiye; dış sömürücü, komprador ve ağa üçlüsünün tam bağlaşmasiyle sömürüldüğü bir ekonomik dönemdedir. 2 — Şehir ve köy proleteryasının devrimci gücüne-çıkarı ve geleneği gereği-ilk aşamada asker sivil bürokrat aydın zümre de devrimci bir nitelikle yardımcı olabilecektir. 3 — Bu şartlanma içinde TİP, yeri saptanmış olan bu güçleri birleştirebilmiş ve yöneltebilmiş midir? 4 — Çeşitli sınırlanmalar içinde sayısız eksikleri gözüken TIP, tüzük maddesinin aydınlık iyimserliğine rağmen yöneticilik yerlerini, işçilerimizi beş yüzü aşkın birliğe bölmüş olan profesyonel sendikacılara kaptırmış olmaktadır. 5 — Eli nasırlıların en iyi sosyalistler olduğunu hatırlatmakta da, meclise girmek değil yurt halkının yanında pratik çalışmalar yapmak gereğini de, köylü ile bir an önce sıkı ilgi kurulması acelesini de hemen ortaya koymalıyız. 6 — Bu arada ara tabakaların devrimci gücüne olanak tanımanın gereğini de bir an önce düşünmeliyiz 7 — Büyük burjuvaziye karşı belirgin bir tavır almamakla, devrimci güçleri saflarında gereğince toplayamamakla, gerici çevrelere karşı mücadelesini halka yayamamakla. TIP hatalar işlemektedir. 8 — Organizasyon ve taktik noksanlariyle koordine bir yapı içinde bulunmayan TIP, aktüel sorunlara geç ses vermekte teorik yanılmaların sonucu garip yorumlarla tâvizci bir tutuma bürünmektedir 9 — Tedbirler arasında organizasyon plânlaması, bir kurmaylar kurulunun kurulması, finansman temini, yayın yollarının bulunması, gençliğin eğitimi,... tavsiye edilebilir. 10 — Kendi kendimizi eleştirerek, kendi kendimize gereğince çeki düzen vermeliyiz.

GÜLTEN AKIN

SOSYALİST EYLEM VE TIP
(YÖN 182, 23 Eylül 1966)

1 — Anayasa güvencesi altında uçta bir parti olmanın önemini ve sosyalist eylemin geliştiricisi olmanın yükünü taşıyan TİP, bu karışıklığın zorunlu sıkıntılarını da belli etmektedir. 2 — Şimdiye kadar çeşitli kişisel eylemlere umut bağlayıp durduk boşuna. 3 — Şimdi de bütün umudumuz olan TİP, sosyalist teorilerle dolu burjuvaları, halktan kopuk küçük burjuvaları baş yaparak aynı hata içine gömülmüştür. 4 — Her eleştiriyi maksatlı saymak, ikilik yaratma suçlamasiyle karşılamak, bir yanda da halktan ayrı, onu küçümsiyerek yaşamak... 5 — Halk bir erek değil bir çıkış yeridir; Halk değerlerinden haberli olmalıdır. 6 — Halkla beraber, halk gibi yaşama ilkesiyle büyük kentlerde halkın erişemediği olanakları kendi için kullanarak yaşamak ayıp sayılmalıdır. 7 — İyi yayın organları kurulmalı, tavizsiz bir tutumla halka açık ve kesin düşünceler verilmelidir. 8 — 1969 da başa güreşmek gibi ütopik beyanlardan kaçınılmalı, halkın güveni kazanılmalıdır. 9 — Partide eleştiri kapıları kapatılmamalı... 10 — Yöneticilerin parti olmadıkları, hele halk hiç olmadıkları düşünülmelidir.

ASLAN BAŞER KAFAOGLU

DERHAL DÜZELTİLMESİ GEREKLI EYLEM VE DÜŞÜNCELER
(YÖN 183, 30 Eylül 1966)

1 — Beş yıla yakın süredir örgütlü sosyalist hareketin içinde olduğum halde bu çalışmalarla iyimser olamıyor, yurdun özlemini duyduğu yoğun gücü kanalize edemeyip millî bir toplumculuk hareketi yaratamadığımızı üzülerek kabul ediyorum. (Seçim rakamlarından örnekler, yayın hayatından örnekler...) 2 — 1950 de halkın ceberrut bir devlet yönetimini, kapıkulunu yıktığını ileri süren parti stratejisinde pekçok eksik ve yanlışlıklar vardır. 3 — Egemen tabakalardan kapıkulunun, kapıkulu diye eleştirdiğimiz sivil ve asker aydınların antiemperyalist eğilimi en keskin tabaka olduğunda, yabancı nüfuzunu engellediğini iddia etmekte E. Tüfekçi ile birleşiyorum. 4 — 1950 den önce gelişme imkânları bularak tam bir sınıf bilincine erişen komprador burjuvazinin zaferine karşı yeniden uyanan kapıkulu bilinci 1960 hareketinin önderi olmuştur. 5 — Tarihimizin bize bıraktığı antiemperyalist gücleri iyi değerlendirmek, geçmişte hep halk ile kapıkulunun arasını açarak başarıya ulaşması ummuş olan yabancı sömürücülerin oyununa gelmemek, başlıca dikkatimiz olmalıdır. 6 — Sadece halkın oyu ile değil halkın eliyle iktidara gelebilmek için gerekli olan eğitim ve örgütleme aşamasında ne TİP ne SKD kendilerine düşen görevi yapmış sayılmalıdırlar. 7 — Kütlesiz bir işçiden, eğitimle sınıf bilincine varmamış oldukları için hoşgörüsüz bir gericiden farkı olmayan emekçilerden, dışarıdan kendine devrim fikri aşılanmamış bir işçi sınıfından çok şey beklemek hatalı olmalıdır. 8 — Bu açıdan sık sık slogan değiştirmemeye, doğrudan doğruya halkın ekmeğiyle ilgili konulardan ayrılmamaya, sendikalar üstü particilikle de sarı sendikalarla da mücadele etmeye, siyasal örgütlenmeye imkânlar hazırlamaya... gayret etmeliyiz. 9 — Türk devletçiliği uygulamasının yanlışlığını iyice bilerek uyararak yanımıza alacağımız sınıf, içinde bulunduğu tarihsel koşulları, tarihsel görevi bilmese de gene de işçi sınıfı olacaktır. 10 — Köylüleri, esnafı, asker ve sivil aydınları, millî burjuvaziyi feda etmeden, herkesle beraber yabancı nüfuzuna karşı birleşebilecek bir ilerici cephede her gücü yanımızda bularak cephemizi genişletmemiz mümkündür.

BATI İÇİNDE YERİMİZ?

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı (OECD), üyesi bulunan 21 ülkenin toplam üretimdeki payını 1963 yılı itibariyle açıkladı. Toplam üretim'de ABD'nin payı yüzde 53,3 ve Türkiyenin ise yüzde 0,6'dır. Bu hesaba göre ABD millî geliri Türkiyeninkinin 89 katıdır! Türkiyenin payı, zengin olmakla beraber, küçük ve nüfusu az ülkelerin millî gelirini biraz aşmaktadır. Ufak Danimarkanın bile millî geliri Türkiye'den yüksektir. Tablo şöyledir:

ÜLKELER	Toplam Üretim Payı (Yüzde)
ABD	53,3
KANADA	3,6
FRANSA	7,3
BATI ALMANYA	8,6
İTALYA	4,1
JAPONYA	5,4
İNGİLTERE	7,7
AVUSTURYA	0,7
BELÇİKA	1,3
DANİMARKA	0,7
İZLANDA	0,1
İRLANDA	0,2
LÜKSEMBURG	0,1
HOLLANDA	1,3
NORVEÇ	0,5
İSVEÇ	1,4
İSVİÇRE	1,0
YUNANİSTAN	0,4
PORTEKİZ	0,3
İSPANYA	1,4
TÜRKİYE	0,6
	100,0

Türkiye, zenginlere yetişmek için toplam üretimdeki payını nasıl arttıracaktır? Bu ancak zenginlerden hızlı kalkınmakla olur. Halbuki OECD'ye göre, 1960-65 döneminde 21 ülkenin ortalama kalkınma hızları yüzde 4,9'dur. Türkiyenin ise 1960 - 65 kalkınma hızı ortalaması % 4,3'tür! Demek ki aradaki mesafe azalacağına genişlemektedir. Öte yandan ABD için yüzde 5 bir gelişme, 1966 yılı millî gelir tahmini 737 milyar dolar olduğuna göre, 37 milyar dolar, yani Türkiyenin bütün millî gelirinin 4-5 katı demektir. Türkiyede yüzde 5 gelişme ise önemsizdr. Bu açıdan 60-65 kalkınma hızı tablosu Türkye için ümit kırıcıdır. 1960-65 ortalama kalkınma hızı tablosu şöyledir:

ÜLKELER	Kalkınma Hızları
ABD	4,5
KANADA	5,5
FRANSA	5,1
BATI ALMANYA	4,8
İTALYA	5,1
JAPONYA	9,6
İNGİLTERE	3,3
AVUSTURYA	4,3
BELÇİKA	4,5
DANİMARKA	4,9
İZLANDA	5,6
İRLANDA	3,8
LÜKSEMBURG	2,9
HOLLANDA	4,8
NORVEÇ	5,2
İSVEÇ	5,1
İSVİÇRE	5,3
YUNANİSTAN	8,7
PORTEKİZ	5,8
İSPANYA	9,2
TÜRKİYE	4,3

Görüldüğü gibi bırakın zenginleri, İspanya ve Yunanistan gibi benzer ülkelere nazaran Türkiyenin kalkınma hızı çok düşüktür. İspanyanın kalkınma hızı 9,2 ve Yunanistanın 8,7 iken Türkiyenin 4,3'tür! OECD, 1965-70 dönemi için de kalkınma hazı tahminleri vermektedir. ABD kalkınma hızı tahmini 4,5'tur. Yunanistanın 7,5. Türkiye için ise bir tahminde bulunmaktan kaçınılmıştır.



AZ GELİŞMİŞLİĞİN TARİHSEL NEDENLERİ

Niyazi BERKES

III - Sömürgecilik mi, Emperyalizm mi ?

MÜSTEMLEKE Mİ, MÜSTAMERE Mİ?

Bu noktaları incelerken, iki önemli terim üzerinde kesin ve aydın anlamlara varmak gerektir. Bu iki terim «azgelişmişlik» ve «sömürgecilik» terimleridir. Yazar, birinci kavramı incelemesinin ilk karısından temiz, seçik bir şekilde tanımlıyor. Onun için, fikirlerini anlamada bu kavram açısından hiç bir güçlüğe uğramıyoruz. Fazla olarak, bu konuda yazanların çoğunun üstünde bir şey yapıyor: Bu durum, diyor, bir tarihsel süreç içinde yavaş yavaş meydana gelmiş olduğu için birçok etkenler birbirine karışmış haldedir; onun için «ilk nedenler» in bulunup çıkarılması gerektir. Bu sonucu işe, yetersizliği ve yanlışlığı çoktan beri bilinen iklim, ırk gibi sözde nedenleri bir çırpıda ıskarta edip onlar üstünde boşuna vakit harcamıyor. Ancak, bu «İlk neden» kavramı ile bizi az çok uğraştıracak bir belirsizlik çıkarıyor ortaya.

Buna karşılık, yazar ikinci kavramda böyle hareket etmiyor. «Sömürge» veya «sömürgecilik» terimlerinin tanımını vermiyor. Belki de Avrupalılar için böyle bir tanıma lüzum görmiyecek kadar malûm şeyler sayıldığından. Fakat geçerlikte sözcüklere dayanmak yüzünden bu kitapta Avustralya da sömürge oluyor, Vietnam da; Rohdes Island da sömürge, Angola da! Yani, azgelişmişlik konusunun çerçevesi içinde bizim «sümürgecilik» demiyeceğimiz olaylarla gerçekten sömürgecilik olan olaylar aynı torbaya giriyor ve yazar bunu neden ve nasıl yapabildiğini, bu kavramın tanımını vermediğinden, bize kandırıcı şekilde ispatlayamıyor.

Örneğin, ilk önce Kuzey ve Güney Amerika, Avustralya, Yeni Zelandda gibi yerlerdeki toplumları göz önünde tutuyor. Ona göre, bunların hepsi ya eskiden, ya da şimdi sömürge. Önce bu misallerin yardımı ile temel tezini, yani «Her sömürge azgelişmiş değil; her azgelişmiş sömürge olmamıştır» iddiasını ispatladıktan sonra, bunların sömürge olma halinden çıkıp bağımsız bir devlet olan ve gelişmiş bir toplum haline gelmiş olanlarının vaktiyle tâbi oldukları sömürge rejiminin en çok Afrikada gördüğümüz sömürgelerin veya Asya'da Hindistan, Endonezya gibi sömürgeleştirilmiş ülkelerin tâbi lodukları sömürge rejimlerinden farksız olduğunu (bu, çok açık bir gerçekmiş gibi) bir çırpıda geçiyor. Bu iddianın yardımı ile, belli ettirmeden iki grup toplum arasında bir köprü kuruyor. O zaman, birinci grup toplumlar dolayısiyle yaptığı genellemenin otomatik olarak bu ikinci grup toplumlar için de doğru olması gerekiyor.

Halbuki yazarın madde II, III, ve IV teki iddialarının tartışılmasına giren toplumlar, ara sıra verdiği misallere bakarsak, ne bu birinci grupa, hattâ ne de tüm ikinci grupa dahil ülkelerdir. Yâni, birinci grup ülkeler için yaptığı genellemenin mutlaka bu ikinci grup için de doğru olduğu arada isbat edilmiş değildir.

AZGELİŞMİŞ TOPLUMLARIN ÜÇ ÇEŞİDİ

Yazar, gerçekte, ayrı ayrı vesilelerle, üç kategori toplum veya ülkeden söz etmekte, fakat bunları birbirinden ayırmamaktadır. Biz, onun misallerine göre şöyle ayıracağız:

(A) Avrupa dışında ve eski dünyadan olmayan, Avrupalı nüfusun yerleştiği yerlerde kurdukları cemaâtler. Bunlar kuzey Amerikada kurulan ve Ingilizcede bilfiil «Colony» diye âdandırılan toplumlar. Sonradan Kanada adını alan ülkenin bazı yerlerinde kurulan Fransız veya Ingiliz kolonileri. Avustralya veya Yeni Zelanda'daki koloniler. Orta veya Güney Amerikada İspanyol nüfus yerleşmeleri. Bunlara Afrikanın o zamana kadar bilinmiyen yerlerinde meydana gelen yerleşmeleri de katabiliriz. (Bizde eskiden bunlara «müstemleke» yâni «sömürge» demezler «müstamere» yâni «imar edilmiş» yerler derlerdi.) Bunların hepsinde, ilkel toplum yapısında ve çok defa beyaz ırktan olmayan kavimler vardı; ancak yazarın sözünü ettiği «koloni»ler bunlara râci değil. Yazar bunları büsbütün unutmuş; çünkü bazıları büsbütün yokedilmiştir, hem de (yazarımıza göre) sömürülmekte olan bu kolonilerin kendileri tarafından! Güney Afrikada, ilkel yerlileri yok eden veya zenci halkları sömüren Avrupalı kırması Afrikaans'lar da, yazarımızın mantığı gereğince, «sömürge» halkı oluyor!

B) Avrupalıların Afrikada ve özellikle Asyada askerî güçle fethettikleri ve kendi devletlerinin idaresi altına soktukları ülkeler: Hindistan, Endonezya, Cezayir gibi yerler. Yazarın Doğu toplumu üzerindeki iddialarında en çok kullanılan örnekler bu gruptandır.

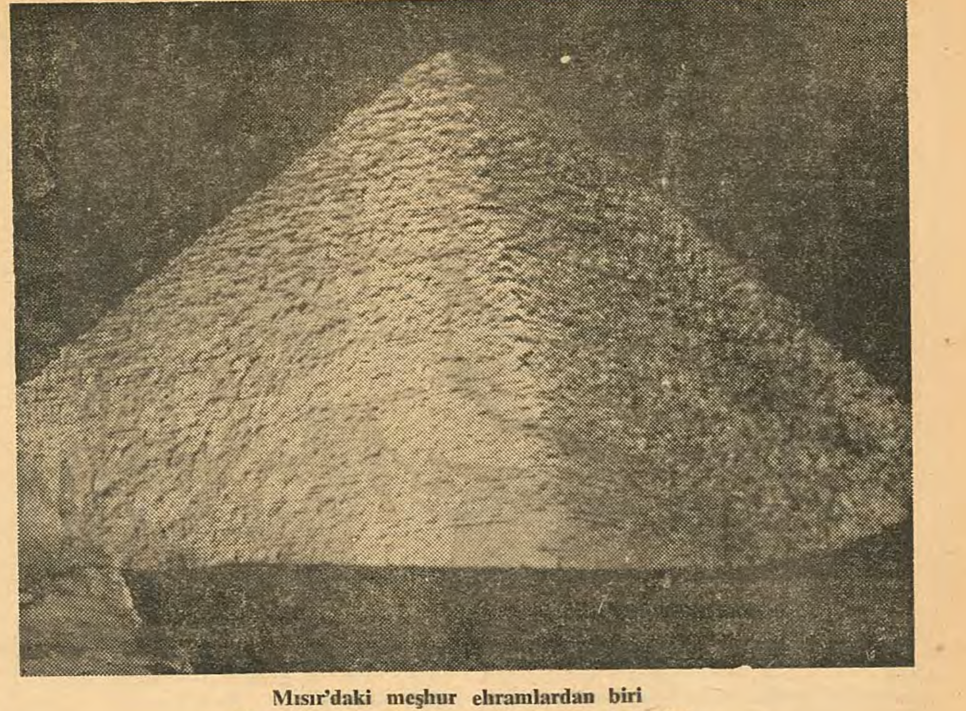
C) Kendileri vaktiyle, yazara göre, sömürgecilik yapmış olan, fakat Avrupalıların sömürgesi haline gelmemiş olan, ama gene de azgelişmiş olan ülkeler: Türkiye, İran, Çin gibi. (Yazar, bu Asyalı imparatorlukları sömürgeci sayıyor.) Fakat yazar, yazısı boyunca tezini bunlara hemen hemen hiç uygulama fırsatını bulamaz veya uygulanabileceğini bize göstermez. Bu yüzden, gerçekte, bunlar yazarın anladığı anlamda sömürge hâline gelmediklerinden onun tartışmasının ve tezlerinin dışında kalıyorlar. Yâni, yazar kendi tezini bunlar için geçersiz yapmak suretiyle incelemesini bizim için önemli olmak vasfından mahrum ediyor. Yukarıda ayırdığım maddelerdeki tezlerinin hepsi doğru bile olsa, bunlar bizim toplumumuzun mensup olduğu bu C kategorisi toplumların azgelişmişliğinin «ilk neden»ini bize öğretmek şansını kaybediyor.

GERİKALMIŞLIK VE EMPERYALİZM

Şu halde, yazarın yolunu tutacak olursak, sömürgeciliğin ve azgelişmişliğin ilişkisini incelerken gerçekte emperyalizm ile azgelişmişliğin ilişkilerini incelemiş olmuyoruz. Aksi halde, Türkye sömürge olmadı diye onun emperyalizm sömürmesine hedef olmamış bir toplum olduğunu ya da azgelişmişliğinin vaktiyle sömürgeci olmasının bir cezası olduğunu kabul etmemiz gerekir. Böylece, emperyalistlerin azgelişmiş olabileceği gibi daha da orijinal bir keşifte bulunmuş olmamız gerekecek!

Hayır, yazar bir Avrupalı sıfatıyle sadece «colonialism» ile azgelişmişliğin ilişkisini arıyor; yoksa emperyalizmle azgelişmişlik arasındaki ilişkiye uzanamıyor. Hem nedense bununla pek ilgili de değil. Aksi gibi, bizim de asıl ilgili olduğumuz bu! Yazının çevirisinde bir iki yerde «emperyalizm» terimi geçiyorsa da, eğer bu çeviricinin bir dalgınlığı eseri değilse, bununla kasdettiği gene de «colonialism»dir, yâni son zamanlarda dilimize de çevrilmiş olan Lenin'in bu konudaki kitabındaki anlamda emperyalizm değildir.

Kelimeler üzerinde neden böyle duruyoruz? Yazarın bugün genel olarak kabul edilmiş olan emperyalizmin anlamını bir yana bırakarak, kolonicilik kavramına dayanıp yürüttüğü muhakemeleri mantık sonuçlarına kadar götürürsek



Mısır'daki meşhur ehramlardan biri
Kapitalizm başka şey, ehram yapmak başka...

şöyle acaip bir şey oluyor: Türkiye sömürgeci olan bir toplum; Amerika da emperyalist olmayan bir devlet! Ama, bugün birincisi azgelişmiş, öteki ise çok gelişmiş. Kavramlarda başlayan bir hata yüzünden böyle hayret verici sonuçlar çıkabiliyor.

Yazarın tezi, C grupundan olan yâni sömurge olmamış ama geri aklmış olan toplumların azgelişmişliğini yorumlayamadığından, bu grup toplumlardan bu yorumlama işinde hiç söz etmiyor. Halbuki ne kadar da çok bunlar: Türkiye, Iran, Afganistan, Arabistan, Yemen, Mısır, Habeşistan, Tayland. Bunları hesaba katmak için yazarın sömürgecilik kavramını genişletmek, o zaman da onun gerçek niteliği olan yanı, yâni emperyalist sömürme olayını esas olarak almak lâzımdır. Bizim anladığımız anlamda emperyalizme göre, hattâ bir vakitler âlemi sömürmüş de olsa, hiç sömürgeleşmemiş ama emperyalist sömürmesi altına girmiş toplumlar vardır. Emperyalist sömürme hedefi olmak için mutlaka sömürge olmak şart mıdır?

Yukarıda ayırdığım üç kategori toplumun Batı kapitalist ekonomisinin etkileri karşısındaki durumları birbirinden farklı olduğu halde ve bu yüzden bunların tepkilerini ayrı ayrı incelemek gerektiği halde, yazar bunların hepsini tanımlamadığı bir sömürge torbasının içine atarak iddiasının birini ispatlamak için birini, öbürünü ispatlamak için bir diğerini çekip çıkarıyor. Bu, bilimsel ölçüye uymaz bir metoddur. Kuzey Amerikada örneğin Virginia veya South Carolina gibi «colony»lerle Cezayir veya Hindistan veya Angola gibi yerleri bir yere koyup bunlardan bir hüküm çıkarmak için bir yazarın kullandığı terimlerin anlamını ayırdetmemesi, ya hiç tarih bilmemesi, ya da çok safdil olması gerekir.

Bu nokta üzerinde durmamızın sebebi; yazarın tezinin veya tezlerinin **ne dereceye kadar bizim kendi azgelişmişliğimizi yorumlamaya yararlı olabileceğini tespit etmektir.**

Aynı kategoriden ilmayan toplumları paçal etme yüzünden yazarın tezi Türk toplumunun azgelişmişliğini yorumlamak bakımından tamamiyle faydasız olmakla kalmıyor, II, III ve IV üncü maddelerde kısalttığımız fikirleri ispatlarken asıl başvurduğu B grupundan olan toplumlar için bile ve kendisinin misal olarak verdiği tarihsel olayların gerçek şekillerine bakıldığı takdirde de tezi doğru çıkmıyor. Hattâ, tersine, tezinin karşıtı doğru çıkıyor. Fakat yazar, ne pahasına olursa olsun tezini doğru çıkarmak için tarih olaylarını istediği gibi kullanıyor. Şimdi bu noktaların bazılarının tartışmasına geçelim.

IV - Sanayi Devrimi ve Sömürgeleşme

Bu noktada yazar kendi fikrine bizi getirmek için önce bir iddiayı çürütmek istiyor. O iddia da şu: maddî üstünlükleri sayesinde sanayi devrimini gerçekleştirdikten sonra Avrupalıların deniz aşırı ülkeleri kuvvete başvurarak boyundurukları altina aldıkları iddiası. Yâni, diyor yazar, bu fikirde olanlara göre sömürgeciler sanayi devrimini başarmış toplumlar olmaları sayesinde başka toplumları kendi sömürgeleri haline getirmişler. Bu iddiayı çürütmek için uzun uzadıya misaller veriyor.

Boşuna zahmet etmiş. Zaten sömürgecilik yazarın anladığı anlamda sömürgecilik olunca bunların hemen hepsinin sömürgeleşmesinin, hattâ Kuzey Amerikada «colony» ler kurulmasının sanayi devriminden önce başladığını okul öğrencileri bie bilir. Güney Amerika sömürgeleri, Portekiz, Hollanda, Fransız ve Ingiliz sömürgeleri, hattâ Osmanlı ve Iran «sömürgeciliği» veya Çin «sömürgeciliği» hep Avrupa sanayi devriminden önce olmuş şeyler. Alman ve Japon sömürgeciliği bu gözleme bir istisna teşkil ederse de, bu istisnayı kaydetmek yazarın tezi aleyhine bir şey olacak. Çünkü sanayi devriminden önce sömürgeciliğe başlayan Alman ve Japon emperyalizmini, bunların başarısızlıkla sonuçlanmasını yazarımızın sömürge anlayışı ile yorumlamanın imkânı yoktur.

Yazar, sömürgeciliğin sanayi devriminden önce başlamış olduğu iddiasını lüzumsuz yere yürütürken hiç yoktan kendini bir hâtâya da düşürüyor. Meselâ, diyor, «Arap dünyası (bu terimle Islâm dünyasını kasdediyor; ne kadar Avrupalı ve ne kadar Fransız yazarımız!), Çin ve Hindistan Batı Avrupaya nazaran yüzyıllar boyu önemli bir teknik ve bilimsel üstünlük sağlamışlardır». Bununla, yazarın Batı'nın sanayi devrimi ile bunların bilimsel ve teknik üstünlüğünü kıyaslanacak şeyler saydığı anlaşılıyor.

Oyle midir? Her teknik başarı, her yüksek marifet sanayi devrimi midir? Avrupadaki sanayi devrimi ile Arapların veya Çinlilerin o zamanki teknik üstünlükleri, Hindistan'ın Kutup-Minar'ının som demirden yapılmış olması kıyaslanacak şeyler mi?

Her teknik üstünlük ve başarıyı sanayi devrimi ile bir tutmağa kalkışırsak tâ eski devirlerde bile bugün akıllara hayret verecek başarıları bol bol bulabiliriz. Orneğin Mısır ehramları. Geçen yıl bunları gördüğüm zaman, bunları yapanların akıllarını oynatmış kişiler olması gerektiğine hüküm vereceğim geldi. Habuki bunlar bugün bile, sanayi devrimi geçirmiş Batı mühendislerinin hayranlığını çekecek başarılardır, fakat bunlara bir dolar yatırım yapacak bir kapitalist bulmağa imkân yoktur. Amerikalı veya Fransız kapitalist ehrama «gayr-ı iktisadî», «irrationel» bir «antika» gözü ile bakar. Biraz tarih bılirse görür ki bugünkü rayiçle milyonlarca dolara malolabilecek bu ehramlar, hükümdarlara mezar taşı olarak yapılmışlardır. Sanayi devrimi ise, bilim ve tekniği ekonomik ölçülerle yeni bir üretim sistemine araç olarak kullanmak üzere geliştirir.

Hindistan, bu gibi üstün, fakat kapitalist teknoloji açısından anlamsız marifetlere bol örnek verecek bir ülkedir. Bu marifetler yanız som demirden yapılmış Kutup-Minar'dan ibaret değil. Onsekizinci yüzyıl gibi çok yakın bir zamanda yapılmış bir teknik marifet başarısını da ben zikredeyim. Lucknow şehrinde bu yüzyıla ait Oudh hükümdarlarından Asaf-ud-Devlet tarafından yaptırılan ve «Buhlbhuliyye» diye ünlü bir saray var. Bildiğimiz fizik kanunlarına o kadar aykırı bir yapı ki Amerikalı mühendisler yıkılacak diye içine girmiyorlarmış, ama halâ ayakta. Fakat asıl büyük teknık marifet, binayı yapan mimarların gösterdiği akustik mucize. Bu muazam binanın bir köşesinde duran bir kimse, o köşenin karşıtı olan tâ uzaktaki köşeden bir kişi seslendiği takdirde onun duyulabilmesi için (bunlar birbirlerini göremiyorlar) onun ya var kuvetiyle bağırması, ya da bir megafon veya telefon kullanması lâzım. Halbuki binanın akustiği o şekilde hesaplanmış ki o köşeden en hafif perdeden bir şey fısıldandığı takdirde birinci şahıs kulağının dibinde gibi işitebiliyor. Bu yüksek teknik marifet neden gösterilmiş? Asaf-ud-Devlet'in çok evhamlı bir hükümdar olmasından. Mimarlarına: «bana öyle bir saray yapacaksınız ki en hafif fısıltıyı, en gizli ihaneti nerede konuşulursa konuşulsun işitebileyim» emrini vermiş.

Daha bunun gibi birçok teknik marifetler var ki bazıların bugünün teknik adamları çözememişlerdir. Demek ki sadece üstün bir teknik marifet seviyesinde olmak, sanayi devrimine gelmek değildir. Ondokuzuncu yüzyıl ortasında yaşayan bir Osmanlı yazarı bile bunu biliyordu: Istanbulda açılan ilk sanayi sergisini «Mecmua-i Fünun» da tasvir eden zamanın iktisat yazarı Şerif efendi, gördüğü marifetler arasında bir Türk ustasının bir dikiş iğnesini top namlusu gibi deldiğini anlatır ve sonra şöyle der: «Aferin, harika bir ustalık. Ama bize lâzım olan bu değil, sanayi medeniyetidir».

V - Asyalı Toplumların Duraklaması

Yazar, bu toplumların üstün teknik seviyede olmasını yanlış yere kendi tezine bir delil gibi kullandıktan sonra, gene tezi öyle gerektirdiğinden, birdenbire rotayı değiştiriyor. Diyor ki: «Bu çok erken başlayan teknik ilerlemenin ortaçağın (tabiî Avrupa ortaçağını kasdedi - diyor) son buluşundan itibaren yavaşladığını, onaltıncı yüzyıllara doğru hemen hemen tamamen durduğunu görürüz».

Tarih olayları hiç te öyle göstermiyor. Hattâ, bazı hallerde yukarıda zikretti - ğim cinsten hükümdarların marifetli şeylere düşkünlüğü, yazarın dediği dö - nemden sonra artmıştır bile.

Yukarıda verdiğim misal onsekizinci yüzyıla aittir. Ingiliz idaresi zamanında bu sarayın temelleri altındaki katlar tamamıyle kapatılarak iptal edilmiş ve halâ kapalı. Çünkü bu saray yapıldığı zaman, temellerinin altındaki girift yollar, gizli kuyular yüzünden buraya giren bir daha dünya yüzüne çıkamaz, ebediyen kaybolurdu. Hindistanda «Mutiny» sözcüğü ile bellenen isyan zamanında Ingiliz süngülerinden kaçarken buraya saklan - mak talihsizliğine düşen Hintliler ile onların peşine düşüp buraya dalmak akılsızlığını gösteren askerler buradan bir daha çıkamamışlar, ebediyen kaybolmuşlardır. Bu yüzden Ingilizler bu korkunç yeri bir daha açılmamak üzere kapat - mışlar.

Buna benzer bir teknik başarı Moğal hükümdarı Evregzîp tarafından yapılan meşhur «yedi şehir» tünelleridir. Agra'dan Hindistanın dört yanına doğru yayılan ve kilometrelerce uzayan bu tüneller sayesinde son kudretli Moğal hükümdarı olan Evrengzîp, hem ülkesinin ayrı parçaları arasında ses akislerinden faydalanarak bir nevi yeraltı kablo sistemi kurmuş, hem de ayaklanmaları kısa zamanda haber almak, üzerlerine kuvvet sevketmek amacıyla kullanmıştır. Zamanına göre yüksek bir başarı, ama yaza - rın dediği tarihten sonraya ait. O zaman Batı'da bunu yapacak kudrette devlet yok.

Hükümdar heveslerine göre değil de daha ciddiye alınacak ve yazarın dediği zamanlarda bilimsel ve teknik ilerlemenin durmamış olduğunu gösteren olay - lar da var. Marx'ın Asya toplumları hakkındaki fikirlerinden faydalandığı ve eserinde sözünü ettiği Fransız seyyahı Bernier, Hindistanı ziyaret ettiği zaman orada bilim hayatının canlılığından, hatta Avrupa bilim eserlerinin tanındığın - dan bahseder. Bu olay, bugün Hindis - tan'ın kendi tarihçileri arasında bile yeni öğrenilmiş bir şey. Çin'de de öyle. Son yıllarda Ingiliz sosyalist bilim adamı Joseph Needham'ın yayınlanmasına halâ devam edilmekte olan Çin medeniyeti ve teknolojisi hakkındaki muazzam eseri, ortaya bilinmedik gerçekler çıkarmaktadır. Bunlardan biri, Çin bilim ve teknolojisinin onsekizinci yüzyıla ka - dar canlılığını devam ettirmekte olmasıdır. Batı'daki bilim durumu hakkında orada da bilgi vardı.

Kendi tarihimize ait misal de vereyım. Hem de misali doğrudan doğruya bir Batı kaynağından alıyorum. Onsekizinci yüzyıla ait Ingilterede çıkan «Annual Register» adlı dergide Istanbulda bulunan bir Ingiliz bizde hezarfen denenlerden bir kişinin başarılı bir uçma deneyini anlatır. Iranda da buna benzer uçmalar yapılmış. Ve anlatışından, bunla - rın henüz Avrupada bilinmediği anlaşılıyor.

Ilginç olan nokta, tam yazarın durma dönemi dediği dönemde, Japonyadan Türkiye ve Mısır'a kadar bir dizi Asya ülkesinde birdenbire acaip bir bilim ve teknik canlanması olayıdır. Bu, bizde Fatih ve Kanunî dönemi arasına rastlar, hattâ Kâtip Çelebi zamanına kadar azçok devam eder. Ustelik, Japonyadan Türkiyeye kadar bu ülkelerin hepsinde onyedinci ve onsekizinci yüzyıllarda Batı bilim ve tekniğine karşı da canlı bir ilgi var; sonra, Japonya müstesna, bunların hepsinde bunlar birdenbire durur. Bu olayların mukayeseli incelemesini yapmamış olan tarihçilerle yaptığım görüşmelerde çeşitli yorumlamalara rastladım; hepsinin bir gerçek payı var; fakat bana öyle geliyor ki bunun altında her şeyden önce Batı ile karşılaşmanın yıkıcı etkilerini aramak lâzımdır. Şu halde, bu teknik duruşu sömürgeleşmenin bir faktörü olarak değil. sonucu olarak görmek gerekir.

Fakat, birbiriyle üst yapıda kıyaslanamıyacak şeyleri kıyaslamakla ne bir tez ispatlanabilir, ne de çürütülebilir. Ne Hint'teki, ne Çın'deki, ne Türkiye veya İrandaki teknik marifetlerin, yazarın dediği tarihte durmuş olması, ya da durmamış olması konu bakımından bir şey ifade etmez; çünkü kapitalist ekonomi içinde gelişen sanayi devrimini karakterize eden bu anlamlardaki teknikler de - ğildir.

VI - Doğu Toplumlarının Güçsüzlüğü

Yazara göre, Avrupalılar işte böyle «uyumuş ve hareket kabiliyetini yitirmiş» toplumlarla karşılaşmışlar. Yazar bu konuyu ele alırken tartışmasını tamamiyle eski dünya toplumlarından sadece Asyalı toplumların Avrupalılarla karşılaşması olayına daraltıyor. Bu noktada söyledikleri Afrika ve diğer kıt'alardaki ilkel toplumlara uygulanabilir değil. Bunu yapmakla kendi aleyhine bir hâtâya düşüyor; çünkü iddiası kısmen de olsa bu toplumlar için doğru olacaktı.

Yazarın iddiası şu: Sömürgeci toplumların «gerçekleştirdikleri fetihler (kendi) maddî güçlerinden çok, yaklaştıkları toplumların iç zayıflıklarının sonucudur» Bu «iç zayıflığın» ne olduğunu yazar ileride açıklayacağı için onu şimdilik ka - bul edelim Sırası gelince onu da tartışacağız.

Avrupalılar gerçekten bu ülkeleri kolayca fethedebilmişler midir? Avrupalılar, Afrikanın kuzey kısmı dışndaki bazı yerler ve Amerika kt'ası müstesna, hiç bir yerde karşılaştıkları uluslara karşı bir fetih başaramamışlardır. Avrupa askerî üstünlüğünün söz götürmez bir gerçek olduğu zamanımızda biz bunun aksini düşünmeğe eğilimliyiz. Fakat tarihe bakarsak bunun böyle olmadığını hayretle görürüz. Ne Japonyada, ne Endonezyada, ne Çinde, ne Hindistanda, ne Iranda, ne Türkiyede, ne de kuzey Afrikada Avrupalılar bu başarıyı gösterememişlerdir. Yazarın iç zayıflíklarından söz ettiği toplumlar da aksi gibi hep bunlar.

Avrupalılar bunları onaltıncı yüzyılda fethedemedikleri gibi, bunlara zaten fethetmek için de gelmemişlerdi; buna kalktıkları zaman da hâtâ ettiklerini görmüşlerdir. Afrikada geri kalmışlığı ile ünlü Habeşistanı, daha geçenlerde Mussolini'nin kepaze oduğu zamana kadar, hiç bir Avrupalının fethedemeyişi olayını bir yana bırakalım; Fası, Cezayiri ve Tunusu Fransızlardan önce fethetmek istiyen Ispanyollar buraları Fransızların çok sonraları gelişine kadar fethedememişlerdir. Fransızlar 1830 da Cezayirin bir parçasını ele geçirmişlerse de yarım yüzyıla yakın buraya tamamiyle hâkim olamamışlardır.

Gerçekte ise, bu toplumların, niteliğini henüz tartışmamış olduğumuz iç zayıf - lıkları üzerine en önemli etkileri bu ülkelere karşı askerî güç bakımından üstün olma aşamasına gelmeden önce başlamıştır. Bizim bakımımızdan en önemli olan ve yazarın hiç değinmediği nokta da budur. (Bunun çok kısa bir tarihine aşağıda geleceğiz). Avrupalıların, bunların bazılarını (Hindistan ve Endonezya gibi) fethetmeğe kalkışmaları çok sonra başlamıştr. 1850 lere kadar, Ingilizler Hindistanı tamamiyle fethedip onu sö - mürge yapmamışlardır ve başlangıçta böyle bir niyetleri de yoktu.

Demek ki, sömürgeciliğin önemli yanı ülke fethetme ve fethedilenlerin Avrupalılara karşı zayıf olmaları değil. Fethetme zorunluğunu ekonomik çıkarların gereklerine göre bu toplumlara hâkim olma isteği yaratmıştır. Bazı hallerde de ekonomik mülâhazalar gerektirmediği halde ya devletler arasında rekabet yü - zünden ya da militarist maceracılık yüzünden yapılmıştır. Orneğin, Ingilizler daha Hindistana iyice hâkim olmadan, orada esaslı reformlar ve geliştirmeler yapmadan, generallere iş çıksın diye Ingilterede sun'î olarak yaratılan Rusların Hindistana ineceği iddiaları ile Afgan savaşları açıldı, Batı Ortaasya alt üst edildi ve Hindistan için hiç bir sonuç elde edilemedikten başka üstelik Rusların da Afganistana doğru sarkmalarına sebep olundu. Yazarın iddiası zıddına, yerlilerin çok kere bu saldırılara başarı ile direnme göstermeleri çoğu israflı ve anlamsız olan sömürge savaşlarına ister istemez yol açtı.

Yazar, şaşılacak bir kesinlikle: «Bir çok halde bu toplumlar kendilerini savunma gücünden yoksundular» diyor. Bu sömürge savaşları bu toplumların bir çoğunu bir anarşi içine sürüklemiş, yöneticileri arasında ihtilâf ve ihanetlere yol açmış olmakla beraber, bunlar bir çok halde beklenmedik bir direnme gücü göstermişlerdir.

Size, hem de fethetme aşaması geldiği zamana ait ve bu toplumların kendilerini savunma gücünde olduklarını gösteren ve âdeta Ortaasyadan Fasa kadar bir savunma hattı üzerinde sıralanmış olan bir dizi olay zikredebilirim: Doğu Türkistan'daki Yakup Bey hareketinden Kafkaslardaki Şeyh Şamil hareketine, Afganistanda Ingiliz ve Ruslara karşı savaşlardan Hindistandaki Tipu Sultan savaşlarına, Sudan'daki Mehdi hareketinden Cezayirdeki Abdülkadir hareketine ka - dar bu hat boyunca Avrupalıları şaşırtacak direnme savaşları olmuştur.

Bunların direnmelerinin ve daha sonra bunların birer birer iflâs etmesinin nedenlerini bilmek bizim için çok önemlidir. Sömürgecilere karşı çoğunluğun boynunu eğerek, azınlığın kollarını açarak teslim oldukları iddiasını yapmakla bu önemli yanları anlamaktan kendimizi uzaklaştırmış oluruz.

Sözünü ettiğim mukavemetlerin başarılı oluşunun mucizeli bir yanı da yoktu. Bunun başlıca nedeni, bu toplumların kendilerinin değil, sömürge savaşı yapacak olan Avrupalıların zayıflıkları idi. 1870 lere kadar, Avrupalıların, henüz ateşli silâhları bilen ve hattâ Afganistan, Belucistan gibi yerlerde Avrupalıların tüfekleri ayarında tüfek yapabilen halkları altedecek silâh üstünlüğü yoktu. Ağır top, tank, uçak gibi silâhlar daha ortada yok. Hafif topları henüz bu arazilerde işe yarayacak durumda değil. Bütün iş piyade ve süvariye kalıyor ve bunda bu toplumların hemen hepsi savaş kabiliyeti ve geleneği bakımndan Avrupalılara üstün bulunuyorlardı.

Avrupalılar bu işlerde sonradan geliştirdikleri birçok araç ve tekniklerden de mahrumdular. Gittikleri yerlerin coğrafyasını, topografyasını, iklimini yeferi kadar öğrenmiş değiller. Birçok hallerde ellerinde harita bile yok. Avrupa militarizmi henüz daha Amerikan vatandaş savaşı ile Alman-Fransız savaşının öğrettiği yeni savaş usullerini kabullenmiş değildi. Ingiliz ordusu cicili bicili resmi geçit ordusu olarak göz kamaştırıcı bir ordu olmakla beraber, savaş meydanında işe yaramaz bir aristikrat ve züppe kumandanlar ordusu idi. Renkli üniforma, sırma ve şatafatlı başlıkları ile Afgan yollarına çıkarılan bir Ingiliz ordusunun başına gelenler dillere destan olmuştur. Bir iki ay önce bu sefer hakkında yeni bir eser yazan bir Ingiliz tarihçisi bu ordudaki subayların madalya ve fıraklarını da beraber aldıklarını, subayların Afganistanda içecekleri viski, yiyecekleri çikolatadan mada bir deve katarı püro taşındığını anlatır. Afganlılar gizlendikleri geçitlerde bunları teker teker alınlarından vurdular, koca kıt'adan tek bir Ingiliz yüzbaşısı canını kurtararak Hindistana dönebildi. Mehdi adını alan biri Sudanda koca bir Ingiliz ordusunu bozdu, generallerini de esir aldı. Hindistandaki Mutiny.yi Ingilizler medeniyetlerine yakışmıyacak vahşet usulleri ile güç bastırabildiler Cezayirde Fransızlar İngilizlerin bu başarısızlıklarına gülemiyecek kadar da zavallı durumda idiler. Abdülkadiri ancak ondört yıl savaştan sonra ve birçok hilelerle yenebildiler. Ondokuzuncu yüzyıl ortalarında bile Avrupalılar, bu direnme gücünden yoksun denen kavimler karşısında askerlikçe çok zayıftılar. Marx. Kırm Savaşı esnasında yazdığı yazılarda Ingiliz, Fransız ve Rus generallerinin cehalet ve alıklıkları ile alay eder, bu Kırım sava - şında yegâne harpten anlayan kumandanın Osmanlı generai olduğunu söyler. Bugün bile Cezayir ve Vietnam, en son silâhlara karşı bile bu milletlerin direnme gücünün ne seviyelere çıkabileceğini göstermektedir.

Bazı hallerde, bu ülkeler, kendilerine saldıran Avrupalı bir devlete karşı başka bir Avrupalı devletin yardımını sağlamak yolunda diplomatik başarı da göstermişlerdir. Hindistan'da Tipu Sultan İngilizlere karşı Fransız subay, mühendis ve topçularını kullanmış ve Ingilizlere karşı başarılı savaşlar vermiştir. Kendi topraklarında Hindu-Müslüman beraberliğine dayanan lâik bir idare bile kuran Tipu Sultan, onsekizinci yüzyılın en büyük anti-emperyalist kahramanıdır. Ingilizler bile onun son meydan savaşında bir İngiliz kurşunu ile yıkıldığı yeri sonradan tesbit edip oraya bir âbide diktiler ve üstüne: «Tipu Sultan kahramanca savaşırken burada düştü» sözünü koydular.

Fakat yazarın bizi şaşırtan cümleleri devam ediyor: «Birkaç istisna ile, di - yor, sömürge fetihleri son derece kolay olmuştur... Kendilerini bir kaç yüzyıl ya da yüzyıldan az süre içinde bir avuç Avrupalının boyunduruğuna bırakan bu ülkeler...» Bu sözler çok Hollywood'vârî kaçıyor! Yazarın «yüzyıl»ı ya da «birkaç yüz yıl» ı bu kadar küçümseme ile geçiştirmekten maksadı, bizi tezinin en önemli yanına hazırlamaktır.

Gelecek Yazı

BATI KARŞISINDA DOGU

ŞEMDİNLİ RÖPORTAJI

Arkadaşımız Muzaffer Erdost'un hazırladığı bu ilgi çekici yazı dizisinin Dördüncü Bölümünü gelecek sayımızdan itibaren yayınlamaya başlıyacağız.

AÇIKLAMA

TİP tartışmaları

TİP tartışmalarını gelecek hafta Doğan Avcıoğlu'nun bir tahlili ile sonuçlandıracağız. Bu, artık YÖN'de sosyalizm meselelerinin ve TİP'in tartışma konusu edilmiyeceği anlamına gelmez. Bu tarz tartışmalar, sosyalist düşüncenin bir gereğidir ve YÖN'de sürüp gidecektir. Sonuçlandırılacak olan, TİP. çerçevesi içinde açtığımız son tartışmadır. Bu konuda haftalardır yazılar yayınladık. Ancak elimizde daha bir çok yazı kaldı. Bu yazılarda ileri sürülen fikirleri, tekrarlardan imkân ölçüsünde kaçınarak özet halinde yayınlıyoruz.

MİLLİYETÇİLİK VE SOSYALİZM

TİP Gördes Ilçe Başkanı CENAP GUVEN şunları yazıyor: «Bağımsızlığımızı kazanmak için sosyalist olmak zorundayız. Sosyalizm yerleşip kökleştikçe, güç kazandıkça, bağımsızlık mücadelemiz de güçlenecektir. Ayni şekilde bağımsızlık mücadelemizin güçlenmesi, sosyalizmin de güçlenmesi, yerleşip kökleşmesi sonucunu doğuracaktır. Bu ikisini birbirinden ayırmak demek, her iki mücadeleyi daha başlamadan kaybetmek demektir».

CHP'nin ilericiliğinden hayır gelmiyeceğini, ortanın solu'nun zinde kuvvetleri oyalamak için ortaya atıldığını ileri süren Cenap Güven, parti çalışmaları hakkında da şunları söylemektedir: «Parti örgütü olağanüstü bozuk ve dağınıktır. Partinin üst ve alt kademeleri arasındaki ilişkiler ve partinin halkla (köylü ve işçiler) ilişkileri son derece yetersizdir. Ve bu durum böyle sürüp gidecek olursa, korkarım Sayın Aybar'ın tuttu dediği maya, lâfta kalacaktır. Parti, sesini yalnızca aydınlara duyurabilmektedir. Ve şimdilerde yalnız aydınların desteği ile ayakta durabilmektedir.. (Her köyde bir sosyalist! 270 bin sosyalist!) edebiyatı bir yana bırakılmalıdır. Hiç olmazsa durumumuzu saptayabilmek için bunun böyle olmadığı iyice bilinmelidir. Bugün her köyde bir sosyalist olmuş olsaydı, ben bu yazıyı yazma gereği bile duymazdım. Köylüler TIP'e çok çeşitli nedenlerle oy vermişlerdir, ama bu nedenler içinde sosyalist olmaları, sınıf bilincine ulaşmış olmaları yoktur. Partililer, başta milletvekilleri, köy köy dolaşmalı halkla bağlantı kurmalıdırlar».

★

TİP üyesi HERKUL MILAS, işçi sınıfı öncülüğü sorunu üzerinde duruyor: «Iktidara geldiğimiz gün partinin yönetim kurullarında işçiler azınlıkta, burjuvalar çoğunlukta iseler, işçi sınıfı ağırlığını nasıl hisettirecek? Aydınlar vasıtasıyla mı? Oportünist, maceracr burjuvalara karşı ne gibi bir tedbir düşünülüyor?...

En yakından tanıdığımız Şişli İlçesine gelirseniz, ilk gelişlerinde ürkek ve okumuşların önünde çekingen duran, emekçilerin, onlara tanınan o imtiyaz (53. madde) sâyesinde, girdikleri yönetim kurullarında kısa bir zamanla nasıl partilerine sahip çıktıklarını görebilirsiniz».

★

SOSYALİSTLER KONGRESİ

İsminin açıklanmasını istemiyen sosyalist bir yüksek memur da, sosyalistlerin belirli bir aksiyon programı etrafında birleşmeleri gerektiğini yazmaktadır: «Sosyalist fikirler, kütlelere mâl olmaktan henüz çok uzaktır. Bunda da şaşılacak bir taraf yoktur. Çünkü sosyalist fikirlerin tarihçesi etüd edilirse, görülecektir ki, bu fikirler, her memlekette bir avuç aydın tarafından yayılmaya çalışılmış, kütlelere mal oluncaya kadar uzun yıllar geçmiştir. Şimdi yapılacak iş, bu süreyi kısaltma yollarını aramaktır. Bunun için de partili partisiz bütün sosyalistlerin, belirli bir aksiyon programı etrafında birleşmeleri gerekir. Bu konuda belki de memleket çapında bir (Sosyalist Kongresi) toplamak faydalı olabilir.»

★

Develi' den **NAZAR BUYUM**, «tek çıkar yol örgütlenmedir. TİP'in bugünkü durum ve yönetimini beğenmiyenler, TIP'e girerek konuşmalıdırlar» demektedir.

★

TİP Beşiktaş İlçe Yönetim Kurulu üyesi Macit DERIN de, ithamkâr bir üslûpla yazılmış yazısında şunları ileri sürmektedir: «1969 da başa güreşmek niye bir ütopya olsun? Türkiyede TİP'ten başka bir doktrin partisi var mı? Durmadan sağa tâviz veren ve Inönü sâyesinde ancak soluk alabilen, ömrünü ve gücünü yitirmiş CHP yakında göçecek, o zaman TİP, AP ile başa güreşecektir. Ve iktidarın sola karşı saldırısı bundandır.»

Antiemperyalist mücadele ile klâsik proleter - burjuva mücadelesinin bağdaştırılması konusundaki görüşlerimizi de Avukat Macit Derin, şöyle cevaplandırmaktadır: «Türkiyenin ikinci bir kurtuluş savaşı verme durumunda olduğunu TİP ortaya atmadı mı? Türkiyeyi bugünkü bağımlı duruma sokan anlaşmalarda CHP nin vebali yok mu? Muhalefet reformcusu, statükocu CHP den ikinci kurtuluş savaşında ne hizmet beklenir? CHP de bu düşüncede olanlar varsa, zaten o teşkilât içinde başarı elde edemezler. CHP' den ayrılmaları gerekir. Elbette ki proleter-burjuva mücadelesi bu arada devam edecektir ki emekçiler iyice sınıf bilincine varsın. Sizin dediğiniz gibi, (milletçe emperyalzmle mücadeleye) nasıl öncelik tanıyalım? Büyük çoğunluğu, (at) peşinde koşan bu toplum, bu (at) ı sürenlerle uykuda mı mücadele edecek? Bu sebeple, (uyanış) ve (mücadele) bir arada olacaktır.

(Çok güçlü ve bilinçli kütlelerin bulunduğu ülkelerde iki mücadelenin birlikte yürütülmesi mümkündür) diyorsunuz. Çok güçlü ve bilinçli kütlelerin bulunduğu toplumlarda, zaten millet bağımsızlık savaşı vermek durumuna pek düşmez. Güçsüz ve bilinçsiz kütlelerin bulunduğu ülkelerde kolaylıkla emperyalizmin ağına düşer.»

★

«TİP üyesi ve Renk Matbaası Sahibi-Ordu» titri ile imza atan ORUÇ RÜŞTÜ BAŞ da, şu orijinal görüşü savunmaktadır: «Osmanlı İmparatorluğunu, bu bölünme ve çıkmazdan politik bir silkinişle kurtarabilmenin yoluna gidilmiş ve Atatürk'ün önderliğini yaptığı devrim başarıya ulaşarak, emperyalist teoriden vaz geçilmiş ve emperyalizmin kapitalizmine savaş açılmıştır.

Nitekim bu hareket daha sonraları, yeni kültür ile gerici kültür arasında bir çatışma başlatmış ve Atatürkçülerle, saraylının damgasını bastığı kapıkulu eşrafın iki ayrı kampta toplanmasını çabuklaştırmıştır.

Bunun neticesidir ki, gerici kültür bir yerde ağır basarak, toplumun idaresini ele geçirmiştir. Çok geçmeden bu iktidara sahip çıkış, kuvvetli bir devlet olan Amerikanın yanında bulunma ile, emperyalizme açık tutulmuş, sömürme araçlarına sahip olmadığından sömürülme çarkının oluğuna yeniden aktarılmıştır.

Görülüyor ki, Sayın Avcıoğlu, tabanda karakter ve moral bakımından bir kıpırdanış olmadan, TİP'in muhalefetine polemik açmıştır. Yüzeyde yapılan bu eleştirmede,

a) Türkiyemizde toplumun sınıf bilincine eriştirilmesinin geciktirildiği,

b) Bir eşeği olan proleter, gerici kültürün etkisiyle kendini ağa ve emperyalist yayılmaya hazır gördüğü dikkate alınmamıştır.

Bu bakımdan, (soyut işçi hayranlığı) hâtâlı bir davranış değil, yüzyılların ezikliğini dile getirmekten öte emekçi halkımızın toplum bilincine erdirilmesinde hızlandırıcı bir tutumdur.»

★

PROLETER LUMPEN — PROLETER

MUSA GERÇEKÇİ, klâsik gelişme şemasına uymayan toplum yapımızın iyice araştırılması gerektiğini belirttikten sonra, şu fikirleri ileri sürmektedir: «Azgelişmişliğin bir belirtisi olarak, çoğumuz (proleter) ile (lumpen proleter) i biribirine karıştırmaktayız. (Yığın) ile (sosyal sınıf) ı özdeş anlamda kullanışımız gibi Emekçi halkın toplumcu partisi olarak ortaya çıkan bir parti örgütlenirken, yönetici kadrosuna (proleter) niyetine (lumpen) leri katacak olursa, yapı temelinden çürük atılmış olur (...)

Toplumcu bir partinin yönetici kadrosunda, 24 saatinin 24 ünü de partiye verebilecek durumda dar, olumlu bir çekirdek kadronun bulunması zorunludur. Parti geliştikçe, bu profesyonel çekirdek de, ister istemez genişler Ama bunun, hiç bir zaman bürokratizme boğulmuş, göstermelik sendikacılıktaki çıkarcı kadroya dönmesine müsaade edilmemelidir (...)

Toplumcu bir partide, otokritik, can damarı, emniyet sübabıdır. Otokriktikten yoksun toplumcu bir parti, var olmaz (...)

Toplumcu bir parti örgütlenirken, program ve tüzüğünün elverdiği ölçüde saflarına katılacak yeni üyeleri titizlikle seçmesi, nicelik ve niteliğe önem vermesi şarttır.

Treni kaçıracakmışçasına telâşlı davranışlar, geçici olarak başarı gibi görünse de, ileride bölünüp parçalanmalara, tüzük ve programın dışına düşmelere yol açabilir.»

★

TEPEDEN İNMELİK

Gölcük'ten **İSMAİL SAN**, «tepeden inmecilik» üzerinde durmaktadır: «Atatürk, millî kurtuluş savaşından sonra, yurdumuzu muassır medeniyet seviyesine ulaşmak için yukarıdan gelme devrimlere girişmişti. Türk halkını çok iyi tanıyan Atatürk'ün girişmiş olduğu halk çoğunlukları yararına olan bu devrimler, Atatürk'ün ölümüyle Türk toplumunun yapısını bilmeyen ve kendilerini halka aydın sınıf olarak empoze etmiş olan okumuş sınıf tarafından devrimler yozlaştırılmış ve halk yararına olan devrimler, halka sanki okumuş sınıfın tekelinde gösterilmiştir. Halka yıllarca tepeden bakan ve kendisini tabu sanan, devrimleri de bir umacı gibi halka gösteren bu okumuş sınıf, tarihi sorumluluktan maalesef kurtulamıyacaktır (...)

Görüldüğü gibi, yukarıdan gelen ve her zaman yozlaştırılması mümkün tepeden inme yapılacak herhangi bir uygulamanın fayda sağlayacağını ummak hayalden öteye geçemez (...)

Tabandan gelen toplumcuların öncülüğüyle yapılacak bir uygulama, hem halk kütlelerinin desteğini kazanacak, hem de sağlam bir temel üzerine oturmuş olacaktır. Tabanda toplumcuların olduğunu inkâr etmek haksızlık olur kanısındayım. Bugün toplumculuğun ana kaynağını teşkil eden işçi örgütlerinden yetişmiş sendikacılar, uyanmış işçiler, uyanmış köylüler, memurlar ve ulu önder Atatürk'ün yurdu emanet ettiği toplumcu bir gençlik yoğunluğu azımsanamaz (...)

TİP, işçi ve köylü sınıfına hitap etmesine rağmen, bu sınıflar TİP'e oy vermekte hasis davranmışlardır. TİP ancak aydın kütlelerin oyunu alabilmiştir. Bu aksaklıkların düzeltilmesi, sayın TİP yöneticilerine düşer.»

★

Ankaradan **Fahrettin HOROSAN** ise, mülkiyet sorunu üzerinde durmaktadır: «Türkiye, madenleri bakımından zengin bir ülkedir. Bu madenlerin işlenmesi ve mamûl madde haline getirilmesi başlı başına bir gelişme sahasıdır. Bu işler yapılırken iş ve işçi yönünden bir ferahlık meydana getirilebilir. Işte bütün bu işleri TİP'in yapabileceğinin halka anlatılması lâzım gelir. Ama her şeyden önce, inandırmak da bir mesele teşkil eder. Bu işlerin yapılmasında şahıs mallarına dokunmamak başlıca şarttır. Durum, bu hadde getirilebiliyorsa, sosyalizm tatbik sahasına giriyor demektir. Bunun haricinde kalan bütün teşebbüsler vatandaşları tâciz edeceği için sosyalizmin bu memlekette tatbik edilerek ferah sağlaması ve onun vatandaşlar tarafından kabul edilmesi sâdece hayal mahsulü olmaktan ileri gidemez.»

★

TEKKECİLİK VE KOMÜNİSTLİK!

TİP Kırklareli eski Il Başkanı SADIK GOKSU, TİP yöneticilerinin tekkeci tutumuna ve burjuva yaşantısına dikkati çekiyor: İlhami Soysal'ın tekkecilik belirlemesine tamamen katılıyorum. Ben buna, (sen, ben, bizim oğlan) particiliği diyeceğim, TIP'in yönetimini ele geçirmiş olan ekip, partiyi daha bugünden, tek parti dönemindeki CHP gibi, bir (sen, ben, bizim oğlan partisi) durumuna sokmuştur. TIP bu hâliyle, aşağıdan yukarı değil, yukarıdan aşağı bir partidir. Bir kliğin partisidir.

Bu klik, sosyalistleri, CIA ajanlığı ile, Amerikan ajanlığı ile suçlayabileceği gibi, tıpatıp bir Peyami Safa üslûbu ile, komünistlikle de suçlayabilir. Antidemokratik, haksız antikomünizm edebiyatı, TİP bildiri ve beyanlarında daha bugünden pek çok örneklerine kavuşmuş bulunuyor. Ben bunlardan sâdece ikisine değineceğim:

1) Sayın Niyazi Ağırnaslı'nın TİP'ten ayrılmasına sebep olan suçlamanın Macaristanı ziyaret olduğu herhalde unutulmamıştır. Senatör Ağırnaslının Macaristana gidişi ve oradaki temasları öbür işçi teşekkülüne, Türk-Iş'e yakışır bir tutumla yeriliyordu. Oküz altında buzağı arayan TIP yöneticilerine sormak gerek, ne oldu Sayın Ağırnaslı, hattâ yalnız bırakıldığında en usta buzağı arayıcıları dahi bir şey bulabildiler mi? Yazık, çok yazık.

2) Şimdi bir de ünlü genelge var. Bir zamanlar, durumundan çok emin olan aydın-işçi ayırımını, tüzüğe kadar sokarak, tutumu, davranışı, yaşayışı ile gerçekleştirerek kendisi çıkaran ekip, şimdi tabanın tazyiki karşısında, Peyami Safa ağzıyla, tabandan ve onun dileklerini dile getiren solculardan (malûm çevreler) diye söz açıyor (...)

Bu ekip, (eli nasırlılar Meclise) der, sonra pamuk elliler ile aristokrat sendikacıları Meclise götürür. Kendisi apartmanlardan, salonlardan inmeksizin çile çeken halkı kendisine inandırabileceğini ve ardına takabileceğini sanır.

Bu ekibin yaşayışı, halkımızca komünistlik iddialarını doğrular tarzda yorumlanmaktadır. Halk, israf içinde yaşadığını kendi de kabul eden yazar Çetin Altan'ın belirttiği gibi, sömürücülerin sadece israfını görebilmektedir. TİP yöneticileri, halkın yaşayışını benimseyemedikçe ve emperyalistlerle onların yardakçıları da bu durumdan pekâlâ yararlanmasını bildikçe, TİP'in bu mevcudiyeti, düşman çevrelerin son derece işine gelmektedir. Onlar... örnek olarak, kendileri gibi yaşayan TIP yöneticilerini gösterip, (Bakın komünistler nasıl yaşıyor) diyorlar, halk da viski içmek, kendilerine göre israf olan bir hayatı yaşamak gibi bütün bu kötü değerlendirmeler içine giren şeylere komünistlik dediğinden, (Vay komünistler) feryadını basıyor. Halk ile TIP mücadele ededursun, atı alan da Usküdarı geçiyor. İşte TİP yöneticileri, kapitalistlere, emperyalistlere ve yardakçılarına böyle hizmet ediyor. Onlar böyle yöneticiler elindeki bir TIP'i bulamasaydılar, kendileri kurdururlardı. CIA, bütün azgelişmiş ülkelerde, genel olarak ayni oyunu oynayıp parsayı toplamaktadır. (Sadık Göksu, bundan sonra kendi durumunu anlatmaktadır. Göksu, 1963-64'te TIP Kırklareli Il Başkanı olarak görev yapmıştır. Kayseri Lisesi Felsefe öğretmenliğine tâyin edilince, bu görevinden ve parti üyeliğinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Solculuk iddiasıyla öğretmenlikten uzaklaştırılınca, tekrar TIP'te çalışmaya başlamıştır. Öğretmenlikten atılışı, TİP tarafından, eski bir parti üyesi olduğu da belirtilerek resmen, yazılı olarak protesto edilmiştir. 1965 seçimlerinde Samsunda faaliyet göstermiştir. 1966 yılında Parti Sendikalar Bürosu İstanbul Sekreter Yardımcılığı ve Senato seçimleri hatipliğinde resmen ve fiilen görev yapmıştır. Ama bu faaliyetlerine rağmen, Göksu'nun yeniden üyelik müracaatı, iki yıl sonra, tüzüğe aykırı bir biçimde, daha önce partiden istifa etmiş olduğunu bildirmediği gerekçesiyle reddedilmiştir.)

★

ÇETİN ALTAN VE TİP

İçel'den **MUJDAT TUNÇBILEK** de, Çetin Altan'ın bir yazısını ele alarak, TIP hakkındaki görüşleri ni açıklamaktadır: «TIP'in kendi saflarından gelen eleştirilere, son derece tahammülsüz olduğu su götürmez bir gerçektir.. Karşıdan gelen taşlı sopalı saldırılara, yakası açılmamış küfürlere göğüs geren bu partinin, kendi içindeki fikirlere karşı bu tutumu, yalnız parti için disiplinin korunması için disiplinin korunması için olmasa gerektir.

TIP Istanbul Milletvekili Çetin Altan'ın 22 Haziran 1966 günlü Akşam Gazetesinden çıkan (O kadar kolay değil elbette) başlıklı yazısı, partinin bu kinudaki görüşlerini çok güzel yansıtmakta olduğundan, üzerinde durulmasında fayda vardır. Sayın Çetin Altan, bu yazısının bir yerinde şöyle diyor: (...... Bugün Türkiyenin her köyünde iki tane, üç tane, beş tane, kasketli, poturlu sosyalist Türk köylüsü var. Beş yılda oldu bu kadarı. Yeryüzü sosyalistlik tarihinde bir mucizedir bu..)

Duralım burada biraz, TIP'in her yaptığı doğrudur inancı, bu görüşün yanında pek mâsum kalıyor. Meğer TIP'in her yaptığı sâdece doğru değil, aynı zamanda bir mucize imiş. Çünkü burada beş yıl olarak gösterilen süre, TİP'in kuruluşundan bu yana geçen süredir. Bugün Türkiyede toplumculuk adına ne varsa hepsini beş yıllık bir partiye mal eden bu satırları kaleme alırken Sayın Çetin Altan acaba hiç gülümsemedi mi? Türkiyede bugüne kadar kurulmuş ve TIP'ten çok daha güç şartlar altında varlığını korumaya çalışmış olan bir sürü sosyalist ve işçi partileri, bu yolda binbir felâkete uğramış olan sanat ve bilim adamlarını sayın yazar nasıl unutmuş görünüyor.. Toplumculuğun birdenbire doğduğunu veya bir anda güçleniverdiğini sanmak, bizi çok yanlış yargılara götürebilir. Yazıyı okumaya devam edelim: (Bugün yüzdeyüz halka inanan sosyalistler olarak biz kalabalık değiliz.. Ama bunun günahı bizden çok halka inanmayı romantiklik addedip daha hızlı yollardan medet umanlardadır.)

Hayır öyle değil. Halka inanmak, halkın uyanışını bekleyip, şimdilik onun isteklerini yerine getirmek olmasa gerektir. Halkın çıkarlarıyla isteklerinin çok zaman çatışma halinde olduğunu saklayabilir miyiz? Bugün iki çeşit toplumculuktan —hayalî ve ilmî sosyalizmden— yalnız ikincisinin uygulanabildiğini sayın yazar görmüyor mu? Toplumculuğun önce bir ülke halkının çoğunluğu olan proleterya tarafından benimsendiği, sonra uygulandığı bir ülke acaba gösterilebilir mi?»

★

GENÇLİK VE SEÇİMLER

TIP Gençlik Kolu Şişli Ilçesi üyesi **CUMHUR AKSEL**, şunları yazmaktadır: «Her şeyden önce belirtmek gerekir ki, 1965 seçimlerinde TİP, büyük bir tereddüt içinde olanların, bir de bunu deneyelim diye düşünenlerin ve nihayet kıymetli ağabeyimiz Çetin Altan'ın girmesini isteyen büyük bir okuyucu ve üniversiteli kütlesinin verdiği reylerle 15 milletve-

kili sokmuştur Meclise. Reylerin arttığı, 7 il bir tarafa bırakılırsa, TİP için gerçek sonuçlar 5 Haziran Senato seçimi sonuçlarıdır.

TİP güç şartlar altında savaşmaktadır gerçekten. Yalnız bu savaşa çok hazırlıksız girilmiş, hiç durmadan üye kaydetmek yoluna gidilmiştir. Burada hâtâlı olan, bilinçsiz üyenin partiye menfî propaganda olabileciğidir. Neticede, üyeleri eğitecek eğiticileri bile hazırlayamadan sosyalizmden habersiz olanlar, propaganda yapmaya gönderilmişlerdir. Bildiğimiz kadarıyla, bir çok yerlerde propaganda geri tepmiş, (bizi bunlar mı idare edecek) düşüncesi ortaya çıkmıştır. Değil sosyalizmi, eksik taraflarıyla da olsa parti programını bile bilmemek, sorulan suallere kısa vâdede tatminkâr cevap verememeyi doğurmuş o muhite sonraları bir kaç defa daha gidilemediği için de reyler her zamanki sahiplerine akmıştır (...)

Once kadın kolları, sonra gençlik kolları partiye zincirleme yararlı olabilecekken, anlaşılamıyan sebeplerden ötürü ne kadınlar kolu ele alınmış, ne de gençlik kolu bir organ olarak kabul edilmiştir Gençlik kolu yönetmeliği, onu, ana kademenin lâğvetmesi olanağını tanımıştır. (Yâni Şişli Gençlik Kolu, Şişli Ilçe Yönetim Kurulunca lağvedilebilir.) Şurası muhakkak ki TİP temelini gençliğe dayamak zorundadır. Yarın parti kademelerini onlar teşkil edeceklerdir Bu sebeple, her an destek ve teşvik görmesi gereken gruptur. Yâni söz sahibi olmalı ve parti içinde varlığını gösterebilmelidir.

TİP, yönetim kademelerinde sendikacılara gerçekten büyük imtiyazlar tanınmıştır. Sendikacı olmak, işçi kontenjanı içinden seçilmek demektir. Böylece parti kademeleri sendikacılarla dolmuş bulunmaktadır. Bunun bir takım faydaları yanında, daha ana rahminde olan bir parti için, onulmaz zararları görülebilir.»

★

Feriköy'de Kahveci **CENGIZ YÜKSEL,** «sosyalizmde proleterya ağırlığını göstermelidir. Yoksa, (sen bilinçlenmemişsin, ben seni sosyalist bir düzen içinde idare edeyim) demek, sosyalizme yönelmek değil, kapitalizme tâviz vermektir» dedikten sonra tartışmanın lüzumunu belirtmektedir: «Tartışmadan, hiç bir surette kaçınılmamalıdır. Ve ince yönleriyle ayırt edilerek gerçek yöneliş belli olmalıdır.»

★

Bulancak'tan Stajyer Avukat **ŞANSAL DİKMEN,** partinin işçi ve gençlik konularındaki tutumunu savunmakta ve parlâmento çalışmalarını da şöyle değerlendirmektedir: «TİP'in parlâmento çalışmalarının eleştirilmesi, kanımızca yanlış bir biçimde ele alınmıştır. Partinin Mecliste başarılı olup olmamasından önce, parlâmentoda temsil edilmesinden yararlanılarak Meclis dışı çalışmalarının eksik veya yeterli olmadığı belki tenkit edilebilir. Yoksa ağırlığını tutucu çevrelerin teşkil ettiği bir Mecliste bir avuç sosyalistin, halk yararına bir teklifi kabul ettireceği düşünülemiyeceği gibi, en ılımlı sol sesleri konuşturmamak için gelmiş bir çoğunluk içindeki çalışmaları başarısızlıkla yorumlamak haksız olur.»

★

HALK İÇİN, HALKA RAGMEN

Ankara Hukuk Fakültesi öğrencilerinden **MEHMET ERSIL,** sosyalizmin başarısı için halkın onun nimetlerini somut biçimde görmesi gerektiğini yazmaktadır: «Kalkınma savaşında tek ümidini sosyalizme bağlamış ve oyunu TİP'e veren bir kişi olmama rağmen, bu konudaki görüşümün özeti şudur TİP yakın bir gelecekte başarı sağlayamıyacak, ancak sosyalizm mutlaka iktidara gelecektir.

Bugün için Türk halkı sosyalizme oy vermemektedir. Hiç şüpheniz olmasın ki, padişahlığın kaldırılması da halk oyuna sunulsaydı, halk buna da oy vermiyecekti. Fakat halk şimdi Cumhuriyet idaresinden memnundur. Çünkü kendi yararına olduğunu gözleriyle görmüş ve inanmıştır.

Belkı biraz geç olacak, fakat Türkiyede sosyalizm mutlaka kurulacaktır. Türk ulusu, sosyalist üretim tarzını gözleriyle gördüğü zaman onu mutlaka, ama mutlaka kabul edecektir».

★

Hukuk Öğrencisi **MURAT ORAL,** «Sosyalist olduğum halde TİP'i bütün gücümle destekleyemiyorum. Bugün Türkiye'de, bu şekilde hareket eden çoktur» dedikten sonra, bağımsızlık sorununun bütün milliyetçi güçleri toplayacak biçimde ön plâna çıkarılmasını istemekte ve şöyle devam etmektedir: «Sosyalizm, Türkiye'ye kendi gelmiyecek, getirilecektir. Getirilmeden önce, bir takım hazırlıklar gereklidir. Bu hazırlıkları, sosyalizmden habersiz (alt) mı yapacaktır?.. Önce sosyalist aydın kadro meydana getirilmelidir. Bu kadro, politikayı bir yana bırakarak, halka sosyalizmi anlatmalı, benimsetmelidir. Bunda başarı sağlandığı gün, (alt) ın desteği çok büyük ve güçlü olacaktır».

Murat Oral, bundan başka, yetkililerin beyanlarında tezatlara düşmekten kaçınmaları gerektiğini ileri sürmektedir: «Sayın Aybar, bir beyanında (Biz memleketimizde toplumcu hareketin yerleşmesi için, geniş bir eğitim yapılmasını öngörüyoruz. Bu eğitimi, «karşısındaki apartmanda otomobilli zenginler var, sen ise sefaletin içindesin» gibi kışkırtıcı sözlerle değil, sistemleri ve sistemlerle ilgili gerçekleri anlatarak gerçekleştirmeye çalışıyoruz») diyor Öte yandan Sayın Altan (Sen ki en güzel binaları tuğla üstüne tuğla koyrak, harç çekip beton dökerek yaparsın, oturabiliyor musun o yaptığın binalarda? On kâğıt yevmiyelerle çalıştığın ve yarattığın asfaltlardan kimlerin arabaları uçarak geçiyor) diyor

Hani ya kışkırtma yoktu Hani ya sistemler anlatılacaktı. Sayın Altan'ın söyledikleri birer gerçek, hem de acı gerçek. Ama Sayın Aybar'ın beyanı ile tezat halinde.

Bu sebeple, yetkili kişiler ya ilk beyanlarından önce düşünmeli, ya da sonradan söylenenler ilk beyanlara uymalıdır».

★

Ankaradan Öğrenci **GÜL ZİLELİ,** antiemperyalist mücadelenin, ancak proleteryanın öncülüğünde yapılacağını ileri sürmektedir: «Avcıoğlu, (TİP bir yandan antiemperyalist mücadeleyi, 1 numaralı mesele sayarken, öte yandan klâsik bir burjuva - proleter mücadelesinin sloganlarını ön plâna çıkartarak güçleri dağıtmakta ve zayıflatmaktadır) diyor. Yani Sayın Avcıoğlu demek istiyor ki, Türkiyede öyle burjuvalar vardır ki, antiemperyalist mücadele taraftarıdırlar ama, bu Atatürkçü burjuvalar, proleter - burjuva mücadelesine gelemezler ne de olsa. Bu tam bir oportinizm örneğidir. Ve böyle insanlar olabileceğini düşünemiyoruz. Hiç bir komprador burjuva, antiemperyalist değildir. Ve hiç bir millî burjuva da, komprodor burjuvaziden yana değildir. Atatürkçüler, sorunların toplumsal nedenlerini daha iyi anladıkça, sosyalistlerin yanında yer alacaklardır.

Antiemperyalist savaş demek, yabancı emperyalistlere ve onların yurtta aracılığını yapan komprador burjuvaziye karşı savaş demektir. Ve bu savaşı yurtsever aydınlarla elele vermiş emekçilerden, yani proleterya sınıfından başkası yürütmiyecektir. TİP'in de anladığı burjuva - proleter mücadelesi budur».

★

ÇIKARCI SENDİKACILAR EN BÜYÜK TEHLİKE

Elektrikçi **MUSTAFA ÇELENKOĞLU,** emekçi kontenjanının mutlaka gerekli olduğunu belirttikten sonra, sendikacılar üzerinde durmaktadır: «Sayın Doğan Avcıoğlu'na yüzdeyüz hak verdiğim taraf, sendikacılar mevzuudur. Sendikacıların çoğu hakikaten işçiden kopmuş, kendi menfaatlarını ve forsunu düşünen ve sosyalizmi hiç anlamamış, hatta onun karşısında olan kimselerdir. Bunlar işçiler arasında küçük patronlardır. Hele sarı olanları çok daha fecidir ki, bunların da sayıları günümüz sendikacılığında maalesef azımsanmıyacak kadar çoktur. Sosyalist olmayan bu tip menfaatçi sendikacılar, hele imtiyazlı durumları olduktan sonra partiye girebilirler. Bunlar tabii sosyalist falan olduklarından değil, sadece kendileri için parlak bir istikbal gördüklerinden ve ikbal peşinde olduklarından İşçi Partili olmuşlardır. Parti için en büyük tehlike bunlardır. Hatta bunlar, partinin yüzdeyüz okumuşla dolmasından daha tehlikeli olabilirler».

★

AVUKAT EROL ULUBELEN bir çok önemli sorun üstünde durmaktadır: «Tartışmadan edindiğimiz intiba, henüz sosyalist bilgimizin yeteri kadar olmadığıdır. Parti kütlelere yol gösterir ve bu yol doğru olmazsa, sosyalizmin muvaffakiyet şansı olmaz. Sosyalizm bugün hatalı bir yolda mıdır? Hayır. Sosyalizm, ister istemez, önce aydınlar ve topraksız köylüler arasında yayılacaktır. İş sahalarının mahdut olduğu, işsizliğin yaygın bulunduğu bir cemiyette iş bulanlar kendilerini şanslı saymaktadırlar. Hele bir ailede birden fazla çalışan insan varsa, o aile kendini muhafazakâr saymaktadır (...)

Mutlak millî birliği muhafaza ve mutlak millî birlik için savas şarttır. Zira millî bütünlüğü bölücülük, emperyalistlerle işbirliği yapan kompradorlarla feodal artıklardan gelmektedir. (...)

Sosyalizm bir fantezi değildir. Pratik faydasını her fırsatta göstermeliyiz. Bilhassa milletvekili olan arkadaşlar halkın lehine olan ve reddi halinde halkta tepki yaratacak kanun tekliflerine daha fazla yer vermelidirler. Ve burjuva partilerinden olan üstünlüklerini sık sık göstermelidirler (...)

Bir yardım teşkilâtı kurup fikirleri yüzünden mağdur olan arkadaşlara ve ailelerine mutlaka yardım etmeliyiz».

★

Başlangıçta TİP alt kademelerinde faal görev aldığını belirten **AYDIN RIFAT,** sosyalistler için bugün en önemli sorunun, bilimsel tenkitlerin baslaması olduğunu belirtmektedir: «TİP'in bilimsel tenkitlerle toplumdaki etkisinin çoğalacağı muhakkaktır. Ne var ki, bugüne kadar çoktan açıklığa kavuşması gereken sorunlar yeni yeni ortaya çıkmaya baslamıştır. Biraz da zararlı olabilir vehmiyle geciktirilen tenkitlerin ve bunun yanı sıra nisbî klâsik özgürlüklerin, rahatlığa yeni yeni kavuşmus olmasıyla bilimsel potansiyelin belli bir seviyeye ulaşmamasından dolayı gereğince var olmıyan toplumsal yapı incelemeleri nin sebep ve sonucu olarak bugün kulaklarda kalan çoğunlukla popülist sloganlardır (...)

Öyle sanıyoruz ki, bugün için önemli olan, filân tarihli seçimlerde filân kuruluşun aldığı oy sayısından, oranından çok bilimsel tenkitlerin incelemelerin başlamasıdır».

★

İsviçreden **H. TANMAN,** «TİP bilir bilmez herkesin üzerinde fikir yürüteceği bir örgüt değildir» diyen gençlik kolu başkanını eleştirmektedir: «Yeni bir akım memleketimiz için halka zorla empoze edilemiyeceği gibi, kendi haline de bırakılamaz. Bu bakımdan YÖN'ün tertiplemek istediği tartışmalar en olumlu bir yoldur. Elbetteki bunun bir takım sakıncaları olacak, oportünisti ve tutucusu da fikirlerini ortaya dökecek, halk beğendiği fikrin sahibini tutacak, diğerleri eriyip gidecektir».

★

Kırşehirde mahkûmiyetini tamamlayan **TİP Eskişehir** eski **İl Başkanı SABAHATTİN KAÇAR,** ithamkâr üslûplu yazısında tartışmanın yersiz ve zamansız olduğunu ileri sürmektedir: «Daha emekleme çağında olan çilekeş bir partiyi, ikide bir tartışma konusu yaparak küçük burjuva komplekslerini tatmin etmek isteyenler, biraz iz'anlı ve insaflı olmalıdırlar. Dışarıdan akıl vermek kolay, içeride iş yapmak zordur..

Tek cephe, tek cephe diye feryad edenlerin evvelâ kendileri tek cepheye gelmelidirler ki, ondan sonra diğer namuslu aydınları tek bir mücadele hattına dâvet etmeye hakları olsun».

★

Elbistan'da Diş Hekimi **EMRULLAH ÖZER,** sosyalizmin halka somut konuların işlenmesi yoluyla iletilebileceğini yazmaktadır: «Toplumcu aydınlarımızın çoğu bir kapitalizm - sosyalizm edebiyatı tutturmuşlar gidiyor bugün. Biribirimize bilgi gösterişi yapmıyoruz biz. Okuma yazma bilmeyen vatandaslarımızı uyarmaya calışıyoruz».

★

İSLÂMİYET VE SOSYALİZM

Bursadan Eczacı **HASAN KAPTANOĞLU,** köy köy dolaşıp İslâm sosyalizmini anlatmanın gerektiğini ileri sürmektedir: «Yaptığım anketlerin neticesinde şuna şahit oldum: Halk, sağdan, soldan anlamıyor, anlamak da istemiyor. Fakat sosyalizmin İslâm Felsefesinin temeline oturtulmuş bir dâva olduğunu, âyet ve hadislerin bahsettikleri adalet - uhuvvet - müsavatın İslâm dünyasında tatbik edilmekte olduğunu, hacıların hocaların ters telkinatta bulunduklarını, sosyalist müslümanların hiç bir bloka dahil olmadan yükselme yolunda olduklarını, borç içinde yaşamadıklarını, Cezayirin Fransa'dan, Mısır'ın Fuad ve Faruk'tan çektiklerini Süveyş hâdisesini anlattığımda ağızları açık kaldığına ve (Allah Allah demek sosyalizm bu demekmiş. Nâsır, Bumedyan, General Hafız böyle yapıyormuş) dediklerine şahit oldum.

İşte 1969'da başa güreşmenin şartı, bu iki hususiyeti birleştirip köylere kadar inmek, kahvelerde, köy odalarında sohbet etmek lüzumuna inanmak ve derhal harekete geçmektir. Köyü fethetmek, köylüyü inandırmak, biraz da gerçek dini izahla mümkündür. (İhvanül Müslümin - Müslümanlar kardeştir) diyorum, başlar eğiliyor, sağ eller sol göğüse konuyor. Düşmanı yenmek istersen ayni, hatta üstün silâh kullanacaksın».

VİETNAM SAVAŞIMIZ

Şevket Süreyya AYDEMİR

> **«Vietnam savaşının arttıracağı ihtiyaçlar Amerikan ekonomisini zenginleştirecektir. 1966 yılında eşine rastlanmamış bir refah bekliyoruz.»**
>
> *Johnson*
>
> **(A.B.D. Başkanı)**
>
> **«Vietnam savaşı ile biz, Amerika Birleşik Devletlerinin gücünü, ihtiyaç duyduğu Çin Hindi ve Güneydoğu Asya zenginliklerini teminat altına alacak en ucuz yolu onaylamış oluyoruz.»**
>
> *Eisenhower*
>
> **(A.B.D. Eski Başkanı)**

«Vietnam Savaşımız» Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın son şiir kitabının adıdır (1). Bu küçük kitapta biz, yalnız Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın daima gelişen ve genişleyen sanat ufkundan yeni bir görünüşü değil, aynı zamanda çağımızın insanlar ve milletlerarası duygu ve kader birliğinin, gittikçe gelişen ve genişleyen yeni bir dile gelişini de izliyoruz. Gerçi Vietnam Türkiye değildir ve Fazıl Hüsnü Dağlarca Güneydoğu Asya'da yaşamaz. Vietnamla Türkiye arasında en azından 12 bin mil yol vardır. Ama ne var ki, İstanbulun Aksarayında yaşayan bir Türk şairi, 12 bin mil uzağında kanayan bir yaranın ağrısını kendi içinde duymuştur. Dillerini, dinlerini bilmediği, yüzlerini görmediği, fakat vahşi bir istilâ ordusunun elinde, eski ve kültür yaratıcısı mazlum bir halkın döktüğü kanların, akıttığı gözyaşlarının sıcaklığını sanki avuçlarında hissetmiştir. Onların acısını, dağlar ve dalgalar çapında dile getirmesini bilmiştir.

«Çünkü «Vietnam Savaşımız» kitabında **insan** ve **Şair** konuşur. Şairin dili ise daima insanın dilidir. Bu dil, renk, dil, din ve ıztırap farkı gözetmeden **insan** için ağlamasını bilir. Şu mısraları okuyalım:

«Tonkin körfezi bir mavi aydır karanlıkta,
Kıyıları yanık et kokar,
Yeryüzü görmemiş binlerce yıldanberi,
Asya görmemiş, ak saçlı yiğit Asya,
Sarı dağlardan gelen erdemli yelleri artık,
Artık yeşil kokmaz, çağ kokmaz, iskelet kokar..»

Bu satırlarda o ses dile gelir ki, eğer Fazıl Hüsnü Dağlarca bir an için İstanbuldan, Aksaraydan kopsa da, Mekong deltasında, Danang dolaylarında, Hayfoğu, Hanoiyi çeviren ölülerle dolu harabelerde, bu satırlarını hattâ konuşarak bile değil, elleriyle, kollarıyla haykırsa, onu gören, onu dinleyen mücahit ve yiğit Vietnamlı, onun neler demek istediğini anlar ve onunla beraber haykırır:

«Amerikalılar çağın en büyük barbarları,
Bilimin son buluşlarını bir Asya toprağına dökmüştür.
İşte savaşın, toptan yok etmenin en iğrencine karşı.
Tiksinir ölüm, bu memesiz kadınların, bu dudaksız çocukların
kanını emerken..»

Evet ölüm, Vietnamda olan şeylerden tiksinir. Ve Vietnamlı, son nefesine kadar direnirken, ölümü zaten sağken içmiştir. Tanrıya nasıl da seslenir:

Tanrı isen,
al benim sokmuş dilimi, ona ver,
Yılan adımı da..
Tanrı isen,
Al benim dişlerimi, ona ver, o Amerikalıya,
Timsah adımı da..»

Evet Tanrı. Tanrıdır ama. Vietnamda acaba hangi sarayda oturur veya hangi ormana gizlenmiştir korkusundan.. Çünkü Vietnamda toprak kan, gök ateştir ve Vietnamın tanrısı ise bu olan bitenler karşısında, belki de ölüm gibi kızararak kendi kendisini yakmıştır Budistler gibi.. Kurtulmak için...

★

Niçin Vietnam savaşımız? Niçin Bizim Savaşımız? Niçin dünya yüzündeki bütün insan gibi düşünenlerin savaşı? Niçin bütün dünya vatandaşlarının savaşı?..

Şunun için ki biz, bütün dünyanın mazlum halkları arasında ve daha Birinci Dünya Harbinden sonra, zulme, esarete ve kaba silâh kuvvetine karşı ilk istiklâl savaşını açan bir milletin çocuklarıyız. Bu savaşı açan Önder, Türk insanına daha 1919 Temmuzundaki Erzurum Kongresi günlerinde, dünya yüzünde sömürgeciliğin artık sonu geldiğini haber veren insandır. Zaferden sonra da:

«Bugün. şu doğan güneşi nasıl görüyorsam yarın Asya ve Afrikanın bütün mazlum milletlerinin istiklâllerine kavuşacaklarını öyle görüyorum.» diyen odur.

Fakat bu kadar mı ya? Hayır! Onun çağında hiç bir dünya lideri, onun dilini konuşamadı. İlk Dünya Vatandaşı odur. Onun şu sözlerini okuyalım:

«Beşeriyetin hepsini bir vücut ve her milleti bunun bir uzvu saymak icabeder. Bir vücudun bir parmağının ucundaki acıdan. diğer bütün uzuvlar müteessir olur. Ancak böyle bir düşünüş. insanları, milletleri hodbinlikten kurtarır.

Eğer milletler arasında bir hastalık varsa. hâdise nekadar uzak olursa olsun kendi aramızda olmuş gibi, bu esastan şaşmamalıdır.

Eğer devamlı sulh isteniyorsa, insan kütlelerinin vaziyetlerini iyileştirecek. milletlerarası tedbirler almalıdır.

İnsanlığın bütününün refahı, açlığın ve baskının verine geçmelidir. Dünya vatandaşları haset, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde terbiye edilmelidir..» (2)

O gün olduğu gibi bugün de, dünya yüzünde, bize bu dilden konuşan bir Dünya Lideri yoktur. Eğer Amerikada Beyaz Sarayla Pentagon ve Nazırlık Sandalyesinde silâh ticareti yapılan Dışişleri Bakanlığı. Atatürk'ün bu duyuş ve görüşlerinin bir zerresini paylaşacak seviyeye ulaşabilseler, Vietnamda savaş değil. Sanat ve Dans festivalleri yapılırdı..

Hülâsa Vietnamdaki savaş bizim savaşımızdır. Kalplerimiz. Vietnamda. insanları mal gibi satın alan paraya. kaba kuvvete ve vahşi bir istilâ ordusuna karşı savaşan yiğit Asyalılarla beraberdir. Ve eğer yarın, şimdi Vietnamda akan kanların ve gözyaşlarının. Uzak Doğuda, Orta Doğuda Afrika ve Güney Amerikada ve hepsinden önce kendi vurdumuzda da akmasını istemiyorsak halkların hür. özgür ileri ve kültürleri ile müftehir olmalarını istiyorsak, «Vietnamdaki Savaşımız»ı kazanmak için dua etmeliyiz. Onu dile getirmeli ve bu dev, fakat vahşi bir yabancı kuvvetle, en büyük silâhları, kendilerine güvenleri olan Kahramanlar Savaşının her safhasını günü gününe izlemeliyiz.

★

Vietnam savaşı, hem bir ölüm, hem bir doğum ağrısıdır. Ölüm ağrısıdır, çünkü, XIX. yüzyıl biçimi sömürgeciliğin yerini alan yeni Amerikan süper emperyalizmi, en büyük zulmü kadar en büyük hâtâsını da Vietnamda işleyerek, bu süper emperyalizmin. çağımızda şans ve hayat kudreti olmadığını, Vietnamda döktüğü ve nihayet daha başka yerlerde dökebileceği kanlar içinde, bir başarısızlıkla son nefesini vereceğini göstermiştir. Sonra bu savaş, bir doğum ağrısıdır da.. Çünkü Vietnam ormanlarındaki kanlı dram, dünyanın en kudretli devletinin, en güçlü silâhlarının ve en paralı entrikalarının da, yiğit ruhun, uyanan Asyanın ve esirgenmeyen kanın karşısında zafere ulaşamayacağının müjdesini vermektedir. Gerçi bu doğum pahalıya malolmaktadır. Ama ne çare ki, XIX yüzyıl emperyalizminin artık iflâs ettiğini ispat etmek için de Anadoluda Mustafa Kemal, seller gibi akan kan bedeli ödemiştir. Çin Hindinden 500 bin kişilik Fransız ordusunu ve oluk gibi akan Amerikan yardımını kovmak için, ormanlar ve dağlar, Vietnamlıların mezarlığa haline dönmüştür. Cezayirde Cezayirli yiğitler, kadın, erkek, çocuk tam 600 bin şehit vermişlerdir. Şimdi Vietnamda da. dünyanın en vahşî istilâsına, en ağır kan bedeli ödeniyor. Ama ne çare ki, kan bedeli insanlık tarihinin bütün çağlarında hürriyetin, en geçer akçasıdır..

★

Şimdi Vietnamda 1.165.000 silâhlı, asrın en akıl almaz silâhları ile, ormanlara, kovuklara sığınmış bir avuç Vietnam köylüsüne karşı savaşıyor. Hava ve deniz filoları hesapsızdır. Yalnız karada 350 bin Amerikalı asker, sonra Amerikanın silâhlandırdığı 550 bin kişilik bir ücretli cellât ordusu ve nihayet Avusturalyalılar, Yeni Zelandalılar, Filipinliler ve hele 25 bin Güney Koreli! O Güney Koreliler ki, onları güya yabancı istilâsına karşı korumak için yüzlerce subay ve erimizi Kore topraklarına gömmüşüzdür. Hülâsa yer, g ö k ve d e n i z; k a d ı n, çoluk, çocuk demeden yüzbinlerce köylünün üstüne gece gündüz ateş kusar. Amerikada 14 tröst, yalnız Kore yüzünden yılda 14 milyar dolar kazanacaklar diye! (3).

Beyaz Sarayın, Pentagonun ve bürosunu ticaret yeri haline getiren Amerika Dışişleri Bakanı ile, Beyaz Sarayın haber verdiği «Vietnam sâyesinde görülmemiş refah»ın gerçekleşmesi için hergün binlerce Vietnamlının ölmesi şarttır. Amerikanın akla gelmez silâhlarının elinden:

«Jilet bombası nedir bilir misin?
Her bombada 10.000 çelik mızrakçık var,
Hepsinde de birer minik pervane,
350 metre içinde durmaz bir yere saplanmadan,
Ak bir yere. sıcak bir yere,
Bu savaş kandan bir efsanedir bilir misin?..»

Ama Amerika, gücünün büyüklüğü ile övünür. Amerika Harbiye Bakanı McNamara, B-32'lerin artık 32 ton bomba taşıyacaklarını açıklar. Günde 10 kere, 100 kere, 1000 kere çıkış yapacaktır hava filoları. •Yalnız Martta 4700 akınla 50 bin ton bomba atılmıştır! Zehirli gaz kullanmak yasaktır. Ama Amerika Vietnamda kullanır:

«Amerikalıların Vietnamdaki Ordusu,
kullanır bütün ülkelerin gözleri önünde,
ona yasak değildir..
Kim varır yaşamanın tadına,
Koca kuş karanlık pirinç tarlalarında öter,
şişmiş ölüler adına..»

Ormanlar yakılır. Pirinç tarlaları yakılır ve satılmış generallerin sarayları ile (4) Amerikan karargâhları önünde kadın erkek Vietnamlılar kendilerini benzinleyip yakarken, Amerikan askerleriyle onların etraflarında fotoğraf yarışmaları tertip ederler. Amerikadaki sevgililerine göndermek için!.

Ama Vietnamlı Asyalıdır. Yiğit Asyalı. O kendini savunmanın artık bilincine varmıştır. Hattâ bu bir savunma bile değil. Uyuyan, kımıldamayan kaypak. kaygusuz dünya karşısında. ruhun ruhsuzluğa karşı bir protestosudur:

«Bilinçle yanmak, karşıtıdır ölümün.
Kisi yanmakla, birdenbire sarmış olur geceyi..
Bilinçle yanmak. yalaz aydınlığın ağır basmasıdır
Bilinçle yanmak. değiştirmek değil midir yeryüzü ağırlığımızı..
Bilinçle yanmak, bir karşı yaşamaktır..»

İnsan, ölümünde bile bilince varınca, bu mavi kubbe altında, onu hangi kudret yenebilir?.. Bilinçle yanan, artık susan değil. yarın konuşacak olandır.. Evet, Asya yarın konuşacak ve tröstler. ruhun karşısında ergeç yenilecektir.

★

Eserinden çeşitli parçalar naklettiğimiz Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın sanatı ve şahsiyeti hakkında okuyuculara ayrıca bilgiler vermeyi lüzumsuz buluyoruz. O bizim edebiyat hayatımızda kendini kendi şiirleri ile anlatmıştır. İstanbulun en kalabalık bir yerinde yaşayıp, günlük hayatın en yorucu işlerine atılmış görünmekle beraber, bu günlük hayatın çamurunda erimeyen bir soy insan. Onun Mevlânanın en içli hasretini yeni bir biçimde dile getiren şiirlerinden, Vietnamdaki Savaşımız parçalarına kadar varan çok cepheli duygululuğu üstünde düşünmeliyiz. Çünkü eğer şair de susar, küçülürse, çünkü eğer şair de ruha, duyguya ve dünyanın havasında esen rüzgârlara kalemini tıkarsa, işte o zaman o şairin milletinin kaderine ağlayabiliriz..

Biz, Vietnamda akıtılan kan sellerinin, bu ihtiyar dünyanın toprağını yeni ve genç bir hayatiyetle suladığına inanıyoruz. Kan; tıpkı insanın Ah'ı gibidir. İnsanın Hak'kı gibidir. Yerde kalmaz. Vietnamda ölen yiğit istiklâl savaşçılarına. «Rahat uyuyun kardeşlerimiz» diyemiyoruz. Çünkü onlar uyumuyorlar. Kanları, yeni dünyanın geleceğini besliyor. O yeni dünya ki, onun çerçevesinde, yarınki uyanacak Amerikada vardır. Bugünkü, tröstler silâh tüccarları. CIA düzenbazlığı. gangsterlik. fuhus ve hariciyesini. askerlerini mekteplerini saran ahlâk tefessühü ve maddecilik yerine yarın uyanıp kendi ruhunu kurtarmaya çalışacak olan Amerika.. Çünkü bugünkü Amerika'nın taptığı ve bağlandığı ölçülerle bir ülke ve bir millet yaşamaz. Yaşar ama, o zaman o ülkenin değersizliği ve alçalışı, bütün dünyanın havasını zehirler. onun varlığı. bütün dünyanın hayatına mal olur.

---

(1) F. H. Dağlarca. KİTAP Yayınları. Aksaray - İstanbul.

(2) Atatürk'ün, Romanya Hariciye Nazırı Antoneskuya beyanatından. Söylev ve Demeçleri. C. II. S. 280 - 282.

(3) Vietnam dramı ile. Vietnamın tarihi ve bugünkü durumu hakkında toplu bilgi edinmek isteyen okuyucularımıza, Bertrand Russell ve R. Stetler'in «Vietnamda savaş ve zulüm» isimli eserleri ile (Sol yayınları çevirisi) Ahmet Angın'ın «Bütün yönleri ile Vietnam» isimli eserini (27 yayını) tavsiye ederiz. Geniş tarihi bilgi için W. Eberhard'ın «Uzak Doğu Tarihi» Tarih Kurumu 1957

(4) Fransız ordusunda eski onbaşı ve şimdi Amerikanın süslediği Vietnam Mareşali Ka-O-Ki'ye yalnız yeni inşa edilmekte olan sarayı için Amerikanın tahsis ettiği dolarları, gazetelerde okumuşsunuzdur. Halbuki Saygonda bir sürü saray vardır